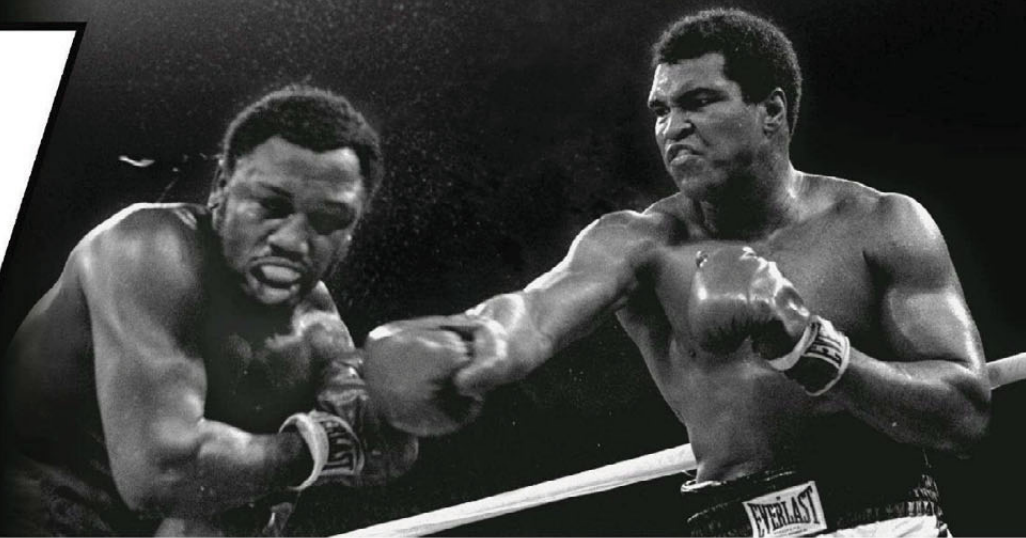

Verdens hardeste boksekamp: Thrilla in Manila

V
menn

UKE 32 8. AUGUST 2025 kr 99

Bømløs
eventyrlige
gullrush

*Gjeter-
gutten fant
klumper
av gull*

SINDRE BOR PÅ EN GULLGRUVE

+ FÆROYENES MAGISKE NATUR

Kaptein Gundels
mystiske kursendring
**635 FORSVANT
I DYPET**

*Wildenvey
en av få
overlevende*

REPORTASJER

6 Dyre soldater

Fra spionkatter til flaggermus-bombere – ikke alle forsøk på å trene opp dyr til å bli effektive krigere har vært vellykkede.

12 Gullrushet på Bømlø

Sindre Larsen sover på en gullgrube, i det som en gang var Norges svar på Klondyke, før Klondykes tid.

24 Traff nåla i Atlanterhavet

Kapteinen trodde hans norske passasjerer ville ha interesse av å se klippeøya Rockall, det eneste skjæret på hele ruten. Han manøvrerte amerikabåten D/S Norge rett inn i en katastrofe.

34 Ille i Manila

Ali vs Frazier. 50 år etter «The thriller in Manila» hevder ennå mange at det er tidenes beste og mest brutale boksekamp.

50 True Crime: Serier-skytterne i Phoenix

Den dødelige duoen sikket seg inn på tilfeldige og enkle ofre. Så trykket de på avtrekkeren.

58 Sabotasjemål: Samene

Det nøytrale Norge levde langt farligere enn antatt under 1. verdenskrig. Tyske agenter hadde blant annet skumle planer om å stanse reindriftssamenes matleveranser til Russland.

64 Biltest: Skoda Elroq 60

Kompakt SUV som minner oss om en gammel storhet.

68 Bilklassiker: Volvo Duett

21 år gamle Sondres 1961-modell kan fort være landets fineste.

74 Reise: Færøyene

Flere får enn mennesker og aldri lenger enn fem kilometer til havet.

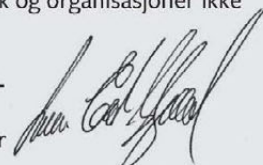
I DENNE UKENS VI MENN ...

...kan du lese en reportasje med høy aktualitet idag: Historien om de tyske agentene som hadde planer om å gjøre Norge til slagmark under 1. verdenskrig. Planen var – og er – rystende.

En ting er hva de planla å gjøre med nordmenn og hvilke grufulle våpen de ville ta i bruk. Vel så opprørende er hvor totalt uforberedt Norge var på at noen ville tenke slike tanker om vårt fredfulle land og fredelige folk.

Også i dag er det viktig å tenke over at hele verden ikke nødvendigvis ser på nordmenn som vi ser på oss selv. Folk og organisasjoner ikke langt fra oss ser på Norge som en trussel, og handler deretter.

Takk for at du leser Vi Menn!

Lars-Erik Nygaard

« De ble drevet ut av dem med revolvere. Reglene om å redde kvinner og barn først druknet i panikk og skudd, og høye rop høstes, skrev han.

VERDENSNYHET!

e VITARA

PRIS OG AVGIFTSVINNER
FIREHJULSTREKK 2025

Elektrisk SUV med firehjulstrekk Som skapt for norske forhold

Avansert ALLGRIP-e 4x4 inkl. i prisen

Fire kjøremodus inkl. Trail-mode

412km WLTP rekkevidde

Suzuki Connect App

40/20/40 Justerbart baksete

Opptil over 500 l bagasjerom

Høy bakkeklaring

Les mer på suzuki.no

**Introduksjonspris
e VITARA ALLGRIP-e 4X4 fra kun 334.500,-**

SNOWTRAIL-UTSTYRSPAKKE INKLUDERT I PRISEN

19 tommer mørke aluminiumsfelger • 10-veis elektrisk justerbart førersete • Ambient stemningsbelysning • Adaptive frern- og hovedlys
Ikonisk 3-point led matrix • Trådløs mobillading • Stemmestyring • INFINITY by Harman lydsystem med subwoofer • Oppvarmet ratt & frontrute • 10.25-tommers skjerm & 10.1-tommers senter skjerm • Apple Carplay og Android Auto • 360 graders kamera

INNHOOLD

FASTE SIDER

10 Sløseribudsmannen

Togene står, kommunikasjonsrådgiverne kommer.

20 Yans 10 på topp

Filmhistoriens største snyteskaft.

22 Blinksudd

De lysende skjermers tid.

30 Grafikk

Jurassic Hollywood.

32 Ny viten

Romstasjon i særklasse.

40 Quiz

Vi Menns spesialquiz med tolv nye spørsmål og svar.

44 Kryssord

Vinn én million med flax!

45 Sudoku

Ukens hjernetrim.

46 Kule sider

Lunch, Pondus, Radio Gaga, Rutetid, Absurdgalleriet m.fl.

56 TimeOut

Skråblikk på verden.

57 ...og så ble det skjenk

Caligula utnevnte hest til senator.

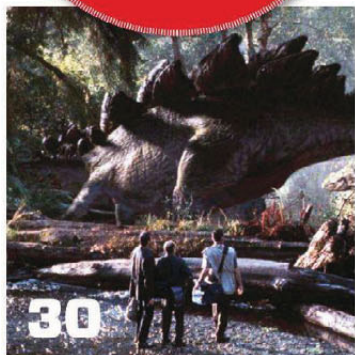
72 Reisemix

Bra kok i hotell-Norge og Canada fremfor USA.

82 Neste uke

10

At Vy nå skal bruke hundrevis av millioner kroner på å reklamere for en tjeneste som alle vet at ikke fungerer, vekker reaksjoner.

LEDER

Veganerne tapte

Norsk Vegansamfunn tapte nylig et søksmål mot Staten, der de krevde å bli anerkjent som et livssynssamfunn. Det ville medføre at de blant annet fikk statsstøtte. Veganerne hevder at deres livssynssamfunn er å sammenlikne med humanistene, som er registrert og anerkjent. Men de mener at også dyr skal kunne settes i sentrum, på samme måte som mennesker. De har selv sagt rett i at dyr må anerkjennes som selvstendige skapninger. Men det kan være en fare for at en innvilgelse av en slik søknad kan medføre en uthuling av hva et livssynssamfunn skal være. På den annen side er det flere hundre samfunn på listen over mottakere av statsstøtte, som tildeles ca. 5,6 milliarder kroner fra skattebetalerne hvert år. Vi er heldige som har veganerne i Norge, en gruppe mennesker som har en dyp kjærlighet til dyr og kjemper for dyrs rettigheter. Mye av det industrielle dyreholdet, som vi er blitt avhengige av, er etisk tvilsomt, og det er verdifullt å sette søkelyset på det, slik at dyrene kan få det bedre. Dommen, som er avsagt med en «viss tvil», skal påkjæres til lagmannsretten.

Ateistene, som har som tro at de ikke tror på noe, får støtte. Bør da også veganerne?

PS: Selv liker jeg best kjøtt.

Redaktør:
Alexander Øystå
alexander.oysta@egmont.com

Story House Egmont er en del av Egmont. Egmont er et av Nordens største medieselskaper med 6300 ansatte og aktivitet i 130 land. Vi er en stiftelse, og Egmont Fondet deler årlig ut over 90 millioner kroner til et bedre liv for barn og unge. Vårt motto «We bring stories to life» har sterke publisistiske verdier. Vi står bak mer enn 700 magasiner, tegneserier, Klikk.no, TV 2, Nordisk Film, kinodrift, samt flere deleide selskaper.

Vi Menn arbeider etter Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som mener seg rammet av urettmessig omtale i bladet oppfordres til å ta kontakt med redaksjonen. Pressens Faglige Utvalg er et klageorgan som behandler klager mot pressen i presse-etiske spørsmål.

Adresse: PFU, Postboks 46 Sentrum, 0101 Oslo. E post: pfu@presse.no

W REDAKSJONEN

Mats Ulshagen
mats.ulshagen@egmont.com

Lars-Erik Nygaard
lars.erik.nygaard@egmont.com

Martin Jansen
martin.jansen@egmont.com

Jørgen Johannessen Kind
jorgen.kind@egmont.com

Tore Strøm
tore.strom@egmont.com

VIKTIG INFORMASJON OM ABONNEMENT!

Bli abonnent på [bladkiosken.no](#)
På [minside.egmont.no](#) kan du enkelt se på og administrere ditt abonnement.

KUNDESERVICE:

Tlf. hverdager 08-16: 22 58 52 30
E-postadresse: abo-vm@egmont.com
Fint om du har ditt kundennummer klart ved henvendelse til oss.
Abonnementet løper til du sier det opp.
Abonnementspriser: 1 år kr 2198,- (pristillegg utenfor Norden)

Produksjonsansvarlig:
Ingunn Elise Kristiansen,
ingunn.elise.kristiansen@egmont.com

Markedsansvarlig:
Maria Raza, maria.raza@egmont.com

Ansvarlig redaktør/direktør:
Axel Walø, axel.walo@egmont.com

ANNONSESALG:
Ad.venture AS
christian@ad-venture.no

UTGIVER:
Story House Egmont
ISSN 0042-4951
Besøksadresse redaksjon, markedsavdeling,
annonseavdeling: Nydalsveien 12, Oslo

Postadresse: Vi Menn,
Postboks 4980 Nydalen, 0441 Oslo
Tlf: 22 77 20 00

Redaksjonen overtar intet ansvar for manuskripter og bilder som ikke er bestilt. Vi Menn publiserer også digitalt og betaler i utgangspunktet ikke flere honorarer for samme artikkel. Dette blad må ikke utleies i ervervsmessig øyemed.

TRYKK: Egmont Printing Service

story house
EGMONT

SWISS + MADE

**EVERY
SECOND
COUNTS**

0940 QUARTS
NORDIC III

**ALWAYS
VISIBLE**
CONSTANT GLOW
FOR UP TO 25 YEARS

www.kokker.no

[/klokker_no](https://www.instagram.com/klokker_no)

[/klokker.no](https://www.facebook.com/klokker.no)

NÅR GODE RÅD ER DYR

Da Navy Seals team 6 likviderte Osama bin Laden i 2011, gikk hunden Cairo gikk i front og snuste etter feller og snubletråder. Men det er ikke første gang amerikanerne tar med dyr i krigen.

Tekst: Thorkild Gundersen

De villeste dyre-ideene har virkelig vært... dyre. Ideer har slukt millioner av dollar, med spionkatter og flaggermusbomber som sannsynlige høydepunkt.

På 1960-tallet gjorde USA og Sovjetunionen alt som sto i deres makt for å finne ut hva motparten pønsket på. Amerikanerne var særlig redde for kommunistiske spioner på egen jord. Hvem solgte informasjon til russerne? Hvor og når ble informasjonen overlevert? Menn møttes på parkbenker og hadde korte, lavmælte samtaler. CIA lå kanskje i buskene, men kom ikke nær nok til å lytte. Hva ble sagt der borte på benken?

Den nysgjerrige katten

Ganske nylig nedgraderte forsvarsdokumenter viser hvor desperate CIA var etter informasjon – og hvor kreative de var i sinspionjakt.

I 1961 kom et lyst hode opp med en strålende idé: Vi monterer mikrofoner på en uskyldig kattepus – og lar henne snike seg innpå overløperne!

10 millioner dollar ble satt av til prosjektet, og forskerne skred til verket. De beste audioingeniørene ble satt til å samarbeide med dyktige veterinærer i prosjektet «Acoustic Kitty». Utfordringen var å gjøre alt utstyret usynlig – en katt med ryggsekk ville unekkelig vekke oppsikt.

Etter litt prøving og feiling ble de enige om å operere senderen inn i hjernen på katten og legge mikrofonen ut i det ene øret. Antennen ble operert langs rygg-søylen, og batteriet ble lagt inn i brysthulen.

Noen katter gikk med før spionjegerne fikk utstyret til å virke uten å ta livet av dyret. Og da ►

IKKE AKKURAT

FAMILIEHUND: Hundene som var med da Navy Seals sporet opp og drepte Osama bin Laden, var spesielt avlet og utviklet, ifølge eksperter.

ROBERT J. FLUEGEL

meldte neste problem seg; hvordan få katten til å nærme seg de personene som faktisk skal avlyttes? Spionkatter viste seg nemlig å være mer opptatt av å lete etter mat enn sovjetiske spioner.

Dyr moro

I 1966 hadde Leonid Bresjnev tatt over for Nikita Khrusjtsjov i Kreml, og i Washington DC hadde Lyndon B. Johnson involvert seg i krigen mot kommunisme i Vietnam. CIA hadde en mistenkelig amerikaner og en russer i kikkerten, og visste at de to pleide å møtes utenfor den sovjetiske ambassaden i Wisconsin Avenue i Washington.

På dette tidspunktet hadde prosjekt «Acoustic Kitty» pågått i fem år og kostnaden var kommet

opp i 20 millioner dollar. I nåverdi rundt to milliarder kroner. Katten ble sluppet ut ... – og bingo! Den satte kursen rett over gata mot de mistenkelige figurene på benken! Men; før spionkatten rakk over gaten, kom en taxi i høy fart. Et lite «splæsj» – og dett var dett. Et ørlite roadkill til 20 millioner dollar.

Noen «oppe i etasjene» skjønte at hele opplegget med spionkat-

ter var dødfødt, og prosjekt «Acoustic Kitty» ble nedlagt.

Tannlegens briljante idé

Dr. Lytle Adams fra Pennsylvania var tannlege av yrke, men likte å pusle med ulike oppfinnelser på fritiden. 7. desember 1941 hørte han nyheten om Japans angrep på Pearl Harbor på Hawaii.

Samme dag observerte Dr. Adam en stor sverm flaggermus

flakse ut av en hule i skumringen. Det fikk tannlegen til å fundere: Kunne flaggermus brukes mot en fiende i krig? Titusener av flaggermus utstyrt med små, tidsinnstilte brannbomber? Pakket i en diger sylinder? Som kunne slippes ut fra fly i stor høyde over Japans industribyer? Flaggermusene ville spre seg og fly inn i diverse bygninger for å bygge seg rede. Så ville en mekanisme detonere brannbombene, og bygningen ville brenne ned.

Dr. Adams sendte ideen sin direkte til Det hvite hus. President Franklin D. Roosevelt sendte ideen videre til US Army Air Force. Prosjektet fikk navnet «The Adams Plan» og ble stemplet topphemmelig.

Tannlege Adams fikk delta i

« Spionkatter viste seg nemlig å være mer opptatt av å lete etter mat enn sovjetiske spioner.

JORGENSEE WIG

UKJENT

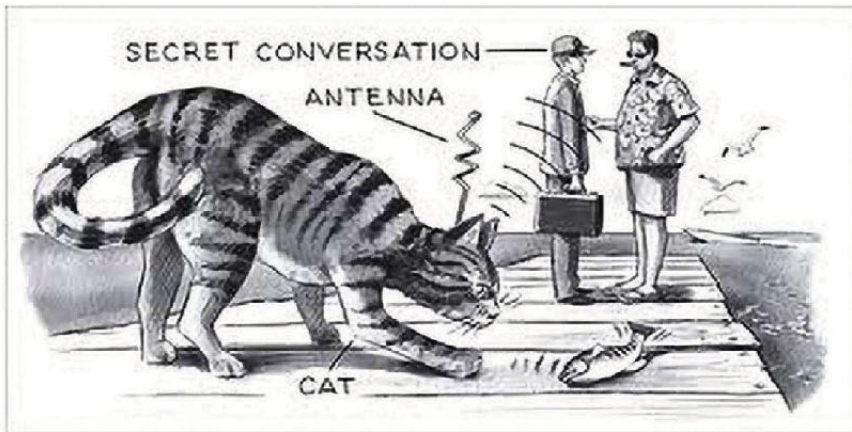
DRESSERT VÅPEN:

«Hvaldimir», den russiske beluga-hvalen som dukket opp i Hammerfest i fjor sommer med et russisk halsbånd, var bare trolig bare det siste i en lang rekke dyreforsøk fra krigsindustrien.

utviklingen av brann-flaggermusene. I mai 1943 var det tid for testing ved den nybygde Carlsbad Air Base i New Mexico. Flaggermusbomben ble sluppet fra fly, men med uekte brannbomber. Flaggermusene spredde seg og søkte tilflukt i ulike bygninger, akkurat som planlagt.

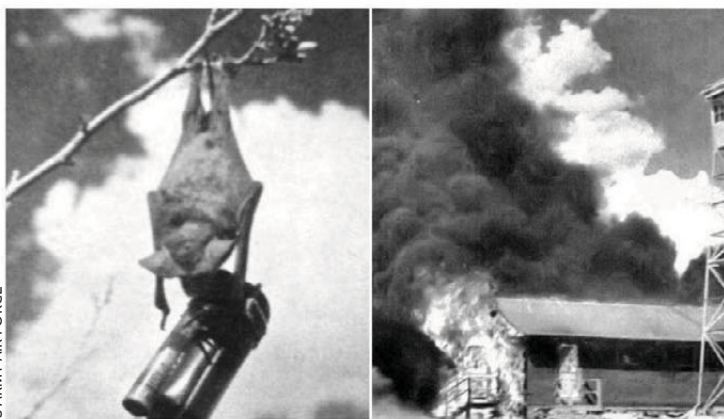
Friendly fire

I den neste testen festet man ekte brannbomber til flaggermusene.

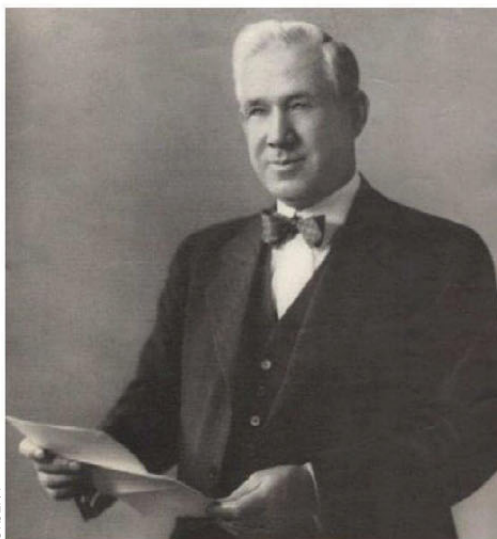
FØLSOMT: Katten skulle avlytte mulige spioner, men endte selv som offer.

US ARMY AIR FORCE

BRÅVÅKNET: Forsøket på å spre brannbomber ved hjelp av flaggermus slo alvorlig feil, og en hel flybase brant ned fordi flaggermusene som bar bombene våknet for tidlig.

UKJENT

BOMBE-MANNEN:

Tannlegen Lytle Adams var vant til å tenke smått, og så for seg flaggermus som våpen mot Japan i 2. verdenskrig.

dyrene gjorde akkurat det man trodde de skulle gjøre – de søkte ly oppunder taket i alle bygningene på flybasen.

Fem minutter senere gikk brannbombene av – og hele den nybygde Carlsbad Air Base brant ned til grunnen.

Generalene i US Army Air Force innså at de nok aldri kom til å angripe Japan med flaggermusbomber. Prosjektet fortsatte en stund til, men nokså halvhjer-

tet. 6. august 1945 slapp en B-29 maskin den første atombomben over Hiroshima i Japan. Og ingen kom noensinne til å snakke mer om Dr. Adams og hans «Bat Bombers».

Både amerikanere og russere har beviselig trent opp delfiner og hvaler til å spore opp miner. Om russerne ryktes det at de har trent opp hvaler til å faktisk plassere miner på fiendtlige fartøy. I 2017 var det et program på statlig russisk TV som bekreftet at Forsvaret arbeidet med å trene opp hvaler og delfiner, og at de utmerket godt kunne fungere som spioner under vann.

Ikke rart mange da skvatt da en hvithval dukket opp nær brygga i Hammerfest i fjor sommer. Hvalen hadde en stropp rundt kroppen, med teksten «St. Petersburg». Stroppen hadde festepunkt for et GoPro-kamera, og hvalen var tydelig trent og vant til mennesker.

Hvalen fikk navnet «Hvaldimir» etter utallige avisoppslag, og mange spekulerte i at dette var en spionhval fra Ivan i øst. Russerne nektet, de hevdet det var en hval som ble brukt i terapi for vanskeligstilte barn, og at den hadde rømt fra fangenskap.

Så kan du jo velge selv hvilken versjon du vil tro på.

Hvaldimir selv tok med seg svaret i døden. Han ble funnet død i havnebassenget i Risavika ved Stavanger 1. september i fjor. □

Kilder: warhistoryonline.com, The National WW2 Museum, popsci.com, wikipedia.org

Har du ris, ros eller henvendelser til Sløseriombudsmannen? Skriv til redaktør Alexander Øystå: alexander.oysta@egmont.com

Tøv for tog

Det viktige er ikke at det går tog, men at det går penger. Vy har funnet noe nytt å sløse skattepenger på: «strategisk rådgivning».

SLØSETOGET GÅR ALLTID!

Nylig omtalte Nettavisen en sak der det kommer frem at statlig eide Vy de neste fem årene skal bruke store summer på annonsekjøp og såkalt «strategisk rådgivning». Kan ikke norsk jernbanesektor heller bruke pengene på at togene faktisk går? Altså ikke buss, men tog for tog?

Det er Vy – tidligere NSB (tross navneendringen like stats-eid den dag i dag) – som ønsker å inngå en kontrakt med et mediebyrå. Dette mediebyrået skal hjelpe selskapet med det som så fint heter «strategisk medierådgivning». Nettavisen kan fortelle at avtalen har en potensiell verdi på hele 300 skattemillioner, og skal strekke seg over fem år.

IFØLGE VY SKAL mediebyrået hjelpe togselskapet med å «nå riktig målgruppe». Dette til tross for at Vy allerede har hele åtte kommunikasjonsrådgivere ansatt, og at man skulle tro at dette var en jobb for dem. Antagelig er de alt for ustrategiske i rådgivningen sin. Derfor må man brenne av 300 millioner til på en med strategisk spisskompetanse.

Leder for merkevare og markedsføring i Vy, Frode Skage Ullebust, forsvarer pengebruken

ovenfor Nettavisen slik:

«Vi benytter mediebyrået til å hjelpe oss med å planlegge hvor og når annonser skal vises for å nå riktig målgruppe. De kjøper annonseplass i ulike medier som TV, radio, aviser, magasiner og på internett.» Han avviser samtidig at denne kompetansen allerede finnes på huset.

DET HAR VÆRT mye negativ medieoppmerksomhet rundt norsk jernbane i det siste. Det er forsinkelsene, signalfeilene, buss for tog og alle disse brysomme og misfornøyde passasjerene som sutrer over at togene ikke følger rutetabellen. At Vy nå skal bruke hundrevis av millioner kroner på å reklamere for en tjeneste som alle vet at ikke fungerer, vekker reaksjoner.

Mimir Kristjansson fra Rødt har kritisert bruken av kommunikasjons tjenester i offentlig sektor selv i virksomheter som er fullstendig skjermet fra konkurranse. Han er ikke alene.

«Jernbanesektoren renner over av kommunikasjonsfolk. Dette burde de ansatte i Vy kunne håndtere selv, uten å leie inn kommunikasjons tjenester» sier Lisa Marie Ness Klungland fra Senterpartiet til Nettavisen. Hun

RÅDGIVER-VIRUSET BLOMSTRER I STATENS VEGVESEN, OGSÅ

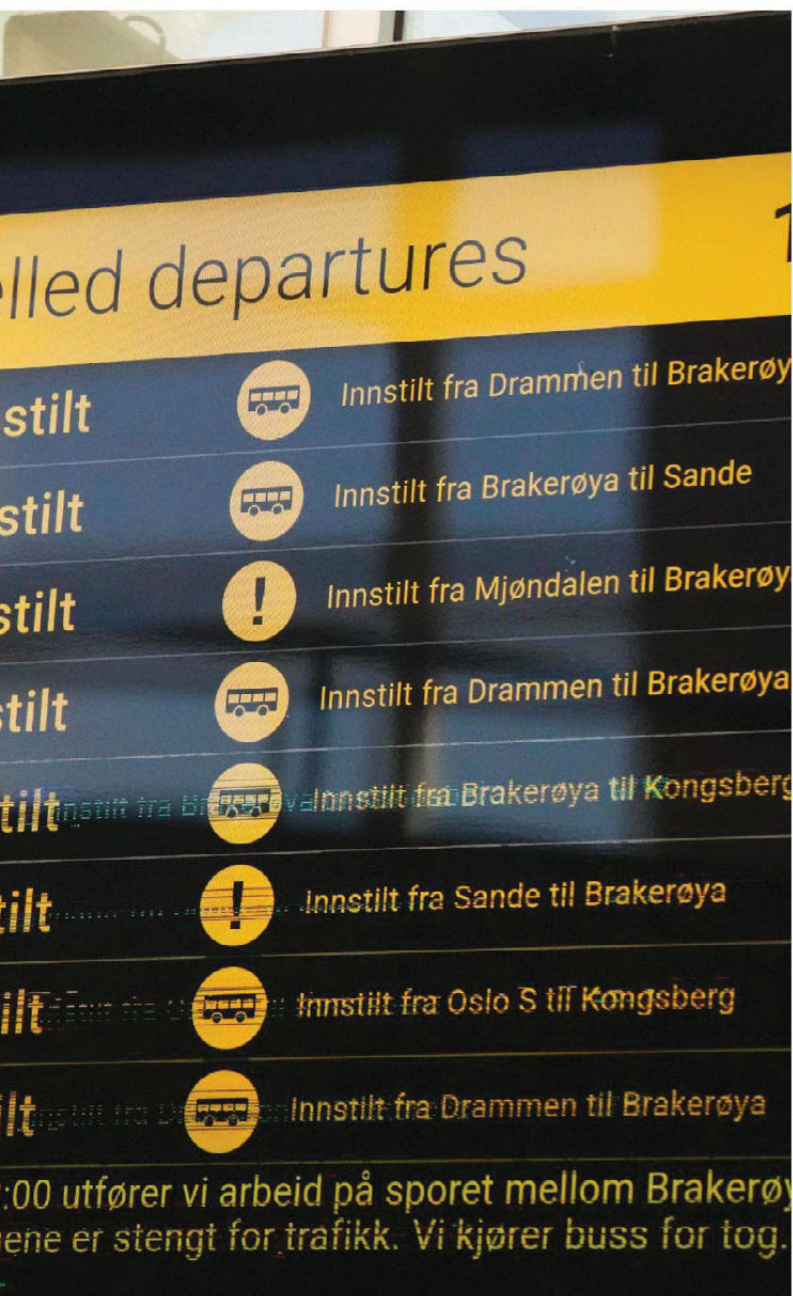
Rødts Mimir Kristjansson forstår ikke hva 55 kommunikasjonsrådgivere gjør i Statens vegvesen alene.

– Vi må spørre oss hva det er Statens vegvesen mener at de skal kommunisere. Det er jo ikke sånn at disse folkene løper rundt og setter opp veiskilt, akkurat.

Han peker på at Statens vegvesen ikke konkurrerer på et åpent marked og har behov for å markedsføre seg selv opp mot konkurrenter.

– Dette er et sykdomstegn for samfunnet vårt. Kommunikasjonsrådgivere blir en stadig større del av vårt arbeidsmarked og vår økonomi. Og jeg tror ikke det er blitt noe enklere for vanlige folk å kommunisere med staten, for å si det forsiktig.

(Nettavisen, 1. juni 2025)

VIRKELIGHETEN: Nå ønsker Vy å bruke 300 skattemillioner på å reklamere for tjenesten, altså en tjeneste som alle vet at ikke fungerer. Naivt eller uansvarlig? Ja, takk, begge deler!

JONAS BEEN HENRIKSEN/NTB

TOGET STÅR: Lisa Marie Ness Klungland (SP) synes det er viktigere for innbyggerne i Norge at tog, buss og båt går enn at hundrevis av millioner blir brukt på reklame. Amen!

HEIKO JUNGE/NTB

RÅDGIVERNES TIDSALDER: Mimir Kristjansson: «Kommunikasjonsrådgivere blir en stadig større del av vårt arbeidsmarked og vår økonomi.»

påpeker at Vy bryter sine egne «fire vyer». Tredje bud (eller vy) lyder «Være effektive og pålitelige i alt vi gjør».

Klungland ser ikke noe effektivt i denne pengebruken. «Det er viktigere for innbyggerne i Norge at tog, buss og båt går enn at hundrevis av millioner blir brukt på reklame...».

DET ER VANSKELIG å være ueinig. Jeg tror ikke forbrukerne digger å bli bombardert av reklamer og kampanjer som oppfordrer til å bruke Vy. På strekninger hvor

Vy har vunnet statlige anbud, er det jo kun Vy man kan velge når man skal ta toget. Og jernbane som transportalternativ er ikke noe nytt i 2025.

Et argument er ønsket om å få flere til å velge tog fremfor bil eller fly. Men det ønsket innfris automatisk i det øyeblikk folk kan stole på at toget faktisk går! Å reklamere for en ikke-fungerende tjeneste er som å parfymere stank.

I SOMMER HAR det igjen vært buss-for-tog-bonanza i Oslo og

Akershus, for ørtende år på rad. Man skylder gjerne på et annet av hodene til det mangehodede statlige jernbanetrollet. Men Vy kan ikke stikke fra ansvaret, for de tilhører det samme trollet og eies av den samme staten.

Vy og alle de andre statlige jernbaneselskapene burde stukket hodene sammen og funnet ut hvordan de skal få togene til å gå presist, og puttet PR-millionene sine inn i det som sørger for driftssikkerhet.

Det er sånt som faktisk bygger et godt renommé.

Et gratis tips fra meg: Reklame for noe som ikke fungerer slår gjerne tilbake. Folk blir skikkelig grinete av å se Vys selvskryt når de gang på gang opplever at togene er forsinket eller innstilt.

Når det en sjelden gang skjer forsinkelser på jernbanen i Japan, stiller øverste representanter fra togselskapene opp og ber det japanske folket ydmykt om forlatelse.

Utenkelig for deres norske kolleger. De er alt for opptatt med å bestille billetter (fly) til en eller annen svindyr studietur.

GULL, GALSKAP OG GLEDESPIKER PÅ NORGES VILLE VEST

GULL-EVENTYR BLE RASK FIASKO

VERKET: Svært få bilder finnes av det store knuseverket for gullholdig kvarts som ble sprengt ut. På Oscarsverket ble gullet fanget opp i kvikksølv som så ble kokt på Laboratoriet, der skorsteinen står. Sindre Larsen (37) (innfelt) bor bokstavelig talt på en gullgruve.

Blomster og bær som vokser opp av jorden på Lykling, vest på øya Bømlø, bør hverken plukkes eller spises på grunn av giftstoffer i bakken. Men under dem finnes annet som mennesker har gjort nesten hva som helst for å få tak igjennom historien: Gull. ▶

UKJENT/WIND PEDERSEN

Sindre Larsen (37) veier en tung stein i hånden, der han står i havgapet på øya Bømlo på Vestlandet.

– Her er gull nok for 20 000–25 000 kroner, sier han, og ser ned på steinen i hånden. Anslaget må stadig justeres. Gullprisen har aldri vært høyere enn i dag.

Sindre og samboeren Runa Alvsvåg Folgerø bor i det som en gang var Norges svar på Klon-dyke. Her forsøker de å gjøre gull av familiehistorie, gårdsdrift og sterke naturopplevelser. Men lønnsomheten er neppe den samme som gullgraverne så for seg da de rykket inn ved Lykling 100 år før Sindre ble født.

Under Sindres føtter ligger fortsatt gull og venter på å bli funnet – antar Sindre:

– Jeg kan ikke tro at de fikk opp alt gullet her, sier han.

Geologisk unntak

Gullfunnet ved Lykling på Bømlo var mer enn et eventyr. Det var et geologisk unntak.

Dypt inne i gruvegangen sto tre menn. Lukten av krutt og sovel hang igjen. Skjelvingen i fjellet var over. Ingen lo. Ingen ropte. De tre våget nesten ikke å puste. Det de så foran seg, var ikke kobber. Ikke sovelkis.

Det var gull!

Rent, massivt gull – kommet helt opp i dagen, som et uventet svar fra jorden selv. Glitrende. Brutalt. Uimotståelig.

I samme øyeblikk ble alt forandret.

Tråder av gull

I moderne gruvedrift regnes fem gram gull per tonn stein som lønnsomt å drive ut. På 1880-tallet beregnet bergmester Dahll at gullinnholdet på Bømlo var 75 gram pr. tonn stein. Datidens geologer anså 15 gram per tonn som drivverdig mengde. Mange av Lykling-prøvene matchet lønnsomhetsgrensen, noen overgikk det. Enkelte analyser viste opptil 240 gram per tonn.

I årene etter oppstarten midt på 1880-tallet ble over 250 gram gull utvunnet fra én enkelt stein på fem kilo.

Men så stilnet hammerne.

EKTE VARE: Det trengs et trenet øye for å skille gull og kobberkis. Denne steinen inneholder begge deler.

EIVIND PEDERSEN

Dynamitten fant andre veier.

Mørke inntok gruvegangene

Men gullfunnet ble ikke glemt.

Sporene etter gullet ble liggende der, som ulmende glør under aske.

Gull-romantikk

Sindre Larsen og faren Thor Audun eier deler av området der

den sagnomsuste Harald Hårfagre-gangen ligger, en kvartsåre full av historie – og kanskje fortsatt gull.

– Kvartsårene ble dannet av vulkansk aktivitet på havbunnen. Etter istiden hevet landet seg, og noen av gullårene ble liggende synlig på land, forklarer Sindre.

På eiendommen Gullvegen

Gardstun har Sindre og Runa restaurert gullgraverhytta, anlagt gullvaskingsleir og tilbyr romantiske overnattinger i særklasse: Stormhyttene. To moderne igloer i tre og glass der du bokstavelig talt sover rett over en gullåre.

– Du ligger i varm seng, med stjernehimmel over deg og gull i fjellet under. Det er en ganske spesiell opplevelse, lover Runa.

Men gull handler ikke bare om romantikk.

Forveksler

– Gull er ekstremt tungt. En liter gull veier nesten 20 kilo. Du trenger ikke se gullet, du kjenner det, sier Sindre.

– Mange forveksler gull med

« På Bømmeløen er der meget Guld, men også meget Humbug.

kobberkis. Men gull glitrer alltid, også i skygge. Kisen mister glansen. Larsen avslører at geologien i området er ganske spesielt. Her finnes også marmor- og klebersteinsbrudd.

– Klebersteinsbruddet på gården vår leverte stein til både Mariakirken og Domkirken i Bergen. Det sier litt om kvaliteten.

Nå blir stein fra området stadig borte.

– Da jeg vokste opp, lå det enorme slagghauger her. Nå er mye forsvunnet. Folk tar med seg stein som suvenir. Det er ikke lov, dette er fredet kulturminne, understreker han.

Hva med metalledetektor?

– Du må i så fall ha veldig pre-

HJERTET: Denne installasjonen var selve hjertet i gruvedriften. Finmalt og gullholdig kvarts ble sendt med vannstrømmen rundt platået. Gullet sank og festet seg til plater innsåmurt med kvikksølv. Resten gikk i sjøen.

sist utstyr. Med så mange metaller i grunnen slår utstyret ut hele tiden.

Samboerparet Sindre og Runa vet de bor på et usedvanlig sted, og ønsker å dele det unike med flere.

– Vi sover på gull. Men det er historien og menneskene som virkelig glitrer.

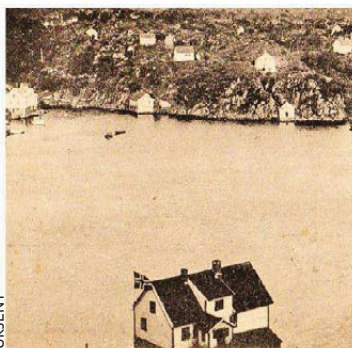
Hemmeligheten i dypet

Nesten hundre år etter Klondy-

FOTO: UKJENT

POSTEN: På dette bildet fra Lyklinghamn er det liv og røre rundt posthuset, som fortsatt står der.

UKJENT

GULL-HOTELL: I forgrunnen ligger Stange Hotell som ble bygd på Lykling under gullgraverperioden. Bygget står der den dag i dag. Bildet er tatt etter 1905 fordi det ikke lenger flagges med unionsflagget.

RISIKABEL METODE

Produksjonsmetodene som ble brukt på Bømlø var så dårlige at opptil halvparten av gullet forsvant i havet.

Store mengder gull fra gruve-vene på Lykling ligger fremdeles i et enormt sandhav utenfor Djupevika, sammen med ukjente mengder kvikksølv og cyanid.

Slik ble gullet hentet ut av berget:

Kvartsen ble først finknust i store stampemøller, som deretter ble ført ut i vannrenner fra oppdemmet vann.

Gull er svært tungt og sank til bunns i vaskerennene som var kledd med kobberplater, gnidd inn med salpetersyre og kvikksølv. I en amalgamiseringsprosess festet gullet seg til kvikksølvet.

Kobberplatene ble innimellom tatt opp av vaskerennen og varmet opp, så gullet og kvikksølvet kunne skrapes av. Deretter ble massen vridd i skinn- og seildukposer for å fjerne noe kvikksølv.

Resten av «deigen» ble formet til eplestore kuler som ble lagt i keramiske små smeltedigler. Kvikksølvet fordampet og mye ble gjenvunnet. Resten forsvant gjennom fabrikkpipa på «Laboratoriet».

Det rene gullet lå igjen. Senere ble utvinningsmetoden modernisert; til cyanid-luting.

ke-tilstandene, i 1980, kom forskere fra Norges geologiske undersøkelse (NGU) og boret i stillheten.

Prøvene forskerne tok ut, fortalte om årer av kvarts som fortsatt inneholdt spor av gull. Ikke i glitrende klumper, slik eventyrene vil ha det, men som nerve-tråder av metall, skjult mellom sprekker og sjatteringer i fjellet.

Selv om NGU-undersøkelsen konkluderte med at de økonomiske utsiktene ved ny gruvedrift i de gullførende kvartsgangene var skrøpelige, ble to kvartsganger anbefalt undersøkt på nytt.

For ingen vet hvor mange slike gull-lommer som fortsatt hviler under lyng og mose på Bømlø. ▶

EIER: Sindre Larsen er grunneier og driver Gullvegen Gardstun som leier ut stormhytter rett ved Harald Hårfagre-gangen. Her forteller han historien om Oscarsverket der mye av gullet ble utvunnet.

GULL-HULE: Her vises dimensjonene etter gruvedriften i kvartsgangene på Lykling, der Sindre Larsen fornemmer fortidens glanstid.

SALMA-LAKSEN

De eksklusive Salma-filetene ble fra 2006 til i fjor høst oppdrettet i merdene ved Lyklingholmen, rett utenfor det gamle utslippsområdet i Djupvika.

Simon Nesse Økland, direktør for kommunikasjon og samfunnskontakt i Bremnes Seashore sier at både Salma og andre produkter er blitt kontinuerlig analysert uten å finne grensesprengende verdier av miljøgifter.

– Laksen i merdene er ikke i kontakt med sedimentene, hvis det hypotetisk sett er rester fra gullgruvedriften der, sier han.

Fjellet holder ennå på hemmeligheten. Kanskje ble noe liggende igjen urørt, fordi teknologien i 1880-årene ikke kunne se dypt nok.

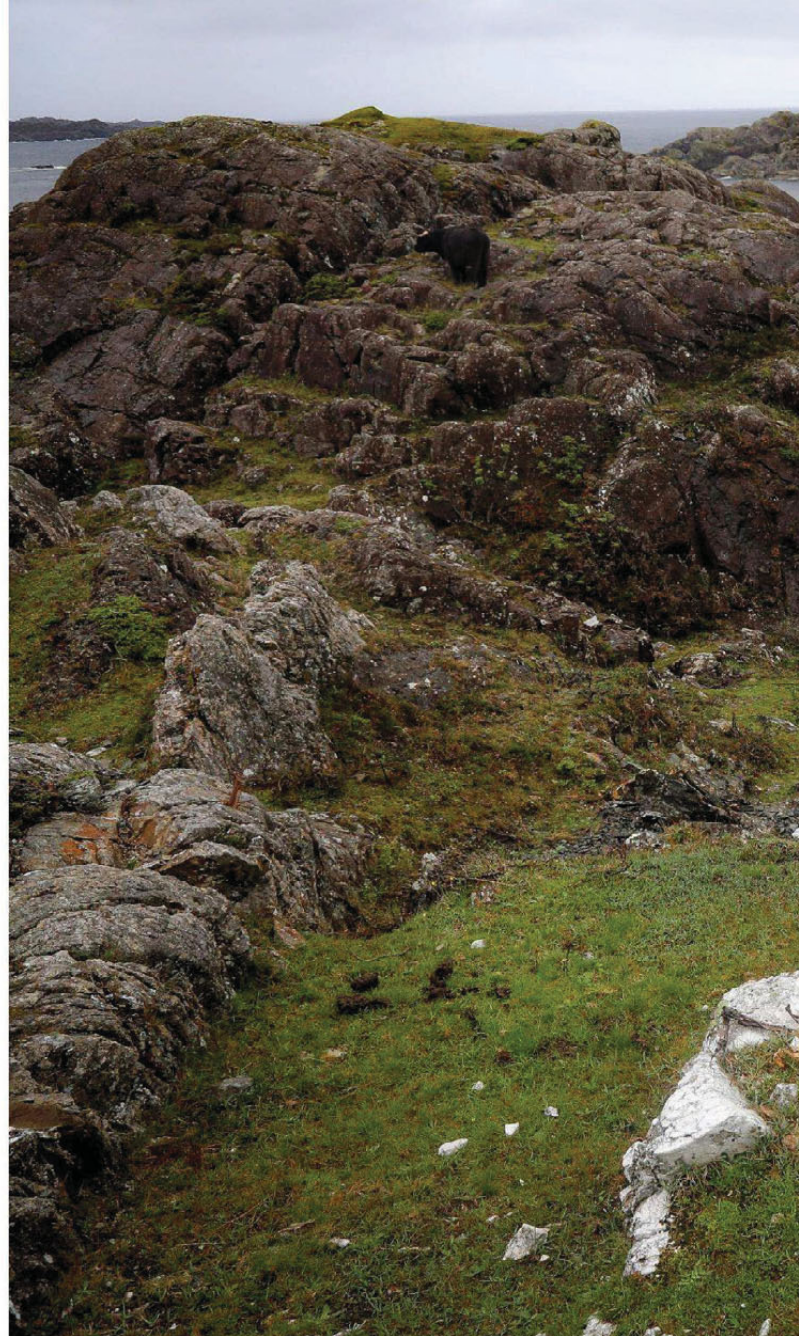
Men historien om Lykling handler ikke bare om glans og metall. Den handler også om hva som ble igjen etter at menneskene pakket sammen og drømmene er spilt ut.

Gull på tresko

For de innvidde kom varselet om gullrushet allerede i 1862, 20 år før gullfeberen brøt ut.

Unggutten Ola Olsen Løkling hadde funnet et stykke rent gull mens han gjette sau i utmarka. I mangel på bedre metallurgi banket han det flatt og brukte metallet som spenne på treskoene sine.

Ifølge lokalhistoriker Olav Myklebust ble spennen kjøpt av

AVSLØRENDE: Kvartsgangen på Lykling røper utsikter til fortsatt gullfunn på Bømlo.

bergmester Tellef Dahll for åtte kroner, og sendt til Universitetets mineralsamling i Christiania, merket med de lakoniske ordene: «Finneren har slaaet Gullet fladt.»

Gjenstanden regnes ofte som det første fysiske beviset på gull i Bømløs berg, og et startskudd for eventyret som fulgte.

Bergmester Dahll unnlot å rapportere funnet til departementet. Han mente det ville «fremkalde altfor meget skjerpelyst». Kanskje hadde han rett. Men det betydde også at gullrushet ble utsatt med to tiår.

Et nytt forsøk

I mai 1882 nådde en melding

lensmannen i Finnås: Skolelærer Rasmus Kolbeinsen Bødal fra Lykling, hadde sammen med en nabo og to telegrafister fra Haugesund hadde funnet noe ved Storhaugen. Funnstedet lå ikke langt fra stedet der Gjeter-Ola Olsen Løkling hadde funnet gull 20 år tidligere.

De fire viste prøver til folk i Haugesund, i Stavanger, ja, til og med i Kristiania. Men ingen ville høre. Ingen trodde på dem. De ble ledd ut.

Men de ga ikke opp. I oktober året etter fant tre av dem hva de lette etter: Gull, rent og ekte. På syv meters dyp.

Steinen som vekket verden

Den ene steinen som utløste alt i oktober 1883, inneholdt over en halv kilo gull. Da den ble kløyd, hang de to delene fortsatt

UKJENT

ANLEGG: Utsprengt kvarts ble fraktet på skinnegang for å bli knust på Oscarsverket.

For hver ekte skjerperett fantes en håndfull forfalskede. De mest erfarne spekulantene kunne selge samme stykke grunn tre ganger – før middag.

Til det nye samfunnet kom nye skikkelser.

Gull til kongen

Etter funnet gikk det raskt.

Engelske investorer kom. Nordmennene visste hvordan man skulle gjøre inntrykk. Engelskmennene ble smigret, og bet på.

Våren 1884, ett år etter det første funnet, sto tre engelske kremmere i audiens hos kong Oscar II og dronning Sofie. Med seg hadde de en ring og et armbånd laget av Lykling-gull og en klump rått gull som gave.

Opptredenen virket. De tre fikk kongens velvilje og rett til å kalle gruen for Oscarsgruen. De stiftet Oscar Gold Mining Co. Ltd.

Prisen for kjøpet var svimlende: 35 000 britiske pund som tilsvarte 680 000 norske kroner. Norske gründere jublet. Men ikke alle var sikre på hva som egentlig ble kjøpt.

Ryktene i bygda gikk. Noen mente at gullåren engelskmennene fikk se, var stelt i stand. Sminket, rett og slett. Folk visket om at gull var limt inn i kvarts med fiskelim og nåler for å imponere og overbevise.

Kanskje var det ikke bare sladder.

Norges Klondyke

Da gullfeberen sto på som sterkest, var Lykling ikke bare et skjerpefelt. Området var en

sammen, bundet av en åre av rent metall.

Historien nådde pressen. Engelske The Times skrev at det enten ville bli «verdens største suksess – eller største skuffelse.»

Dagbladet skrev, med sjelden patos:

«Man tør have Haab om ... en Virksomhed, som er uden Side-stykke her til lands.»

Fra havnebyer, bygder og storbyer begynte folk å reise til

Bømlo. Ikke fordi de visste, men fordi de håpte.

Feberen satte inn

Ryktene om gullfunnet i 1883 skjøt raskt fart. Og om at man kunne få bli med på jakten etter rikdom hvis man skyndte seg. Ikke mange ukene gikk før stedet Lykling forandret seg. Den en gang fredelige bygda med kirke og gressganger ble raskt forandret av alle som kom. Prektige vestlandskoner og spekulanter fra Arendal.

Drankere fra Bergen. Skomakere fra Sokndal. Og et lite følge franske kvinner som ikke nødvendigvis kom for å grave. Slusker, kremmere, handelsmenn, gamle soldater, unge drømmere.

Noen tok med seg hele familier. Andre kom med bare en hakke og en sekk.

Alle visste at her kunne man bli rik.

Eller ruinert.

Spekulasjon i gull og luft

Før noen rakk å regulere noe som helst, begynte bygg å skyte opp av bakken. Noen tok inn losjerende. I andre ble skjenkesteder åpnet. Hit kom bank, butikker og hoteller. Et dampskip ble fortøyd og gjort om til soveplass for dem som kom for sent.

Men også svindlerne tok veien til Lykling.

«Opptil halvparten av gullet forsvant i havet.»

bygd i ferd med å bli noe større. Posthuset fikk raskt status som knutepunkt. Brev ble skrevet hjem, varer bestilt og penger sendt ut – noen ganger i konvolutter, andre ganger i små metallbokser, i frykt for tyveri.

Midt i det hele gikk hverdagen. Barn lekte blant stemples og malm. Noen mistet fedre til ulykker i fjellet. Andre fikk navn etter engelskmennene i gruvene. I sen-

trum for eventyrøkonomien sto et fjell som snart skulle vise seg vanskeligere å overbevise enn investorene.

På det meste hadde gruveløst over 500 arbeidere. Dampskip anløp den provisoriske kaien. Veier ble anlagt. Mange håpet på starten av en norsk gullalder, i bokstavelig forstand.

Men stemningen begynte tidlig å slå over.

Humbug

En avisartikkel fra 1886 skrev tørt:

«På Bømmeløen er der meget Guld, men også meget Humbug.»

Utover i 1886 viste mange av forekomstene seg små. Kostnadene steg. Optimismen viste seg å ha løpt foran virkeligheten.

I 1898 ble driften i New Oscar Gold Mining Co. formelt innstilt.

Totalt var over én million kroner investert. Avkastningen? 137 kilo gull. Samlet verdi ble anslått til 330 000 kroner. Gamle styreprotokoller avslører at de offisielle tallene var for lave. Når steiner som var ekstra gullholdige dukke topp, ble de pakket i kasser og sendt direkte til England.

I ettertid har man anslått at

det totale uttaket i Lykling-området var mellom 200 og 250 kilo gull, fordelt over rundt tre tiår. I så fall er området den største gullgruven i norsk historie.

Ryktene lever

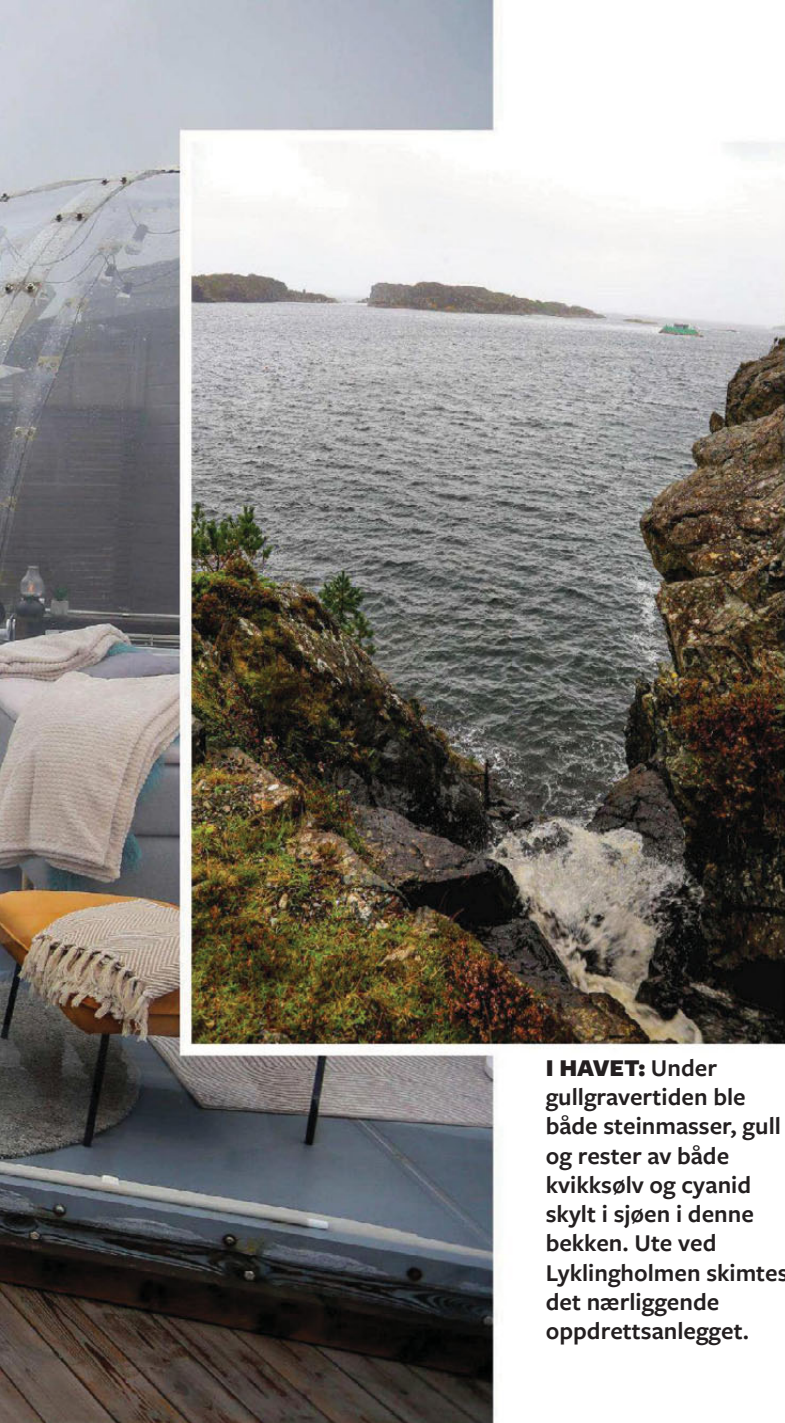
Etter hvert som driften ble redusert, ble store mengder steinmasse fra gruvene brukt til veifyllinger. Lensmann Magnus Robberstad skrev nøkternt i en rapport fra 1946:

– Stemningen hadde i høy grad vært altfor optimistisk.

På veien nordover til Tverborgvik ble så mye steinmasse brukt at de gamle, store slagghaugene ved Oscarsverket forsvant.

Folk visste ikke hva som fulgte med. Eller kanskje de ikke brydde

« Du trenger ikke se gullet, du kjenner det.

I HAVET: Under gullgravertiden ble både steinmasser, gull og rester av både kvikksølv og cyanid skylt i sjøen i denne bekken. Ute ved Lyklingholmen skimtes det nærliggende oppdrettsanlegget.

STORM-HYTTE: På Gullvegen Gardstun er det anlagt igloer der du kan overnatte i det gamle gullgravermiljøet.

seg. I dag verserer rykter om at tunge steiner med gullklumper ligger i flere veiskjæringer, dumpet som gråstein.

Den tause giften

Eldre rapporter viser at myndighetene var klar over den enorme forurensningen gullgravingen skapte.

Ekstreme verdier av kvikksølv er målt, tett på oppdrettsanlegg

som inntil i fjor ble brukt til oppdrett av den høyt profilerte Salma-laksen.

Cyanid ble også brukt i utvinningsprosessene På Riksarkivet fant Vi Menn kommunale dokumenter om kvikksølv-forurensningen:

«Det har vore målt eit kvikksølvnivå som er 100 gongar så høyt som det har vore målt i Odda-området med den type industri som er der inne. I «gamle dager» fann ein kvikksølvet som perler i terrenget, og det er blitt fortalt at folk plukka desse perlene og brukte dei som avlusningsmiddel! I dag blir det advart mot å plukke blomster og bær her, og dyr skal heller ikkje beita i området nær vaskeriet.» □

MILJØBOMBE PÅ BUNNEN?

Mulige miljøkonsekvenser etter gullutvinningen på Lykling er noe norske myndigheter har satt seg lite inn i.

Miljødirektoratets seniorrådgiver Siri Anne Haugland Strand sier til Vi Menn at man ikke kjente til forurensningssituasjonen i området. Bømlo kommunes miljørådgiver Katrine Strand Sæterbø opplyste det samme.

Et informasjonsskilt på stedet bekrefter at både kvikksølv og cyanid ble brukt under driften. Slam og reststoff ble skylt rett ut i sjøen, uten noen form for rensing.

På spørsmål om forurensningsfaren i Djupvika, svarer Miljødirektoratet at de hverken har kjennskap til forurensningssituasjonen eller har grunnlag for å uttale seg. På spørsmål om kvikksølvet i sjøen kan være farlig for miljø og dyreliv, unnlater Miljødirektoratet å gi en konkret vurdering. Seniorrådgiveren svarer i stedet generelt at tungmetaller «som får ligge i ro, har lavere spredningsfare».

Bømlo kommune viser til at Djupvika allerede i 1994 ble regulert som «spesialområde for bevaring». Området er omfattet av strenge aktivitetsbegrensninger. I reguleringsbestemmelsene forbys alle flytende eller bunnbaserte aktiviteter. At Djupvika i dag er regulert med forbud mot bunnaktivitet, kan tolkes som et stilltende vern, eller en uuttalt erkjennelse: Noe ligger der fortsatt.

GAMLE SYNDER: Cyanid-renseverket lå her. Stein- og gullrester ble skylt rett i sjøen rett ved der det i våre dager drives fiskeoppdrett.

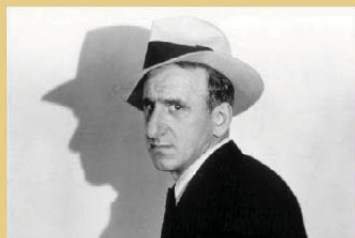

Ved Yan Calmeyer Friis

10 PÅ TOPP

Filmhistoriens største snyteskaft

Det er ingen ulempe å bære på et skikkelig nesegrev. Ikke hvis du vil bli filmstjerne. Her er ti nesevise idoler fra øverste hylle i verdens kinosaler.

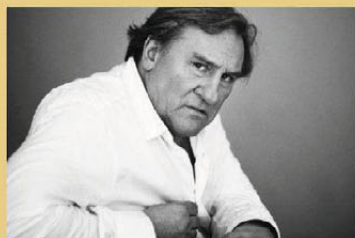
1. Jimmy Durante (1893-1980)

«The Snozz», snyteskaftenes snyteskaft, nesen var hans varemerke, og han gjorde den alltid til et poeng. Kjent film: «It's A Mad, Mad, Mad World». Født i New York.

6. Owen Wilson (f. 1968)

Hollywoods mest dramatiske nese, vridd, bulkete, brukket og en uerstattelig del av hans personlighet. Født i Dallas, kjent fra «The Royal Tenenbaums» og «Wedding Crashers».

2. Gérard Depardieu (f. 1948)

Perfekt i «Cyrano de Bergerac» (1990), født i Châteaurox i Frankrike. Nesen er så til de grader hans varemerke at den kunne trenget eget pass.

7. Adrien Brody (f. 1973)

Hevder selv at nesen var utslagsgivende da han fikk sine roller, i bl.a. «The Pianist» og «The Grand Budapest Hotel». Født i New York.

3. Barbra Streisand (f. 1942)

Født i New York, også stor sangerinne, kjent fra bl.a. «Funny Girl» og «A Star Is Born». Motsto presset om plastisk kirurgi, nesen ble hennes symbol på integritet.

8. Sarah Jessica Parker (f. 1965)

Nesen fra «Sex And The City», «Hocus Pocus» og «The Family Stone». Nesen er en del av hennes ID. Født i Nelsonville i Ohio.

4. Karl Malden (1912-2009)

Fra Chicago. Stort og bulkete nesegrev. Trivdes godt i «A Streetcar Named Desire», «On The Waterfront» og «Patton».

9. Walter Matthau (1920-2000)

Stor og ruvende kar, trivdes godt både i action og komedie, kjent fra «Grumpy Old Men» og «The Taking Of Pelham One Two Three». Født i New York.

5. Dustin Hoffman (f. 1937)

Klassiker på klassiker, «The Graduate», «Rain Man», «Midnight Cowboy», «Tootsie». Født i Los Angeles, oppsatt med markant og kraftig nese. Rene fingeravtrykket.

10. Vincent Cassel (f. 1966)

Født i Paris, langt og skarpt nesegrev, kjent bl.a. fra «Sherlock», «Doctor Strange» og «The Imitation Game». Høyt respektert, listeners andre franskmann.

EVENTYRLIG SUKSESS I NORGE

SEALION 7 4X4

BYD

byd.no

Den perfekte norske familiebil fra verdens største elbilprodusent

502km WLTP rekkevidde • 1500kg hengervekt

75kg takvekt • Høyt utstyrsnivå

578 l bagasjerom

MÅ SES OG PRØVES!

Lanseringskampanje kun

469.900,-

Begrenset antall

Excellence-utstyrs pakke inkludert – spar 129.000,-

91,3 kWh Blade batteri • Firehjulstrekk • Panoramatak med elektrisk solskjerm • 20 tommer Michelin Pilot Sport • Fjernlysassistent
Apple Carplay og Android Auto • Dynaudio lydsystem med 12 høyttalere • 360 panorama kamera • Flerfarget atmosfærellys
Vehicle-to-Load (V2L) funksjon + V2L kabel • Stemmestyring • 15,6 tommer roterbar skjerm • Cloud Service BYD App
Trådløs mobillading med kjøling • Sportsseter med oppvarming og ventilering • Head-Up Display med navi. Les mer på byd.no

BLINKSKUDD

DE OPPLYSTE SKJERMERS TID

Hvis du finner én person her som ikke har mobiltelefonen fremme, er du god.

Slike hav av skjermer er i våre dager blitt et helt alminnelig syn ved alle verdens turistattraksjoner. Alle skal forevige begivenheten, i dette tilfellet tenningen av lysene på Haoran-paviljongen i storbyen Jinan i det østlige Kina.

Paviljongen er over 700 år gammel og er nå en populær del av en nyrenovert parkområde i tilknytning til byens store innsjø, Daming.

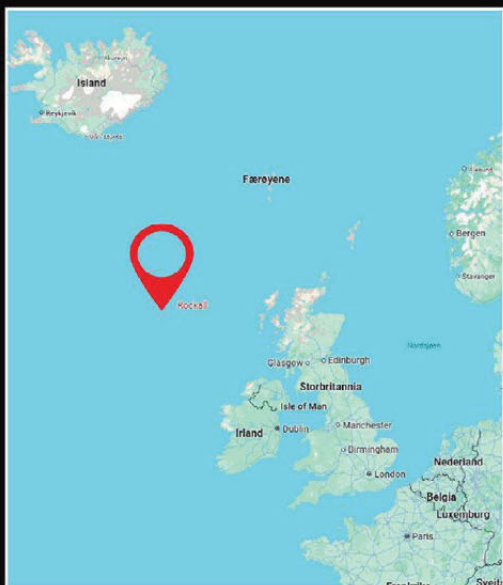
WANG JIAN/VCG/GETTY IMAGES

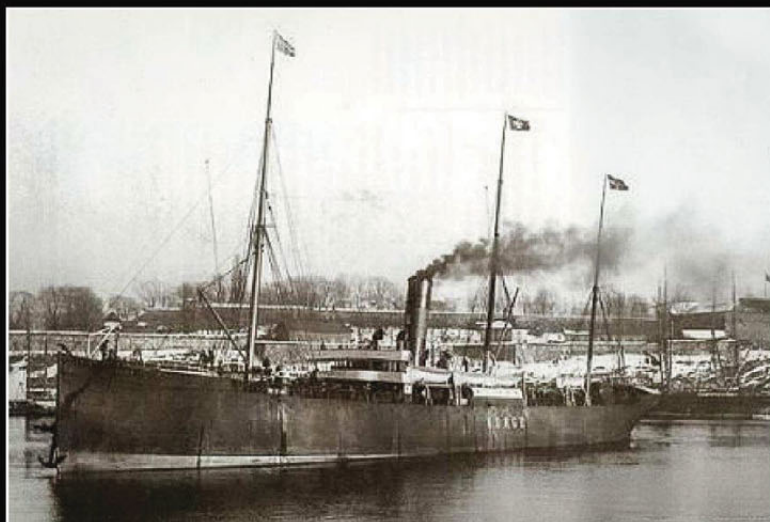

TRAFF NÅLA I ATLANTEREN

Kapteinen trodde hans norske passasjerer ville ha interesse av å se Rockall – det eneste skjæret i Nord-Atlanteren mellom Europa og Amerika. Han manøvrerte D/S Norge rett inn i skipskatastrofen som har krevd flest norske menneskeliv.

GOOGLE MAPS

NTB SCANPIX

DAMPET MOT DRØMMELANDET: DS Norge var det minste av skipene som fraktet norske utvandrere til USA.

Tekst: **Eivind Pedersen**

Klokken 07.45, et kvarter før frokost, smalt det. Dampskipets rulling i havdønningene ble brått erstattet av en kraftig rystelse. En illevarslende lang og skurrende lyd lød da skroget ble revet opp. Kaptein Valdemar Johannes Gundel trodde umiddelbart at skipet hans hadde kollidert med et skipsvrak.

Sannheten var mye verre.

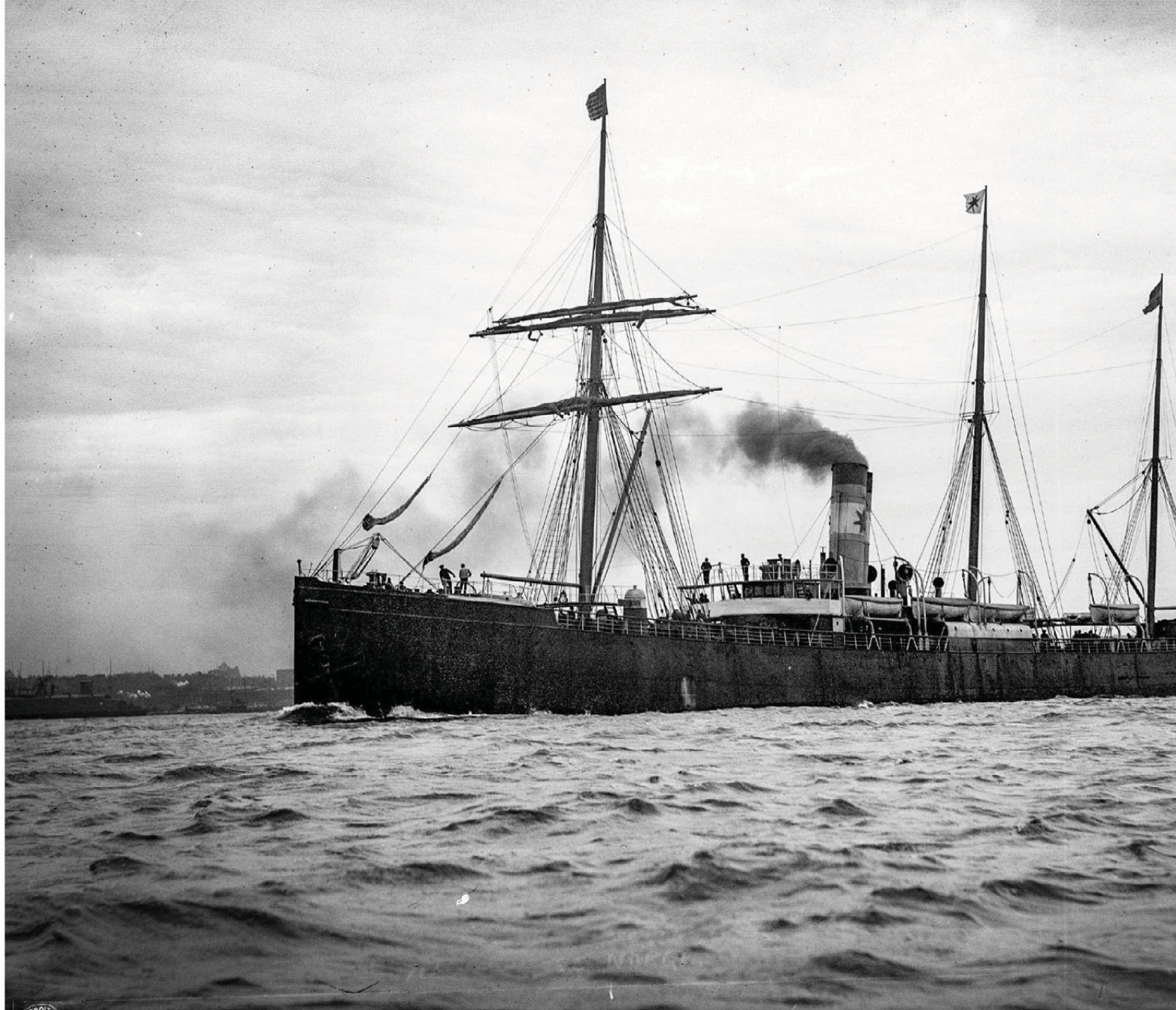
Sommerhete

Noen dager tidligere: Sommeren var på det flotteste langs Norges sørlige kyststripe. Varmen var intens, knapt en regndråpe falt fra oven. Sommeren 1904 skulle bli den tørreste på Sørlandet i manns minne – som om værgudene ville be emigrantene om bord på D/S Norge om å tenke seg om én gang til: Var det virkelig verdt å legge ut på ferden mot Amerika?

D/S Norge var et av de minste skipene som deltok i farten mellom Norden og Amerika, lastet

SCANPIX/NORSK Sjøfartsmuseum

UTILGJENGELIG: Det skal litt til å treffe klippeøya Rockall i Atlanterhavet, vest for Irland. Men gjør man som kapteinen ombord i emigrantskipet D/S Norge, går det galt.

med folk og deres drømmer om et nytt liv «over there». Skipet hadde gjort turen flere ganger i denne trafikken da det ble gjort klar til en ny seilas i slutten av juni 1904.

Utvandrerkipet forlot København onsdag 22. juni under kommando av den danske kapteinen Valdemar Johannes Gundel. sankthansaften gled skipet inn fjorden til Kristiania for å plukke opp den første delegasjonen nor-

ske utvandrere. Dagen etter gikk turen til Kristiansand. Her ble det tatt om bord passasjerer fra Sørlandet og folk som hadde kommet med båt fra Stavanger og Bergen.

Kjapp sjekk

Totalt 727 emigranter fant sin plass om bord på den siste, men lange etappen på vei til Amerika, selve lykkelandet for folk som hadde fått nok av datidens trange

kår og økonomisk armod for arbeiderklassen.

Kort tid før avgang kom tre herrer om bord. De skulle bare gjøre et kort besøk før de gikk i land igjen. På den tiden rakk de å gjøre en feilvurdering som skulle gi dem en lite ærerik plass i norsk sjøfartshistorie.

Ettersom Kristiansand var siste havn før ferden ut på Atlanteren og til andre verdensdeler, lå det til Christianssands Sjøret å inspisere D/S Norge der hun lå fortøyd utenfor byens tollbod. Det var bakgrunnen for at den 82 år gamle pensjonerte brannmann og båtbygger Carl Gustav Adolf Friis, båtbygger Harald Peter Larsen og byfogdfullmektig Christopher Lie Sigdahlsen gikk om bord i den fullastede dampbåten klokken 09.00, lørdag 25. juni 1904.

De to førstnevnte ble vist

rundt i skipet av førstestyrmannen. Samtidig tok kaptein Gundel seg av byfogdfullmektig Lie Sigdahlsen, som i skipets kartrom undersøkte skipsbeviset utstedt av myndighetene i København.

Kontrollen var ren rutine. Og kjapt unnagjort. De tre kontrollørene konkluderte med D/S Norge fullt ut var i stand til å gjennomføre reisen over Atlanteren. Skipet oppfylte lovens krav til «passende» proviant og redningsutstyr.

Kaptein Valdemar Johannes Gundel kunne legge fra kai med loven i hånd og alle godkjenninger – med en båt som kun hadde livbåtplass til 251 av de 795 personene om bord. I tillegg kom en flåte med 26 plasser. Resten var henvist til å bygge seg en flåte om bord eller klamre seg til vrakgods – dersom skipet skulle forlise.

«Reglene om å redde kvinner og barn først druknet i panikk og skudd.

SAMSØ EGNSARKIV

ERFAREN:
Kaptein Valdemar Johannes Gundel klarte å havarere på det eneste undervannsskjæret mellom Europa og Nord-Amerika.

SAMSØ EGNSARKIV

TRANGT: Dette bildet fra en tidligere overfart viser at det var trange forhold om bord i utvandrerskipet D/S Norge.

ULYKKESSKIP: Det 105 meter lange utvandrerskipet D/S Norge ble opprinnelig bygget som kveg-damper.

Stein i havet

Kaptein Gundel ga ordre om å starte dampmaskinen, ta landgangen og kaste trossene. Ved Mandal gikk losen fra borde – og sjøveien lå åpen for seilas til New York, med beregnet ankomst 8. juli.

Om morgenen 28. juni 1904 lå den kullsvarte røyken som et tykt teppe bak det 105 meter lange tremastede skipet. 23 år gamle D/S Norge hadde rundet Skottland og fosset sørvestover for full maskin i 10–11 knops fart.

Et sted forut lå klippeøya Rockall – en 17 meter høy og 24 meter brei stein som stikker opp

av havet, 430 kilometer fra Irland, 460 kilometer fra Storbritannia og 700 kilometer syd for Island. I området rundt klippen er det forholdsvis grunt, mellom 40 og 60 meter klaring mellom overflate og havbunnen.

Drøyt tre kilometer mot øst ligger Helenrevet som en fjellrygg, bare 1,4 meter under overflaten ved fjære sjø. Revet fikk sitt navn da briggen «Helen» av Dundee forliste der i 1824 og 16 personer mistet livet. Revet er så lite at det på de fleste sjøkart kun er merket som et knappenålsstikk.

Akkurat som Rockall, som likevel skulle bli et begrep i generasjoner gjennom værmeldingene. For Rockall var stedet der stormer og dårlig vær ofte passerer.

Kapteinen Gundel om bord på D/S Norge var fascinert av klippe-

øya, og ønsket at hans passasjerer skulle få oppleve synet av klippen.

Men da kapteinen planla nesten-passering til frokost, overså han en viktig detalj.

Lurt av strømmer

Det kaptein Gundel glemte å ta høyde for, var at Golfstrømmen og fullmåne forårsaker kraftig avdrift i dette området. Dette kom i tillegg til ekstra lumske strømmer skapt av det gigantiske undersjøiske fjellet Anton Dohrn, like syd for der D/S Norge seilte. Den gamle vulkanen rager bratt opp nesten 1,8 kilometer fra havbunnen, og ble først oppdaget i 1958.

Da kapteinen Gundel ble purret ved 05-tiden 28. juni 1904, var himmelen dekket av skyer og sikten begrenset. I kapteinsens hode

– RUSSISK RULETT

Kapteinen gamblet med livene til nesten 800 liv for å vise dem Rockall-klippen, mener historieskriver og journalist Bjørn Davidsen.

Han har ettergått D/S Norge-seilasen. Bjørn Davidsen fikk hjelp av solide kilder som fant relevant arkivmaterieell. I tillegg samlet han eksperter fra Sjøkartverket, Matematisk institutt ved Universitetet i Oslo og Arendal maritime videregående skole som «etternavigerte» D/S Norges siste ferd.

Han er sterkt kritisk til at det ble gjort nattseilas i et område som var ukjent for kapteinen.

– Forliset skjedde som følge av maksimal uflaks og dårlig sjømannskap, sier Davidsen.

Kilder: «De møtte døden på St. Helen», Bjørn Davidsen.

«Katastrofeskipet «Norge», Per Kristian Sebak.

«Danmarks Titanic», Søren Flott. Samsø Egnarkiv, Wikipedia

hadde D/S Norge på dette tidspunktet god klaring på en kurs syd for Rockall. For det var hit han hadde satt kursen ved lunsjtider dagen i forveien da skipet passerte Flannan Isles nordvest for Skottland.

Men i løpet av natten hadde den kraftige strømmen ført skipet nordover, langt vekk fra kursen kapteinen hadde planlagt.

Mannskapet kunne umulig vite hvor skipet befant seg. Datidens navigasjonsutstyr besto av kompass, klokke, patentlogg og sekstant. Uten landkjenning og ved overskyet vær var det heller ikke mulig å finne posisjonen ved hjelp av stjernehimmelen.

For å være på den sikre siden, ga kaptein Gundel ordre om å styre på en enda sydligere kurs. Hensikten var åpenbart å legge inn ekstra marginer for å være

FAKSIMILE: VI MENN

MANGELVARE: DS Norge var kun utstyrt med livbåter som kunne ta om bord en tredjedel av de ombordværende.

helt sikker på å gå klar av undervannsskjærene som han mente lå et sted i morgendisen til styrbord for D/S Norge.

Klokken 07.30 mente han at faren var over, og ga ordre om å gjenoppta den opprinnelige kursen. Rett mot New York.

Og Rockall og det farlige revet, skulle det vise seg.

D/S Norge presterte å treffe det eneste undervannsskjæret på den nordlige Amerikarute.

– Den villeste panikk

Da D/S Norge plutselig sto på grunn, ga kaptein Gundel ordre om full fart akterover.

Skipet gled av revet.

Det gjorde bare vondt verre.

Før man visste ordet av det,

fosset vannet inn og skipet tippet forover. Snart lå fordekket i vannskorpen. Gråtende og halvnakne barn og voksne sprang rundt på dekk. Noen forsøkte å få på seg livbelter. Men båndene var råtne og beltene ubrukelige. Livbelter som passet til de minste av de 223 barna om bord, fantes ikke.

Livbåtene ble forsøkt satt ut, med vekslende hell. Enkelte deiset rett i sjøen og folk falt i havet og forsvant.

På dekket hersket den villeste panikk. Menn, kvinner og barn fór fra den ene siden til den andre. Ved redningsbåtene var det vilt slagsmål. Kapteinen kommanderte fra kommandobroen: «Vekk med mennene! Kvinner og barn først i båtene!» fortalte matrosen Carl Mathiesen senere.

For å understreke alvorret i ordren, sto kaptein Gundel med løftet revolver.

Også den senere så kjente dikteren Herman Wildenvey var om

bord. Han reddet livet og kunne senere beskrive evakueringen:

– Alle strømmet nå et dekk høyere opp og entret skipets syv eller åtte redningsbåter før de var kommet i daviderne. De ble drevet ut av dem igjen med revolvere. Reglene om å redde kvinner og barn først druknet i panikk og skudd, og høye rop hørtes, skrev han.

– Jeg ser glimt av offiserer med revolvere, alvorlige ansikter, tause – de vet hva som vil komme. En mann i bare skjorten styrter hen til meg med en bunt papirpenger som han har knyttet en tykk snor rundt.

«Er det langt til land», sier han med ville øyne. Så springer han over bord, lukt i sjøen, skildret Wildenvey.

Etter få minutter tippet forskippet og tok kurs mot dypet med nærmere 600 mennesker som fortsatt sto på dekket. Samtidig løsnet redningsflåten på akterdekket og begynte å gli. Da akterskipet løftet seg, skjøt flåten som et prosjektil inn i den fortapte flokken på dekket.

Like etter forsvant skuta i vannmassene. Et mannskapsmedlem fortalte senere at menneskemassen på akterdekket møtte sin

undergang med «en høytidelig ro».

Kaptein Gundel sto på brovingen og gikk ned med sitt skip. Han spratt opp igjen og ble berget om bord i en overfylt livbåt.

Slått over fingrene

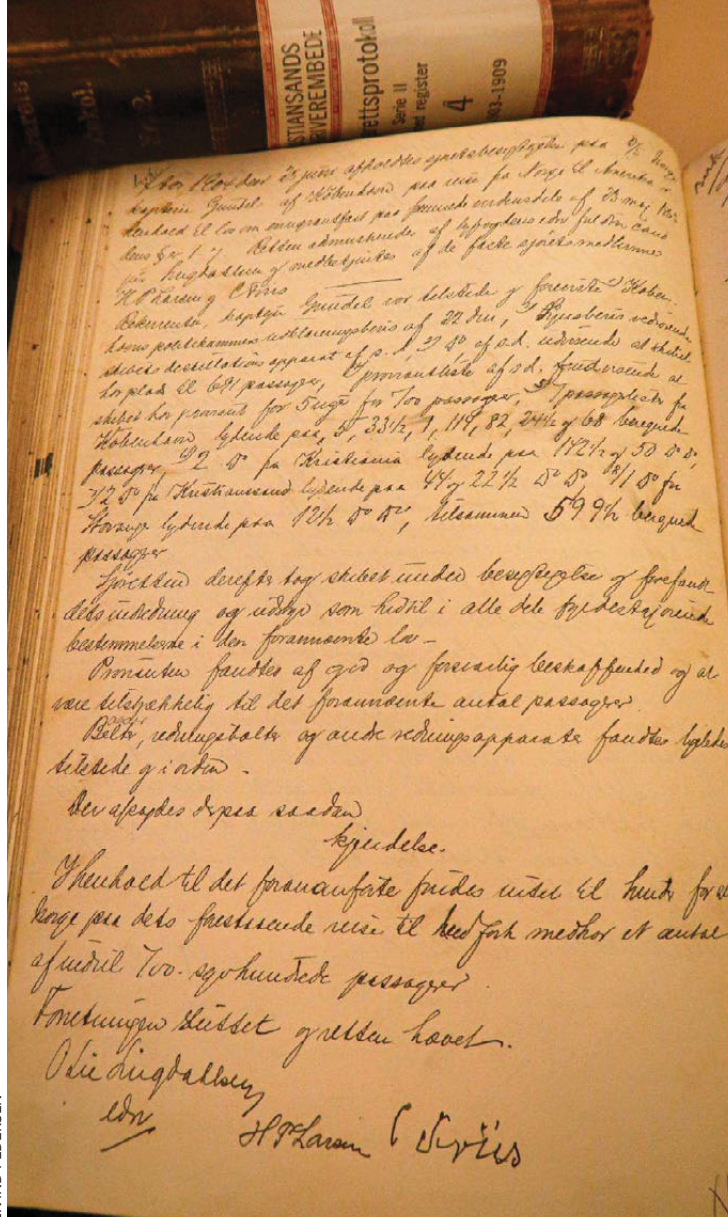
Igen i havet lå skipbrudne som kjempet for livet. I livbåtene var det ikke plass. Desperate mennesker ble slått over fingrene med årer når de forsøkte å komme om bord. På en lem klamret to voksne og flere barn seg fast. Kun døden ventet dem.

Den første livbåten ble oppdaget ett døgn etter forliset, den siste ble funnet tirsdag 5. juli, en uke senere. De overlevende hadde vært gjennom et helvete, våte og tynnkledde – og så å si uten proviant eller vann. En livbåt ble aldri funnet.

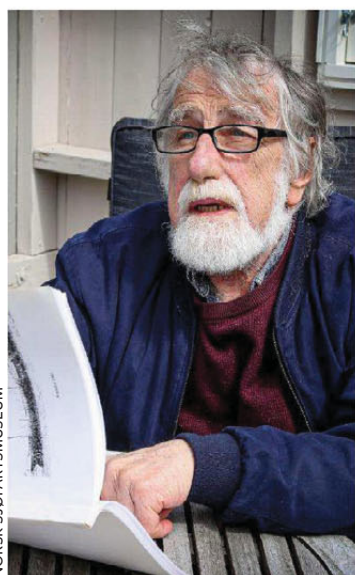
Opptellingen kunne starte.

Totalt omkom 635 personer. 590 av dem var passasjerer. Blant de døde var 200 menn, 237 kvinner og 198 barn. Fasiten forteller at 113 menn overlevde forliset – menn som kjempet voldsomt for sitt liv – og fikk plass i livbåtene fordi de var de sterkeste. Kun 22 kvinner og 25 barn kom fra det med livet i behold. □

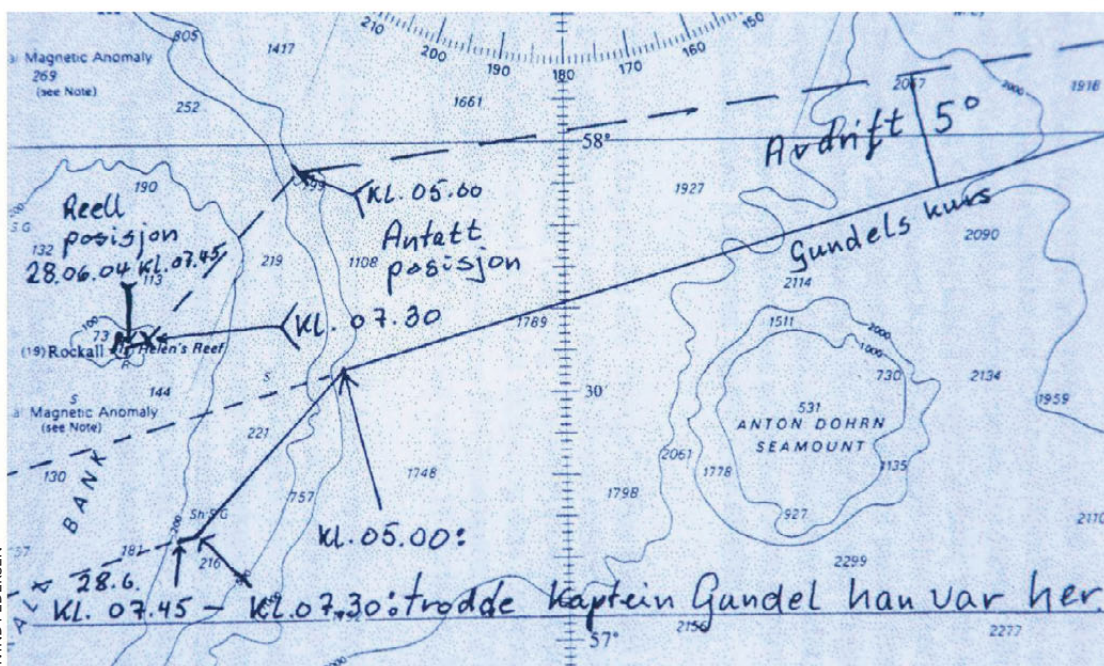
« Livbøylene vi skulle ha rundt oss var fylt med høy.

GODKJENT: På statsarkivet i Kristiansand oppbevares den originale protokollen som godkjente at DS Norge var egnet til transatlantisk overfart med nesten 800 mennesker om bord.

GRANSKER: Historieforfatter Bjørn Davidsen undersøkte forliset og konkluderte med at katastrofen skyldtes uflaks og dårlig sjømannskap.

FORKLARINGEN: Navigasjonseksperter har laget denne oversikten som viser hvordan D/S Norge ble tatt av tidevannsstrømmer og Golfstrømmen, og ble ført nordover og ut av kurs.

REDDET KAPTEINEN

Johanne Nilsen fra Skien var én av 22 kvinner som ble berget fra det synkende skipet.

I siste liten ble Johanne Nilsen kastet opp i en livbåt av en dansk sjømann. Etter fem døgn i sjøen ble de reddet og ført i land i Stornoway i Skottland.

Hun var 83 år gammel og den siste norske gjenlevende da hun i 1964 ble intervjuet av Vi Menn.

Hun hadde tatt vare på lommestørkleet hun hadde med seg om bord.

– Det ble dyppet i vandunken og de skipbrudne fikk lov å suge i seg de fattige dråpene, fortalte hun.

Sammen med en Molde-jente fikk hun berget kaptein Gundel og en maskinassistent opp i livbåten. Dette skjedde til protester fra utlendinger om bord i livbåten. De fryktet den ville synke.

Redningsutstyret var mangelfullt:

– Livbøyene vi skulle ha rundt oss var fylt med høy. Det var ikke stort å flyte på i sjøen, fortalte hun.

FAKSIMILE: VI MENN

REDDET: Johanne Nilsen viser lommestørkleet som reddet henne.

NTB

Dinosaurfilmenes evolusjon

Jurassic Park-universet utvides med en syvende langfilm. Mye har skjedd på over 30 år.

Tekst: **Mats Schjølberg Ulshagen**

Foto: NTB Grafikk: Graphic News

Da Jurassic Park kom i 1993, var det med banebrytende visuelle effekter og et enkelt premiss: dinosaurer har blitt gjenopplivet ved hjelp av DNA. Regissør Steven Spielberg kombinerte robot-dinosaurer og tidlig dataanimasjon på en måte som imponerte både kritikere og publikum. Filmen ble en gedigen kommersiell suksess og la grunnlaget for en av verdens mest gjenkjennelige film-franchiser.

Oppfølgerne – The Lost World (1997) og Jurassic Park III (2001) – fikk imidlertid langt mer blandet mottakelse, og ble blant annet kritisert for svakere manus og mindre spennende rollefigurer. Det kunne virke som om det var kommet et metningspunkt for dinosaurene.

Dino-univers

Med Jurassic World ble imidlertid serien relansert i 2015, denne gangen med enda mer spektakulære visuelle effekter. Filmen ble en enorm kassasuksess, selv om

den ble noe kritisert for å overdrive det digitale. Oppfølgerne Fallen Kingdom (2018) og Dominion (2022) forsøkte å utvide universet og introdusere et mer dystopisk premiss der dinosaurer og mennesker må leve side om side. Alle filmene opplevde gode besøkstall, imidlertid noe fallende fra film til film. Dominion ble også slaktet av kritikerne, som mener den var rotete og overlesset.

Parallelt har universet blitt utvidet med kortfilmer og serier. Netflix-serien Camp Cretaceous (2020–22) traff en yngre målgruppe. En ny serie, Chaos Theory, bygger videre på denne historien. Kortfilmene Battle at Big Rock og The Prologue ga små inn-

OPPFØLGER: The Lost World Jurassic Park (1997) var film nummer to i serien, og viste at det var et marked for flere dinosaurer.

blikk i tiden mellom hovedfilmene.

Spektakulært, men urealistisk

Det nyeste kapittel i serien er Jurassic World: Rebirth (2025), med Scarlett Johansson i hovedrollen. Nok en gang skal det hentes ut dinosaur-DNA, og problemene tårner seg opp.

Etter mer enn 30 år med skumle dinosaurer er det mange som spør seg om det kanskje holder nå. Selv om moderne teknologi har gitt større muligheter for spektakulære scener, påpeker enkelte at det går på bekostning av realisme og handling. □

SYVENDE FILM: Jurassic World Rebirth, med blant annet Scarlett Johansson, er nyeste film i dinosaur-universet.

Jurassic Park-filmserien

Jurassic World: Rebirth (film, 2025)
Zora Bennett (Scarlett Johansson)
leder en ekspedisjon for å hente DNA fra tre gigantiske dinosaurer

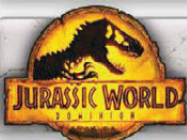
Ikonisk scene:
Mosasaurus liker ikke utseendet på pistolen (øverst)

Ikonisk scene:
Kjæledinosaurusen **Bumpy** føder

Jurassic World: Chaos Theory
(TV-serie*, 2024-)
Animasjon (4 sesonger)†

Jurassic World: Dominion (film, 2022)
Dinosaurer og mennesker forsøker å sameksistere

Ikonisk scene:
Fjærkledd dinosaur angriper i isødet

Ikonisk scene:
Etter en episk kamp utvider en døende dinosaur pupill seg

Jurassic World: Dominion – The Prologue
(kortfilm, 2021)
Se opp for myggen

Jurassic World: Camp Cretaceous
(TV-serie*, 2020-22)
Animasjon (5 sesonger)

Ikonisk scene:
Åpningsscenen med t-rex viser seg å være et videospill

Ikonisk scene:
Liten jente med armbrøst redder familien

Battle at Big Rock
(kortfilm, 2019)
Ubedte gjester forstyrrer leirbålet

Jurassic World: Fallen Kingdom
(film, 2018)
Vulkanutbrudd

Ikonisk scene:
En brachiosaurus forsvinner i vulkansk aske

Ikonisk scene:
Owen Grady kjører motorsykkel med raptorer

Jurassic World (film, 2015)
Ond genetisk hybrid-dinosaur rømmer

Jurassic Park III (film, 2001)
Alan Grant drar på redningsoppdrag

Ikonisk scene:
En telefon ringer inni en spinosauros

Ikonisk scene:
Åh, se – mamma lærer baby t-rex å jakte

The Lost World: Jurassic Park (film, 1997)
Storfangstjegere ankommer øya

Jurassic Park (film, 1993)
Den klassiske originalen, basert på en roman av **Michael Crichton**

Ikonisk scene:
De kan vel ikke åpne dører... eller?

KILDER: IGN, SCREENRANT, UNIVERSAL PICTURES
FOTO/LOGOER: © UNIVERSAL PICTURES.

GRAFIKK: GRAPHIC NEWS ©
*NETFLIX. †SESONG 4 KOMMER NOV. 2025

VAST SPACE

Tilfeldig og heldig

➤ Det var slett ikke gitt at homo sapiens skulle legge verden for sine føtter. Ny forskning viser at det kunne endt langt verre for vår rase. For 800 000 år siden var vi bare 1280 såkalt reproduktive individer, og denne flaskehalsen varte i rundt 120 000 år. En sykdomsepidemi, tørke eller en annen katastrofal hendelse kunne ha utslettet hele arten i den perioden.

Menneskehetens fremtid hang med andre ord i en syltynn tråd. I slike perioder er det ikke nødvendigvis de sterkeste som overlever, men de mest tilpasningsdyktige, og kanskje også de mest heldige. Det kan ha vært én liten gruppe som fant nok mat, som unngikk sykdom, eller som tilfeldigvis hadde genene som skulle til. Neandertalere og denisovanere levde side om side med oss, men de ble borte.

At det ble vi som klarte oss, handler om flaks, timing og overlevelsessevne.

Kilde: *New Scientist*

Hotell i bane

HAVEN-1 HØRES KANSKJE ut som navnet på en litt tvilsom yoga-retreat, men det er faktisk navnet på verdens første kommersielle romstasjon. Et slags luksushotell, som går i bane rundt jorda. Det amerikanske romselskapet Vast står bak satsingen. Der som alt går etter planen, skytes stasjonen opp neste år med en Falcon 9-rakett fra SpaceX.

Dette er ikke noen ny versjon av den gamle, skranglete romstasjonen ISS. Haven-1 er laget med både ingeniørkunst og -design i tankene. Her skal fire personer kunne bo og jobbe i opptil 30 dager av gangen. Inne er det lagt vekt på at man skal kunne ha det romslig, stille og pent.

Haven-1 har egne soverom med dører, ikke bare svevende soveposer. Rommet har store skjermer med kunst og informasjon, lavt støynivå og dempet

belysning. Det finnes selvsagt også et observasjonsvindu, som lar deg se ned på Jorden.

Haven-1 er koblet til Starlink, som gir bredbånd i rommet med gigabit-hastighet.

Alt dette skjer altså uten at NASA er involvert. Vast er en privat aktør som har bestemt seg for å gjøre romstasjoner lettere tilgjengelig for folk, og målet er langt større enn bare denne første kapselen. Haven-1 er første skritt, en slags prototyp på en hel serie med romstasjoner.

Den første målgruppen for Vast er forskere, eventyrere og folk med nok penger, men etter hvert ser man for seg at flere kan ta turen. Selskapet har gjort en avtale med SpaceX om å benytte deres Crew Dragon-kapsel for å komme seg opp og ned.

Kilde: *Science Focus*

VISSTE DU AT...

- ... verdens raskeste nanopartikkel snurrer 300 milliarder ganger i minuttet?
- ... vann kan eksistere som væske under null grader – om det er rent og i ro?
- ... det finnes sommerfugler som smaker med føttene?
- ... menneskets øyne kan oppfatte over ti millioner fargenyanser?
- ... solen er 400 ganger større enn månen, men er også 400 ganger lenger unna – slik at de ser like store ut?

Zombiefluer

➤ Forskere har nylig oppdaget spor av insekter som levde for 99 millioner år siden, og som var infisert av zombiesopp – litt som i plottet på TV-serien *Last of Us*.

Både en maur og en flue viser tydelige tegn på å ha blitt overtatt av en parasittsopp som vokste ut av kroppen deres. Funnet er det eldste beviset på denne typen sopp, og viser at naturens morbid drama har pågått helt siden dinosaurenes tid. Ingen trenger å finne opp skrekk. Naturen har gjort det selv.

Kilde: *CNN*

Befolkningen krymper

➤ Sør-Korea står overfor en av verdens mest dramatiske befolkningskollapser. En rapport fra Korean Peninsula Population Institute viser at innbyggertallet kan falle med hele 85% fram mot 2125, fra dagens 51 millioner til bare 7,5 millioner.

Sør-Korea har allerede verdens laveste fødselsrate. Kvinner får i snitt bare 0,72

barn hver. Unge dropper ofte både ekteskap og barn av økonomiske, sosiale og kulturelle grunner. Dette kan være et forvarsel for resten av verden. Japan er på samme vei, og flere europeiske land følger etter. Kanskje er bieffekten av moderne velstand og urban livsstil rett og slett at folk slutter å formere seg.

Kilde: *Korea Herald*

VISSTE DU AT ...

... din kroppslukt kan tiltrekke mygg mer enn andres?
 ... et lyn kan skape naturlig glass i bakken – noe som kalles fulguritt?
 ... noen alger i havet lager eget lys – som får bølger til å gløde om natta?
 ... månefisk kan legge over 300 millioner egg på én gang?
 ... det finnes regnfrosker som kan overleve å bli dypfrosset og tinet igjen?
 ... øynene dine har en blind flekk – men hjernen fyller inn det som mangler?

Behag eller besvær

➤ Forskere prøver stadig å fortelle om kaffe er bra eller dårlig for deg. Nyere forskning har nå konkludert med at det er bra, men med forbehold. Koffein har vist seg å kunne beskytte hjertet, skjerpe hjernen og til og med bremse aldring. Flere studier peker på lavere risiko for hjertesvikt, Parkinson og fysisk svekkelse hos kaffedrikkere.

Men det er selvsagt en bakside. Koffein kan forstyrre søvnen i opptil tolv timer etter inntak. Selv én sen kopp kan gi mindre dypsøvn – uten at du nødvendigvis merker det. I tillegg venner kroppen seg til koffeinet, så du trenger hele tiden mer for å få samme effekt. Så kaffe er ingen superhelt, men det er ikke en skurk. Den er en god venn du må behandle med respekt. Helst før lunsj.

Kilde: IFLScience

NTB

Vitenskapelige fakta

Vidvinkel-bakspeil

En forsker har utviklet et speil som gir langt bedre overblikk uten at bildet blir forvrengt.

Nytt speil Sammenlignet med vanlig speil

Standard flatt speil

Det nye speilet

Ca. 45 graders synsfelt. Reduserer blindsonen ved bilen

Flatt speil

15-17 graders synsfelt

Speilet (over) ble laget ved å utarbeide tusener av forvrengnings-korrigerende fasetter og så feste dem på en buet overflate

© MCT/Bulls KILDE: R. Andrew Hicks of Drexel University Mathematics Department

Ubudne gjester

➤ Tropisk mygg har for alvor begynt å spre seg nordover i Europa, drevet av et varmere klima. Med seg bringer de sykdommer som dengue og chikungunya. I Sør-Frankrike er virusene allerede påvist, og eksperter frykter det blir mer.

Tigermyggen, opprinnelig fra Sørøst-Asia, har etablert seg i store deler av Sør-Europa og er nå funnet så langt nord som Tyskland. Den er aktiv om dagen, trives i varme bymiljøer og er særlig effektiv til å overføre virus.

En fersk studie i The Lancet Planetary Health viser at Europa nærmer seg et vendepunkt: Fra sporadiske utbrudd til risiko for varig tilstedeværelse av tropiske virussykdommer.

Kilde: France24

Jordens pusterør

➤ For 252 millioner år siden døde omtrent alt liv på jorden. Kloden ble 60 grader varm, og låst i et superdrivhus i millioner av år. Syndebukken den gang var ikke menneskene, men enorme vulkanutbrudd i det som i dag er Sibir. Disse pumpet CO₂ ut i atmosfæren i et tempo naturen aldri hadde sett maken til. Dette gir på sett og vis skeptikerne rett når de sier at klimaet alltid har vært i endring.

Et nytt studie i Nature Communications viser imidlertid at det ikke bare var vulkanene som gjorde kloden til en trykkoker – i tillegg forsvant vegetasjonen. Dermed mistet kloden evnen til å reparere seg selv.

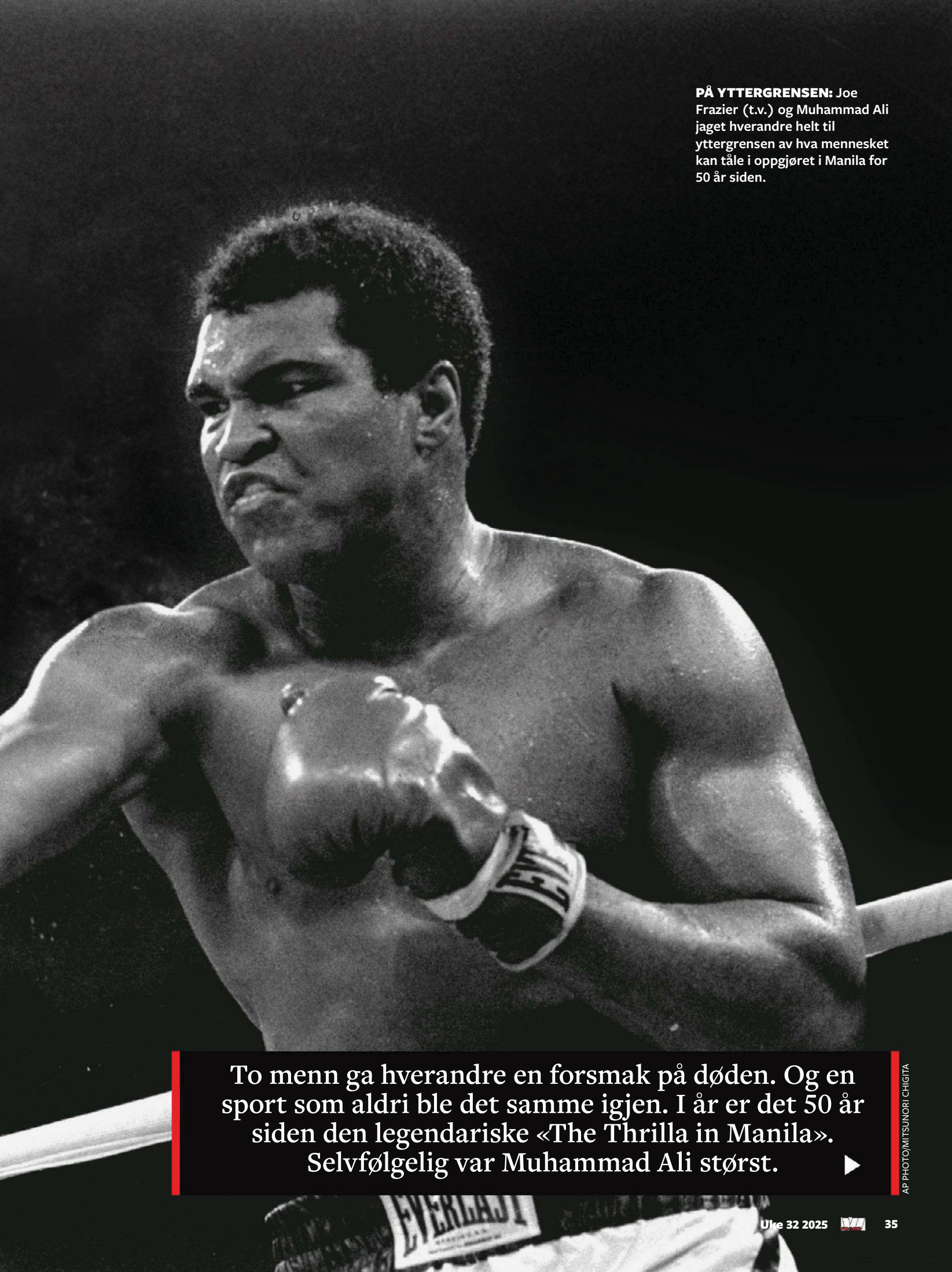
Vi er i gang med å kutte regnskogen, avskogingen er på omkring fem millioner hektar vært år. Samtidig slipper vi ut CO₂ i en fart som får selv de sibirske supervulkanene til å heve på øyenbrynene. Når skogen forsvinner, og vi samtidig pumper ut CO₂, kan jorda bli sittende fast i varmemodus – lenge etter at vi eventuelt får panikk og stanser utslippene. Da er det for sent å skru av ovnen. Planeten holder på varmen, og forrige gang tok det millioner av år før den reparerte seg.

Kilde: Nature

50 ÅR SIDEN «THE THRILLA IN MANILA»

«NEDSTIGNING TIL HELVETE»

PÅ YTTERGRENSEN: Joe Frazier (t.v.) og Muhammad Ali jaget hverandre helt til yttergrensen av hva mennesket kan tåle i oppgjøret i Manila for 50 år siden.

To menn ga hverandre en forsmak på døden. Og en sport som aldri ble det samme igjen. I år er det 50 år siden den legendariske «The Thrilla in Manila». Selvfølgelig var Muhammad Ali størst. ►

Muhammad Ali kollapset på kanvasen. Han lå på ryggen midt i ringen, omgitt av sine hjelpere. Mellom alle bena kunne man bare se den kritthvite shortsens hans.

Muhammad Ali hadde vunnet tittelkampen i VM i tungvekt. Og han trodde han kom til å dø.

Ødela helsen

Kampen som gikk 1. oktober 1975, regnes fortsatt som den største og beste boksekampen gjennom tidene, trolig også den mest brutale.

«The Thrilla in Manila» kalte Ali selv det tredje og siste oppgjøret mellom ham selv og «Smokin» Joe Frazier.

Duellen i Araneta Coliseum stadium på Filippinene ødela nesten helsen til de to kamphanene, ingen av dem kom seg hundre prosent igjen etter anstrengelsene, høsten for 50 år siden.

– Det var som døden. Det nærmeste jeg vet om å hvordan det er å dø, sa Ali da han omsider kom til hektene igjen.

Nær kollaps

Begge bokserne var på randen av total kollaps, og begge måtte for resten av sine karrierer og sine liv bære med seg ettervirkningene av de mange knusende slagene de ble truffet av i denne kampen.

I tillegg til de voldsomme anstrengelsene gjennom 14 knalltøffe runder, var det drepende varmt inne i boksearenaen. Da kampen startet, viste termometerne 43 grader. Frazier mente temperaturen måtte ha vært bortimot 49 grader på det verste. Uansett; Den fryktelige varmen sugde kreftene ut av begge bokserne fra første sekund.

Da de møttes til det legendariske oppgjøret var Muhammad Ali og Joe Frazier allerede rivaler av episk format. De to tidligere oppgjørene, med flere kontroverser underveis, hadde dannet grunnlaget for det som skjedde i Manila.

Anstrengt forhold

Muhammad Ali kom til Manila

NTB

(egentlig Quezon City) som den ubestridte verdensmesteren i proffboksing. Han hadde beltene som han vant da han vant tittelen for tredje gang etter å ha slått ut George Foreman i «The Rumble in the Jungle» i Zaire året før.

Forholdet mellom Ali og Fra-

zier var dårlig, både sportslig og personlig. De var verdens klart beste tungvektere. De to tidligere oppgjørene hadde lagt grunnlaget for en episk rivalisering.

Joe Frazier var den første bokseren som klarte å slå Ali. Det gjorde han i den første kampen i

1971, da Frazier ble verdensmester.

Ali var verbal, karismatisk og politisk aktiv – han kalte Frazier «dum», «gorilla» og «onkel Tom», blant annet.

Frazier oppfattet Alis hån både som dypt respektløs og sårende. Selv var han en annen type, stille og seriøs, men vinnerviljen hans var det ingenting i veien med.

Penest som mester

Navnet duellen er kjent under i dag, var det selvsagt Ali som fant på – i ett av sine små «dikt» forfattet under oppkjøringen:

«It will be a thrilla and a chilla
and a killa, when I get the gorilla

**« Jeg traff ham med slag
som kunne revet ned murene
rundt en by.**

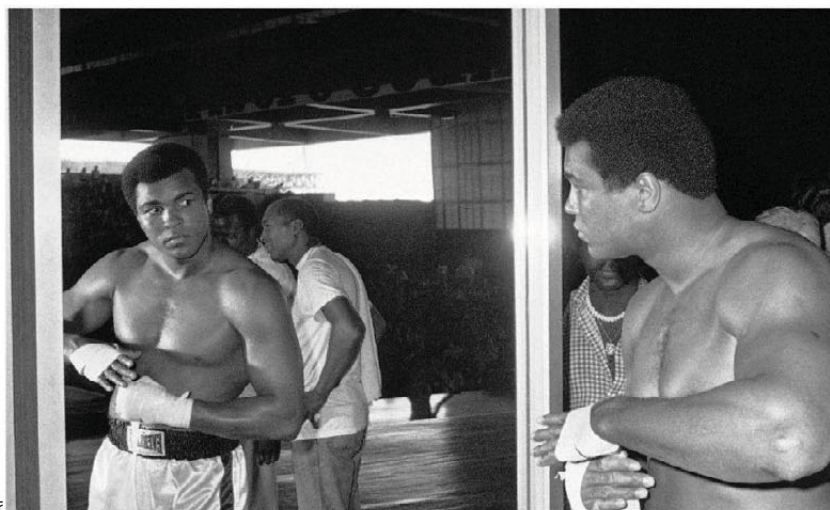

DAVE PICKOFF

SJIKANE: Med sommerfugl-håv og gorilla i lommen sjikanerte Muhammad Ali sin motstander Joe Frazier før «The Thrilla in Manila».

AP

– BEST EGNET: Muhammad Ali anså seg som den naturlige vinner før oppgjøret mot Joe Frazier fordi han var den peneste, og verdensmesteren burde være pen, mente han.

UTSLÅTT VINNER: Muhammad Ali var klar for å gi seg, men treneren til motstanderen Joe Frazier kom ham i forkjøpet. Mesteren segnet om i ringen og sa etterpå at han hadde vært døden nær.

in Manila,» vitset Ali, uten tanke for at han både såret og fornærmet Frazier dypt.

Bedre ble det ikke da Ali påsto at «Frazier is too ugly to be the champ. The world champ should be pretty, like me.»

– Han skal få betale for det han har sagt. Du kan ikke vitse med et menneske på den måten, freste Joe Frazier til svar.

Velbrukt taktikk

Inne i boksearenaen hadde 25 000 tilskuere klemte seg sammen i den voldsomme heten. For første gang gikk en boksekamp direkte på global satellitt-TV. Senere anslag tilsier at mer enn en milliard mennesker fulgte kampen som ble sendt til 68 land.

Presis klokken 10 om morgenen lokal tid, ringte klokken. Bokserne kom ut fra sine hjørner – og begynte «sin nedstigning til helvete» – som en kommentator skrev da fasiten forelå en snau time senere.

Kampen startet i et helt vilt tempo, spesielt med tanke på den fryktelige varmen. Ali forsøkte allerede fra begynnelsen å bruke sin klassiske «rope-a-dope»-taktikk; han lente seg mot tauene, svaiet frem og tilbake og lot mot-

standeren slå ham i armene og på kroppen. Målet var å få Frazier til å slå seg tom for krefter.

George Foreman hadde gått i fella under «The Rumble in the Jungle» et snaut år tidligere. Den gang vant Muhammad Ali på knockout i 8. runde. Kunne taktikken fungere en gang til?

– De løy

Men «Smokin' Joe» var ikke like lett å lure som George Foreman hadde vært under det legendariske oppgjøret 1. oktober 1974.

Frazier holdt oppe trykket mot Ali, spesielt med sin livsfarlige venstre hook, som kunne felt en okse.

Ali skjønnte fort at dette ikke ville bli en lett seier.

– De sa du var ferdig (washed up) sa han til Frazier under kampen.

BEGYNT MED OL-GULL

Muhammad Ali (f. 1942) hadde vunnet gull i lett tungvekt i 1960, mens Joe Frazier (f. 1944) hadde tatt gull i den tyngste klassen fire år senere.

Etter at Ali vant over George Foreman i 1974, forble Ali ubestridt tungvektsmester i drøyt fire år. Han forsvarte tittelen 11 ganger før han tapte for Leon Spinks.

Returkampen mot Spinks, som ikke var tittelkamp, ble Alis siste seier. Han var da 36 år og 241 dager gammel.

Etter tapet i Manila gikk Frazier i 1976 én kamp, men tapte mot George Foreman.

– De løy, var svaret fra Joe. Fraziers trener Eddie Futch mente at nøkkelen til å vinne kampen ville være at Frazier hele tiden måtte angripe Alis kropp, nærmest hvor som helst. Et uttrykk i boksingen lyder «if you kill the body, the head will die». Denne strategien skulle Frazier skulle følge.

Rørende øyeblikk

Etter som rundene gikk, ble Fraziers venstre øye stadig mer hovent.

Frazier var nesten blind, han blødde fra munnen, han var døds-slit.

Døds-slit var Ali også.

Da den 14. og nest siste runden

AP PHOTO

var over, ville ikke verdensmesteren mer. Han vendte seg til sin trener Angelo Dundee og bad ham klippe av ham hanskene.

Heldigvis for Ali ignorerte Dundee beskjeden.

FØRSTE NEDERLAG: Her er litt av årsaken til spenningen mellom Muhammad Ali og Joe Frazier: Sistnevnte var den første til å vinne over Muhammad Ali som proffbokser i 1971.

For i neste øyeblikk flagret et hvitt håndkle inn i ringen og landet på det søkkvåte underlaget. Fraziers trener Eddie Futch nektet å la sin bokser fortsette, han fryktet en alvorlig skade.

Frazier selv ville ut igjen.

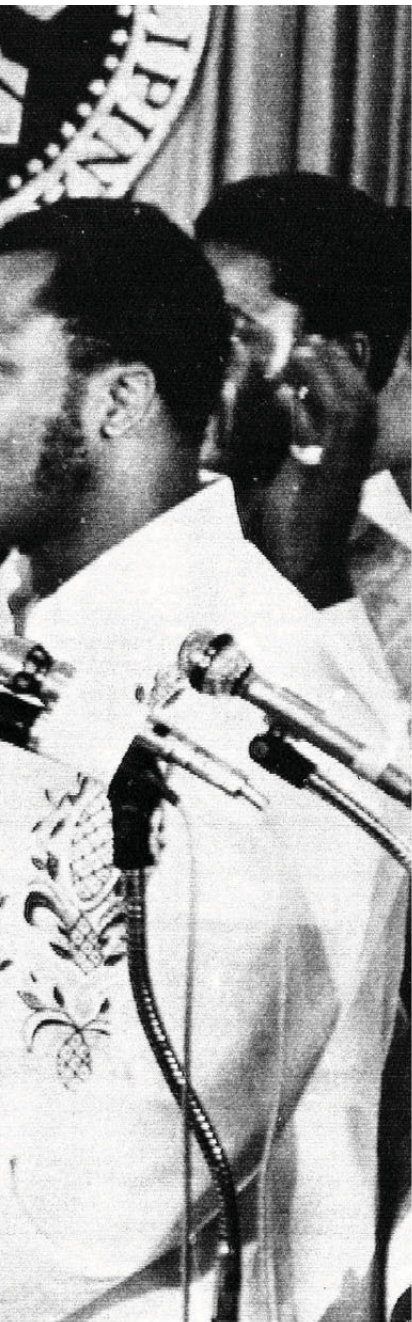
Da sa Futch ordene han alltid vil bli husket og respektert for. «Sit down, son. It's all over. No one will ever forget what you did here today.» (Sitt ned gutt. Det er over. Ingen vil noen gang glemme det du har gjort her i dag.)

Øyeblikket var et av de mest rørende øyeblikkene i boksingens historie: Eddie Futch satte sin fighters liv og helse over tittelen.

Ali beholdt verdensmestertittelen, men det kostet nesten mer enn det smakte. Kroppen hans hadde fått en fæl medfart.

Kom tilbake som gamle

Mange eksperter mener «The

JESS TAN

«OPIUM FOR FOLKET»:

Filipinenes president Ferdinand Marcos (t.v.) jublet over at Muhammad Ali og Joe Frazier skulle bokse om verdensmestertittelen i Manila, og håpet at kampen skulle lede oppmerksomheten bort fra unntakstilstand og vanstyre.

Thrilla in Manila» var vendepunktet for begge bokserne. Både Ali og Frazier begynte etter hvert å merke de langsiktige virkningene av det hadde drevet med gjennom så lang tid.

– Vi dro til Manila som mestere, Joe og jeg. Og vi kom tilbake som gamle menn, sa Ali senere.

Og selv om han og Frazier aldri

ble nære venner, førte kampen til en større respekt mellom dem.

– Joe Frazier er en stor bokser, han fortjener all mulig ros for innsatsen, sa Ali etter kampen.

– Jeg traff ham med slag som kunne revet ned murene rundt en by. Herre min, han er en stor mester, sa Frazier.

Ali tjente rundt 9 millioner dollar på kampen, Frazier rundt 5 millioner dollar. Og de måtte virkelig slite for hver eneste dollar.

Beste i karrieren

To år etter den brutale kampen fortalte Ali i et intervju med Reg Gutteridge at han følte at den tredje Frazier-kampen var hans beste prestasjon.

KJEMPET I 42 MINUTTER

Snaue tre kvarter føltes som en evighet. Muhammad Ali skal ha truffet Joe Frazier 443 ganger, og tok imot nesten like mange treffere.

RUNDE 1

Frazier slår lavt og jager mesteren rundt i ringen. Ali smiler, slår mange tunge slag mot slutten av runden, og tar overtaket.

RUNDE 2

Frazier fortsetter å jage Ali med kroppsslag. Alis mer nøyaktige svar fanger dommernes oppmerksomhet.

RUNDE 3

Ali treffer med et par skarpe uppercuts, Frazier tvinger ham inn i tauene.

RUNDE 4

Frazier står midt i ringen og slår kroppsslag. Ali ser skarpere ut og er stadig farlig.

RUNDE 5

Frazier treffer godt med et harde hooks, og tvinger Ali til å trekke tilbake til tauene igjen.

RUNDE 6

Frazier er mer aggressiv, slagene blir mer effektive etter hvert som han begynner å finne rytmen.

RUNDE 7

Ali velger å holde seg på avstand, Frazier får betalt for sin aggressivitet.

RUNDE 8

Bokserne står tå mot tå i midten av ringen og dæljør løs. Frazier ser ut som han nyter det.

RUNDE 9

Ali prøver å snu utviklingen ved nok en gang å kjempe på avstand. Det lykkes ganske bra.

RUNDE 10

Ingen av bokserne er villige til å gi etter. For første gang ser man tydelige tegn på at de begynner å bli slitne.

RUNDE 11

Frazier prøver å ta kontroll med en tordnende venstre hook mot Alis hode, men Ali svarer med et enormt presist angrep

som får publikum på beina.

RUNDE 12

Begge er utkjørt, men Ali ser ut til å ha noe mer energi, og avslutter runden tøft.

RUNDE 13

Ali treffer med mange slag, mye på grunn av at Fraziers venstre øye nesten er helt lukket.

RUNDE 14

Nå er Ali nesten helt overlegen, men begge bokserne kan knapt holde seg på bena.

COURTESY EVERETT COLLECTION

TAKTIKK:

Muhammad Ali gjenbrukket sin tidligere så suksessrike «rope-a-dope»-taktikk mot Joe Frazier, men utfallet var ikke videre heldig.

SHORTSEN GIKK FOR 12 MILL.

Da han kom inn i ringen i Manila, var Muhammad Ali iført en kritthvit shorts i sateng med svarte dekorasjoner i linningen. I februar i år ble den solgt for 1.2 millioner dollar (rundt 12 mill. norske kroner) under en auksjon i New York.

Shortsen forsvant etter kampen og ble funnet igjen i et lager som tilhørte Alis assistenttrener Drew «Bundini» Brown etter hans død i 1988.

Da Gutteridge foreslo seieren hans over Cleveland Williams i 1966 sa Ali:

– Nei, Frazier er mye tøffere og røffere enn Cleveland Williams.»

«The Thrilla in Manila» regnes i dag som mye mer enn en vanlig boksekamp. Oppgjøret representerer en av de mest intense rivaliseringene i sportens historie og et vendepunkt i gullalderen til tungvektsboksing. Siden har boksporten måtte tåle tvilsomme kamper, biting i ører og kamper der showet har hatt vel så store betydning som det sportslige.

Men «The thrilla in Manila» er blitt stående igjen som et symbol både på menneskelig vilje og sportens brutale natur. □

For deg med vett
under issen

F E N T Y

F E N

Y H A I R

A I R

F E

1. 7. juni 1917 døde Roald Amundsen sitt berømte polar-
skip, som etter flere ekspedi-
sjoner i Arktis sank i 1931. I
2016 ble det hevet og brakt til
Norge. Hva heter det?

2. Hvilken skuespiller «fe-
els the need, the need for spe-
ed», i filmen Top Gun?

3. Hva heter kjendisbladet
som utgis av Story House Eg-
mont?

4. Hva er navnet på Dan-
marks nordligste by, hvor man
blant annet kan beskue den så-
kalte Grenen?

5. Det amerikanske medieselskapet Paramount godtok
nylig et forlik på 160 millioner kroner til Donald Trumps
presidentbibliotek etter å ha blitt saksøkt fordi et kjent
TV-program forenklet og redigerte svarene til daværende
presidentkandidat Kamala Harris. Hva heter dette kjente
TV-programmet?

6. Hva heter Norges største lydboktjeneste?

7. Stemmer det at Finnmark
fylke er større i areal enn Dan-
mark?

8. Hvem skrev den populæ-
re romanen «Greven av Monte
Christo», som nå er aktuell
som en av sommerens drama-
serier på NRK?

9. Hva heter den norske
landsdelen som inntil 1900 ble
oppfattet å være en del av
Vestlandet, men som fikk et
eget navn etter en kronikk av
Vilhelm Krag?

10. Flere og flere velger å
møte en ny partner via såkalte
dating-tjenester online. Hva
heter den mest populære?

11. En forlover skal jo
holde utdrikningslag, og hol-
der en ofte lødig tale under
bryllupet. Men hva er egentlig
vedkommendes juridiske opp-
gave?

12. Hva heter denne
amerikanske superstjernen
(bildet), som nå venter sitt
tredje barn?

Svar: 1: «Maud» 2: Tom Cruise 3: Her og Nå 4: Skagen 5: 60 Minutes 6: Storytel 7: Ja 8: Alexandre Dumas 9: Sørlandet
10: Tinder 11: Å være et sannhetsvitne overfor vigselmannen for at det ikke er noe til hinder for å inngå et ekteskap.
12: Rihanna

MAISON mat & vin

NYTT & BEDRE!

Matglede for matglade

BLI ABONNENT

og få bladet rett hjem til deg!

Maison mat & vin byr på fristende oppskrifter og tips til både hverdags- og festmat. Du møter entusiastiske kokker som deler av oppskriftene sine, og vinkjennere som gir gode tips til hva du bør drikke til maten.

Maison mat & vin er laget for alle som trives rundt et dekket bord, og er fylt med inspirerende, nyttig og nytbart lesestoff. Livet er for kort til å spise kjedelig mat.

Bon appétit!

Bestill vårt
supertilbud på SMS:

Send **MAT41**
til 2205

Super-
tilbud

**FÅ 6 UTGAVER
+ KNIVSETT I TO
STØRRELSE
FRA SUBARASHII
TIL KUN KR 299***

SPAR 84 %

*+ porto kr 49
for utsendelse
av gaven

6 utgaver i butikk	kr 774
Knivsett fra Subarashii	kr 1095
Totalverdi	kr 1869
Din pris	kr 299 *
Du sparer	kr 1570

* + porto kr 49 for utsendelse av gaven

Et stilig knivsett
fra Subarashii med
kokkekniver i to størrelser.
Verdi kr. 1.095,-

#matglede for matglade

LUCAS PINHEIRO BRAATHEN ER

LITT MYE, ELLER?

I over 45 år har folk som gjør
ting annerledes lykkes hos oss.

JA, OG GODT ER DET.

REMA 1000

VINN FEM FLAX-LODD

Uke 32 2025 44

SUDOKU

		4	5				7	
			9			2	5	
					7			
		3	2			5	8	
	1			4			6	
	8	2			6	3		
			8					
	3	7			9			
	9				4	8		

LETT

					8			6
		6			5		2	
				6			4	7
	4	9		7				8
	7			2			6	
		3			2	1	8	
				4				
	2		5			3		

MIDDELS

				5				2
	9	7		8			4	
	3				1		9	
	6	3				2		9
9								4
5		4				6	7	
	8		6				1	
	5			2		3	6	
3				1				

VANSKELIG

		9					7	3
		2			5			
				8	6			
7								4
8	9						2	5
		1		6				
4						2		
	2		7	4			9	
	7			2		8		

	5	1				7		
	4							
			6				3	5
9				6		4		
					2		8	
			5			6		7
		5		7		8		
	2		8					
3	7		9	1				

				5		6		
			3				8	
		4		9	7			
4			2			5		7
				8	5		6	
		3	1					
2	7		8					
				7				
	1	9			3			2

LØSNINGER: SUDOKU

1	3	2	4	5	8	6	7	9
6	9	7	3	2	1	4	8	5
5	8	4	6	9	7	1	2	3
4	6	8	2	3	9	5	1	7
9	2	1	7	8	5	3	6	4
7	5	3	1	4	6	2	9	8
2	7	5	8	1	4	9	3	6
3	4	6	9	7	2	8	5	1
8	1	9	5	6	3	7	4	2

VANSKELIG

2	5	1	3	8	9	7	6	4
6	4	3	1	5	7	2	9	8
7	8	9	1	3	5	2	4	6
3	7	8	9	1	6	5	4	2
4	9	5	2	7	3	8	1	6
1	2	6	8	4	5	3	7	9
3	7	8	9	1	6	5	4	2

MIDDELS

9	7	6	5	2	3	8	4	1
1	2	5	7	4	8	3	9	6
4	3	8	6	9	1	2	5	7
2	5	1	8	6	4	7	3	9
8	9	4	1	3	7	6	2	5
7	6	3	2	5	9	1	8	4
5	4	7	3	8	6	9	1	2
3	1	2	9	7	5	4	6	8
6	8	9	4	1	2	5	7	3

1137

8	4	1	9	5	6	7	3
2	5	4	1	4	7	3	2
3	8	2	7	3	8	6	9
2	7	3	8	2	4	1	6
6	9	1	5	6	3	7	8
9	8	2	3	7	1	4	5
7	6	5	4	8	9	2	3
3	7	9	1	6	3	8	4
5	1	3	7	2	5	4	6
7	6	3	4	8	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4	1	9	5	6	7	3	2
8	4	1	9	5	6	7	3
3	7	6	5	1	4	2	9
7	6	3	4	1	9	5	8
2	5	9	8	6	7	3	2
6	3	7	4	2	1	9	5
1	5	9	8	6	7	3	2
4	2	7	6	3	8	1	5
8	3	6	5	1	9	4	7
5	4	1	2	8	3	7	6
2	7	6	5	1	9	4	3
6	3	8	4	7	2	5	1
1	9	5	6	7	3	2	8
4</							

6	2	9	7	4	3	8	5	1	6
4	8	6	7	1	5	9	2	3	3
1	3	5	2	6	9	8	4	7	7
5	4	9	1	7	6	2	3	8	8
3	6	2	8	5	4	7	9	1	5
8	7	1	9	2	3	4	6	5	4
7	5	3	6	9	2	1	8	4	2
9	1	8	3	4	7	6	5	2	9

3	6	4	5	8	2	1	7	9
5	9	6	1	7	4	8	2	3
8	3	7	6	2	9	4	1	5
4	2	1	8	3	5	7	9	6
9	8	2	7	5	6	3	4	1
7	1	5	3	4	8	9	6	2
6	4	3	2	9	1	5	8	7
2	5	9	4	1	7	6	3	8
1	7	8	9	6	3	2	5	4
3	6	4	5	8	2	1	7	9

MILLIONX uke 26[illegible]

Vinner
Elin Ward
Levanger

Navn:

Adresse:

Løsningen sendes i en konvolutt til **Vi Menn, 0441 Oslo** (merkes uke 32) eller legg inn løsningsgatene på nettstedet **krysord.no/innleveringer**
Svarfrist: 22. august

Betalingsvilje

En kvinne kom til psykologen og betrodde ham sin bekymring.

– Jeg tror muligens jeg er nymfoman, sa hun, og vred seg urolig på sofaen.

– Hm, sa psykologen, det får vi se på, – men før vi begynner må jeg nesten informere deg om at jeg tar 500 kroner timen.

Kvinnen tenkte seg om et øyeblikk.

– Hvor mye tar du for hele natten, da?

Lite stimulert

– Jeg har hørt at sex er godt for mange ting, blant annet hukommelsen.

– Ja, hvorfor tror du gifte menn så ofte glemmer bryllupsdagen?

Innpåsliten

En kvinne går ut i lunsjpausen sin fordi det er nydelig solskinn.

Hun finner en fin parkbenk, strekker ut beina og riktig koser seg i sola. Etter kort tid kommer en uteligger ruslende.

– Hva sier du til et lite opplegg? begynner han. – Du og jeg, her og nå?

– Hvordan våger du? snøfter kvinnen. – Jeg er ikke en av de billige alkisdamene dine!

– Det kan så være, sier uteliggeren, – men hva gjør du da i senga mi?

Ut i frisk luft

– Legen har bedt meg finne på noe som får meg ut av puben av og til.

– Så hva har du gjort med det?

– Begynt å røyke!

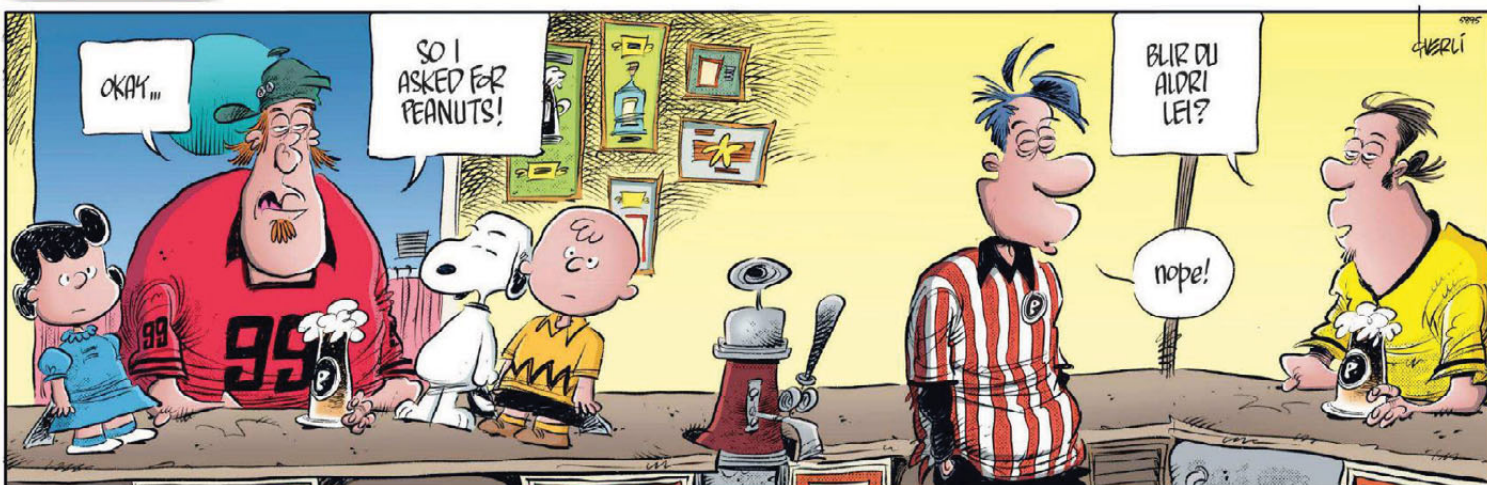
OPPGULP

PANOLIS

PANOLIS

Komplisert armbrud

Malplassert omtanke

En svømmekonkurranse hadde samlet tre nokså uvanlige deltakere.

En mann uten bein, en mann uten armer og en kar som bare var et hode uten kropp.

Da startskuddet smalt, tok mannen uten bein snart ledelsen. Han uten armer lå ikke langt bak, mens hodet rett og slett bare sank til bunnen av bassenget.

Ved målgang var stillingen uforandret; han uten bein vant, mannen uten armer kom inn som nummer to, mens hodet fortsatt lå på bunnen.

Vinneren så at det ennå kom opp bobler, så han bestemte seg for å redde stakkaren som hadde sunket. Han greide å få opp hodet og la det på kanten av bassenget, der det ble liggende å spytte og gurgle.

– Her har jeg trent på å svømme med ørene i over et år, sa hodet etter noen minutter, – og tror du ikke at vaktmesteren kommer og setter på meg en badehette ti sekunder før starten går!

Litt mye info

To politikonstabler nærmer seg slutten på vakta.

– Så snart jeg kommer hjem, skal jeg løpe inn på soverommet og rive av konas truser, sa den ene.

– Jaså, så du har sittet her og fantasert og blitt opphisset? sier den andre.

– Nei, det er bare den stramme strikken som tar knekken på meg!

Greit likevel

En ung skuespiller spør faren til sin hjertens utkårede om få gifte seg med henne.

– Unge mann, svarer faren, – jeg akter på ingen måte å la min datter kaste seg bort på en skuespiller!

– Jeg er sikker på, svarer den unge mannen, tilkjempet rolig, – at du ville forandre mening om du kom og så meg på scenen.

Faren lar seg overtale, og går for å se stykket samme kveld. Dagen etter ringer han skuespilleren.

– Jeg har skiftet mening, sier faren, – bare klem i vei og gift deg med datteren min. Du er nemlig slett ingen skuespiller!

God guide

En skoleklasse ble vist rundt på Naturhistorisk museum, og ungene spurte vitebegjærlig om alt de så.

Læreren kunne ikke svare på alt, så hun henvendte seg til en vakt da de sto ved noen dinosaurfossiler.

– Hvor gamle er egentlig disse beina? spurte læreren.

– De er fem millioner, sju år og tre måneder gamle, svarte vekten.

– Jøss, sa læreren overrasket, – hvordan kan du angi alderen så nøyaktig?

– Det er ikke så vanskelig, svarte vekten, – da jeg begynte å jobbe her var de fem millioner år gamle, og nå har jeg jobbet her i sju år og tre måneder.

FLISESPIKKER!

© Øyvind Sagåsen

Munnfull

Etter et skipsforlis drev to sjømenn i land på ei øde øy.

Det var en liten kilde der, så de hadde nok å drikke, men mat var det sørgelig lite av.

Etter en tid ble de temmelig desperate, så den ene sa:

– Dette holder jeg ikke ut mer! Nå kutter jeg av kolla og eter den!

– Vent, sa den andre, – tenk på din kone!

– Hva med henne? Hun vil jeg trolig aldri se igjen uansett.

– Nei, men hvis du tenker på henne først, blir det kanskje middag nok for oss begge!

Bakvendtland

Kunstneren og modellen hans kysset hverandre lidenskapelig på sofaen da han brått hørte skritt i trappa opp til atelieret.

– Fort, hveste han, – få av deg klærne og lat som om vi jobber!

Mannsmot

Det lyner og tordner voldsomt ute da lille Lars må legge seg.

– Kan jeg ikke få ligge i senga med deg i natt, mamma? spør han med tynn stemme. – Vær så snill?

– Beklager, skatt, svarer mora, – men jeg må sove med pappa i natt.

– Hva? roper gutten, – si til den feigingen at han er voksen for lenge siden!

Farlig pågripelse

En politimann kalte opp stasjonen på sambandet.

– Jeg trenger backup, sa han, – for det er ei gammel kjerring her som slo ned mannen sin etter at han tråkket på det nyvaskede gulvet!

– Har du arrestert henne?

– Ikke ennå, gulvet er fremdeles vått!

RULETID

av Børge Lund © B. Lund/distr./strandcomics.no

Telletull og saueull

En bokser kom til legen.

– Hva er problemet ditt? spurte legen. – En skade du har pådratt deg i ringen?

– Nei, det burde være enkelt å fikse, svarte bokseren, – jeg er rett og slett søvnløs.

– Har du prøvd å telle sauer?

– Ja, det har jeg, men hver gang jeg kommer til ni, reiser jeg meg opp i senga!

Et enda bedre alternativ

– Hvis du drikker åtte glass vann om dagen, så kommer huden din til å se mye yngre ut.

– Ja, men hvis du drikker åtte glass whisky om dagen, så blir du fullstendig likeglad med hvordan du ser ut!

Typisk min uflaks

– I går satte jeg meg ned ved siden av en fyr på bussen. Og hele turen ble han sittende og glo rart på meg.

– Hvordan reagerte du på det?

– Nei, jeg bare tenkte: – «Er det ikke typisk, bussen er helt tom, og likevel ender jeg opp ved siden av en gærning!»

Feil inntrykk

– I går kveld hørtes det ut som skjønnheten i leiligheten ved siden av fikk seg en skikkelig runde. Det var stønning og dunking i en samfull time. Men i dag fikk jeg vite at det var hennes gamle mor som hadde fått slag!

– Det må ha vært kjipt å få vite?

– Ja, jeg fikk nesten dårlig samvittighet over å ha onanert!

PRIVAT/ATF

ÅPNET SERIEN:
Tony Mendez ble
første offer for
seriedrapsmennene.

GJEMTE SEG BORT: En rekke tilsynelatende vilkårlige drap i Phoenix i den amerikanske delstaten Arizona, ble sett i sammenheng da politiet ikke fant noen annen forklaring enn at en lystmorder måtte stå bak.

W **TRUE CRIME**

AVSLØRT AV MANGEL PÅ BEVIS

I begynnelsen var det som om drapene druknet i mengden av dødelig vold i den amerikanske storbyen Phoenix. Men etterhvert fikk politiet mistanke om at de måtte stå overfor en lystmorder som skjøt vilkårlige ofre. ▶

WIKIMEDIA COMMONS

Drap var dagligdags. Politiet i Phoenix i Arizona registrerte årlig rundt 220 drap. Mange av dem var resultat av oppgjør mellom meksikanske narkotikabander i byens belastede strøk. Derfor tok det tid før noen festet seg ved drapsofre som dukket opp sommeren for 20 år siden.

17. mai 2005 ble Tony Mendez (39) skutt bakfra mens han var ute og syklet. En uke senere ble 56 år gamle Reginald Remillard skutt og drept mens han sov på en benk ved en bussholdeplass. 29. juni ble 20 år gamle David Estrada skutt. Estrada, en gang en lovende idrettsutøver, hadde mistet kontakten med familien og hadde tatt tilhold under en bro.

Drapene fortsatte utover høsten 2005. Ingen ting tilsa i utgangspunktet at de skulle ses i sammenheng. Noen forbindelse mellom ofrene var ikke åpenbar, ofrene var i ulik alder og holdt til på ulike steder.

Men tre elementer gikk igjen:

- Ofrene tilhørte det som gjerne kalles «byens løse fugler».
- De var skutt med gevær på avstand.
- Og det fantes ingen spor som kunne forklare drapene.

Preget av vilkårlighet i tillegg til fraværet av forklaring og motiv ble etterhvert så påfallende at det i seg selv ga det lokale politiet grunn til å se drapene i sammenheng.

Ulovlig våpenbruk

Ettersom fellestrekket var skytevåpenbruk, ble det føderale amerikanske våpenpolitiet ATF bedt om bistand. Saken havnet hos spesialagent og leder for ATF's avdeling i Phoenix; William D. Newell.

– Vår teori var at gjerningsmannen valgte seg «enkle» ofre, folk som ikke ville bli savnet eller utløse noe bredt engasjement, sier Newell til Vi Menn.

Newell (56) er i dag pensjonert fra ATF. I løpet av 32 år i byrået var han med på å etterforske mange store saker i USA – deriblant jakten på snikskytterne i Washington D.C.-området som drepte flere mennesker i 2002.

– Å etterforske slike saker er alltid utfordrende. Folk som drar rundt og skyter tilfeldige mennesker har åpenbart ikke samme tanke-mønster som normale personer. Det er ikke som i en vanlig drapssak der du kan mistenke ektemannen, bekjente eller andre med et tydelig motiv, sier Newell.

Søvnløse netter

Hullene i drapsetterforskernes puslespill var mange.

– Teamet mitt og jeg jobbet på spreng sammen med dyktige, lokale etterforskere. 18–22 timers arbeidsdager i ukevis og søvnløse netter ble hverdagen, forteller den tidligere ATF-agenten.

Mens man desperat lette etter de manglende bitene i puslespillet, slo gjerningsmannen til på ny.

– Følelsen av avmakt når uskyldige mennesker hele tiden ble drept uten annen grunn enn at de var på feil sted til feil tid, påvirket både meg og de andre etterforskerne dypt, innrømmer Newell.

2005 ble til 2006 og drapene fortsatte.

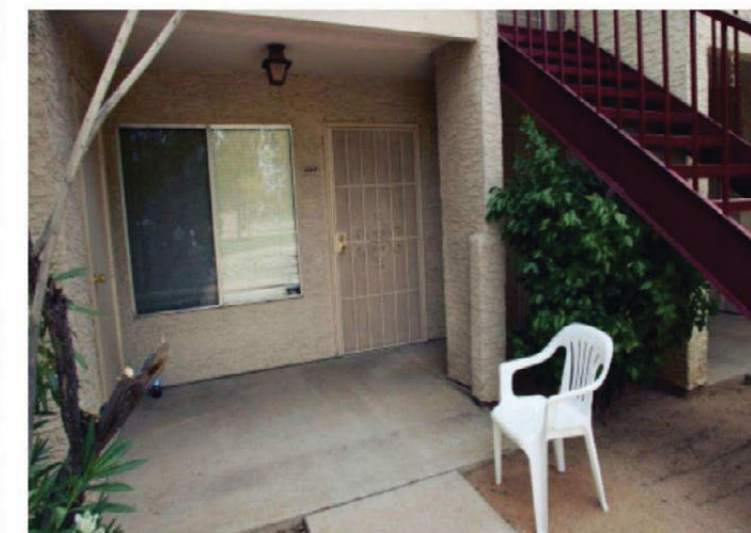
– Vi begynte å overvåke områdene hvor skytteren hadde vært, og prøvde også å se for oss hvor han kunne tenkes å slå til neste gang. Vi utplasserte agenter i biler og fløy over områdene med politihelikopter, forteller Newell.

Etterforskerne registrerte at skytteren flyttet seg fra de fatti-

« Så kom dette avskummet og bare plaffet henne ned...

ERFAREN:
Spesialetterforsker William D. Newell ble sterkt grepet av historiene til seriedrapsmennenes ofre.

DEKKLEILIGHET: Her bodde Dale Hausner, hans datter og Samuel Dieteman. Og her skrøt de høylytt av drapene de hadde begått – mens politiet avlyttet leiligheten og telefonene deres.

gere områdene vest i Phoenix, over mot østsiden av byen. Innbyggerne levde i frykt. Ingen visste om de kom til å bli neste offer.

– I store saker som dette, er man avhengig av en såkalt «lucky break», sier Newell.

Blant flere oppturer kom det avgjørende gjennombruddet i juli 2006.

– Pappa, ikke drep

30. juli 2006 ble drapet på den unge kvinnen Robin Blasnek, og drapets sannsynlige forbindelse til seriedrapsmannen, omtalt på nyhetene. Samme kveld spilte to menn biljard i sin stampub i Phoenix. Etter hvert som én av de to begynte å bli full, begynte han å

BY I FRYKT: Da serien av tilsynelatende uforklarlige og tilfeldige drap ble kjent i offentligheten, steg frykten i storbyen Phoenix. Spesialetterforsker William D. Newells pressekonferanser ble godt besøkt.

skryte av at det var han som var seriedrapsmannen.

Kameraten valgt å varsle politiet om sin fulle kamerat og hans skryt. Og tipset om den 30-årige småkriminelle Samuel Dieteman skulle bli det endelige vendepunktet for etterforskerne.

Etterforskerne startet umiddelbart med avlytting av Dieteman, der han bodde sammen

med kameraten Dale Hausner (33) og hans lille datter. Både telefoner og leilighet ble overvåket i skjul. Det etterforskerne skulle få høre de neste dagene, sjokkerte dem.

– Vi hørte både Samuel Dieteman og Dale Hausner prate i detalj om hvordan de hadde utført drapene. Seriedrapsmannen vi hadde jaktet, var ikke én person, men to.

Dale Hausner fremsto som hjernen bak drapene.

– Opptakene av samtalerne deres er noe av det mest gruopvekkende jeg har hørt gjennom min lange karriere. Mest mest inntrykk på meg gjorde, i tillegg til deres detaljerte skryt av dra-

pene, var å høre stemmen til Hausners lille datter som tryglet sin far om ikke å drepe noen mennesker den kvelden. Det var hjerteskjærende, sier Newell.

Dilemma

I tillegg til lydopptak som knyttet de to til drapene, satt politiet etter kort tid med et kart over åstedene, funnet i søppelet fra leiligheten.

– Vi sto overfor et dilemma: På den ene siden ønsket vi å fortsette overvåkingen så lenge som mulig for å få flest mulig inkriminerende opptak av dem, samtidig som vi samlet andre bevis. På den annen side hadde vi ingen planer om å la dem slå til igjen. Derfor ►

OPPDAGET TO DRAPSSERIER

På samme tid som serieskytterne herjet Phoenix, var en annen seriemorder på farten i samme område.

– Den andre seriemorderen, som ble døpt «Baseline Killer», gikk først og fremst etter kvinner, forteller William D. Newell.

The Baseline Killer skapte i begynnelsen trøbbel for etterforskerne. Mannen opererte sør i Phoenix ved en vei som heter Baseline Road, derav navnet.

– Faktisk var det først i mars 2006 at vi forsto at vi ikke hadde med én, men med to serier av drap å gjøre, blant annet som følge av mordernes ulike fremgangsmåter og funn på åstedene.

«Baseline Killer» overfalt gjerne kvinner på dårlig belyste parkeringsplasser. Han forgrep seg på dem seksuelt, og drepte dem i enkelte tilfeller etterpå.

Ett av overfallene ble fanget opp på et overvåkingskamera. Politiet var der på bare noen minutter, men greide dessverre ikke forhindre at han alt hadde bortført offeret som ble funnet drept dagen etter.

Et DNA-spor han etterlatt på en klønete måte, felte til slutt Baseline Killer: Han tvang to søstre som han overfalt, men lot leve, til å spytte i hendene hans før han gned dem over brystene deres – sannsynligvis i et forsøk på å ødelegge egne DNA-spor.

– Et helt år gikk med til å få analysert prøven. Men da resultatet var klart høsten 2006, fikk vi treff på en tidligere dømt voldtektsforbryter. Også han tok livet av åtte ofre gjennom året han terroriserte Phoenix, og også han ble dømt til døden, sier William D. Newell.

hadde vi et SWAT-team i bakhånd utenfor leiligheten deres, klare til å pågripe dem på vår kommando, forteller Newell.

Da Hausner og Dieteman en kveld begynte å snakke om å dra ut for å finne nye ofre, fikk SWAT-laget beskjed om å gå til aksjon.

De to serieskytterne ble pågre-

pet utenfor sitt hjem, 3. august 2006.

– Dale Hausner begikk de første drapene alene. Vi mistenker også at hans bror Jeff var med i bilen under noen av de første skytingene, men at han senere trakk seg ut. På et tidspunkt rekrutterte Hausner så Dieteman, forteller Newell.

27. mars 2009 ble Dale Hausner dømt til døden for seks drap. Dieteman tilsto to drap, og fikk livsvarig fengsel uten mulighet for prøveløslatelse. Hausners bror Jeff ble dømt til 25 års fengsel for medvirkning til et par av angrepene, og for et knivangrep han og broren var sammen om. Dette offeret overlevde.

Fortsatt, 20 år etter at serien med drap startet, sitter minnene om saken i William D. Newell.

« Ingen av dem viste noen form for anger, ingen skyldfølelse.

Varig inntrykk

– I mine øyne var Dale Hausner og Samuel Dieteman patetiske misfostre. Det finnes sikkert en

JACK KURTZ/SCANPIX

SISTE STOPP: Samuel Dieteman røpet i fylla at han var seriedraps-mannen politiet lette etter i Phoenix. Kort tid etter ble han og kameraten Dale Hausner pågrepet og fengslet.

store lærevansker på skolen. Allikevel hadde hun kjempet seg gjennom utfordringene og fått jobb som sekretær. På fritiden arbeidet hun som frivillig for funksjonshemmede barn. Etter hva jeg har fått vite om henne, var hun en enestående person som var godt likt av alle hun møtte. Hun hadde jobbet hardt hele livet for å kunne bli et respektert medlem av samfunnet, sier Newell.

– Så kom dette avskummet og bare plaffet henne ned fordi han følte for å drepe noen, og hun tilfeldigvis var ute og gikk tur den dagen.

Drapet fant sted flere måneder etter etterforskningen – uten at de hadde klart å forhindre det.

– Det føltes meningsløst at hun måtte dø, sier Newell.

– Dale Hausner skjøt Robin Blasnek. Han skrøt av drapet, og også av hvordan han skulle bli tidenes verste seriemorder. Heldigvis fikk vi stoppet dem.

Dale Hausner tok sitt eget liv på dødscellen i 2013. Serieskytterne drepte til sammen ni mennesker. □

HOLDT PRESSEKONFERANSE: Dale Hausner (t.v.) innkalte til pressekonferanse i fengselet etter pågripelsen for å legge skylden for seriedrapene på sin kamerat Samuel Dieteman, men ble avbrutt av forsvareren Garret Simpson. Hausner ble senere utpekt som hovedmann.

som etterforsker synes jeg det er like tragisk at noen blir drept uansett hvem de er. Men drapet på 22 år gamle Robin Blasnek beveget meg dypt, forteller den garvede etterforskeren.

– Som barn hadde hun hatt

eller annen psykolog som vil hevde at de handlet slik de gjorde på grunn av en trøblete oppvekst. Men slik tenker ikke jeg, sier den tidligere etterforskeren.

– Man er ansvarlig for egne handlinger. Spesielt Dale Hausner var ren ondskap. Det er i alle fall min mening. Ingen av dem viste noen form for anger, ingen skyldfølelse. Jeg har ingen sympati for Dieteman heller, men det hersker ikke tvil om at Dale Hausner var lederen, og at han styrte den lett påvirkelige Dieteman.

Særlig gjorde duoens siste drap inntrykk:

– La meg begynne med å si at

PRIVAT/ATF

20-ÅRING: Claudia Gutierrez Cruz var en av de første drepte.

PRIVAT/ATF

– HJERTESKJÆRENDE: Robin Blasnek ble seriedraps-mennenes siste offer. Hennes skjebne grep både etterforskerne og hele byen.

Ved Mats Schjølberg, Ushagen

DU BESTILTE ALTSÅ
EN 9,6 FOTS ROBÅT,
IKKE NI SEX-ROBOTER?

NYTT FRA NETT

➤ DEN ENESTE AKSEPTERTE
GRUNNEN FOR MENN Å
VISE FØLELSER.

betsy
@betsycoitus

there are two drunk men outside my window
and all they're saying is "NO, you're MY best
friend in the whole world" back and forth

IAWTHIRTYA/INSTAGRAM

Portrett-kunst

Endelig fant Stellan noe skikkelig kunst han
kunne ha hengende på veggen i stua.

... OG SÅ BLE DET SKJENK

Ved Tom Amriati-Løvås

Alkoholen kan få frem det aller beste i oss. Men det har da hendt at brennevinet også har klart å lokke frem trollgubben som bor der inne et sted. I en ny spalte skal vi se nærmere på hvordan alkohol har fått historien til å gjøre de mest forunderlige rundkast. Og så, i akkurat den historiske skyggen, gi deg noen forhåpentlig gode tips til hva Vinmonopolet kan tilby. Vår guide i dette landskapet er Tom Amriati-Løvås, som blant annet driver podcasten DrinkFeed.

Utnevnte hest til senator

Caligulas galskap

OGSÅ I ROMERRIKET var de gamle eldst. Velkjente Nero var nemlig ikke den mest rabiante keiseren når det kom til festing. Onkelen, Caligula, var faktisk enda verre.

Caligula arvet tronen i år 37 etter den lettere tyranniske og paranoide Tiberius, og ble først hyllet som en håpets skikkelse. Men allerede etter noen måneder begynte hans oppførsel å forandre seg dramatisk. Ifølge samtidige og senere historikere utviklet Caligula seg raskt til en despot med sans for det groteske. Festene hans var ikke bare luksuriøse – de ble et teater for maktmisbruk, seksuelle perversiteter og offentlig ydmykelse, alt mot et bak-teppe av tøylesløs (mis)bruk av rusmidler.

Han forvandlet deler av det keiserlige palasset og templer til orgie-arenaer, der senatorer, hoffdamer og høytstående embetsmenn ble tvunget til å delta. Caligula skal ha hatt som vane å invitere både eliten og tilfeldige forbipasserende, bare for å ydmyke eller skremme dem. Han kunne true med dødsstraff for den som viste motvilje – og han var kjent for å drukne folk i elven Tiber om de ikke moret ham nok.

Bankettene var episke i omfang. Ett eneste måltid kunne koste staten like mye som å holde én legion, med 5000 soldater, stridsklar i tre måneder. Menyene inneholdt eksotiske retter som påfugltunger, flamm

mingo-i-skiver og gull-vin, der gull og edelstener ble malt opp og servert i vin som symbol på keiserens guddommelighet og totale forakt for vanlige dødelige verdier.

Han skal ha sagt: «Husk at jeg har makt til å gjøre hva jeg vil, med hvem jeg vil, når jeg vil». Med dette utgangspunktet blir festene fort litt småkleine. Som regel utartet det til groteske maktdemonstrasjoner. Han skal for eksempel ha gjort sin yndlingshest, Incitatus, til senator og utropt den til konsul under et festlig lag, bare for å kodd med senatet.

En sentral del av Caligulas fester var hans utagerende seksualitet. Han skal ha hatt seksuelle forhold med både menn og kvinner, inkludert sine egne søstre, som han tvang til å delta i fester og orgier. Suetonius beskriver at Caligula ofte pekte ut konene til senatorer, førte dem bort under påskudd av «samtaler» – og kom tilbake for å beskrive deres «prestasjoner» til allmenn latter og forferdelse.

I flere tilfeller ble folk drept under festene. Noen for bagateller, andre for ren underholdning. Ikke å le av en vits var nok. Den romerske overklassen levde i konstant frykt for å bli den neste gjesten som ble korsfestet i hagen etter en festlig aften, eller som fikk et glass vin med knust glass til forretten.

Caligulas ble til sist slått i hjel av livvaktene sine i år 41, da han hadde henrettet litt for mange populære offiserer.

Alkoholens
forunderlige
historie

VINTIPS

Rødt fra polet

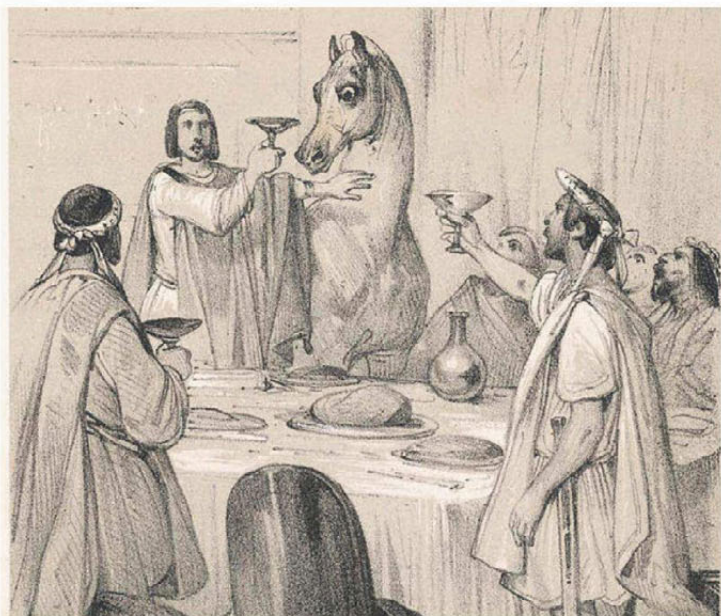
Lequinte Onicorosso Lazio kr 359,40
Regionen rundt Roma har levert vin til den evige stad siden starten. Denne er fabelaktig til alt kjøtt du vil ofre på grillen. Mørke røde bær, middelhavsurter og fuktig skogsbunn. Myke tanniner og lang frukt som ender i en fin krydret slutt.

Wongraven Senza Compromesso Piemonte Rosato

kr 184,90
Å anbefale vin til historier om rabiante massemordere må jo bære i seg et snev av sort humor. Caligula ville nok satt pris på en runde black-metal på full guffe. Da er veien kort til Sigurd Wongraven og hans nesten blodige rosévin. Røde bær, nesle, litt krydder, fin syre med bittelitt tanniner og lang frukt på slutten. Denne går greit til neste orgie eller kanskje bare en hissig middag med svigers.

PRODUSEN

WIKIMEDIA COMMONS

RAVENDE GAL: Caligulas dårlige ettermåle stammer blant annet fra seksuelt samkvem med sin døende oldemor og utnevnelsen av favoritthesten Incitatus til konsul.

TRUSSEL: Samer og deres reinsdyr ble sett på som en strategisk fiende av Tyskland under 1. verdenskrig og mål for sabotasjeaksjoner. Årsaken var at de fraktet krigsforsyninger inn i Russland.

SKULLE OFRES I HEMMELIG KRIG

Agentenes ofre var pekt ut: Hverken reindriftssamer i Finnmark eller Oslos borgere skulle spares – enda Norge ikke var med i krigen. Tyske sabotører ble tatt med bomber, tyfus og miltbrannbakterier i Norge under 1. verdenskrig. ►

Baron Otto von Rosens interesse for Finnmark og Nord-Norge ble bare mer og mer påfallende. Den finsk-svenske adelsmannens farting vinteren 1916–17 ble samtaleemne, ikke minst hos politiet. Og mistenksomheten ble ikke akkurat svekket av baronens forklaring på sin plutselige interesse for samer, deres land og reinsdyr.

Særlig var baron von Rosen opp tatt av grenseområdene mot Russland. Dette var et spent område. Selv om Norge var nøytralt, gikk allierte forsyninger til Russland over norsk territorium.

Tyskland protesterte mot trafikken. Tyskerne beskyldte Norge for å tillate at norske reinsdyr og andre trekkdyr ble brukt til å transportere de allierte krigsforsyningene, noe som ikke harmonerte med norsk nøytralitet.

Baron Otto von Rosen forklarte at han hadde valgt seg ut akkurat disse følsomme områdene til organiserte jaktture. Men da politiet undersøkte regnskapene til firmaet hans, fant de knapt noen omsetning. Det så også ut til at von Rosen og et par mystiske finner var de eneste deltagerne på jaktturene.

Jonas Søhr, sjef for datidens hemmelige norske politi, skrev at det var «ting som tydet på at den svenske baron Otto von Rosen forberedte en ekspedisjon med et eiendommelig og mystisk formål.»

På fersk gjerning

15. januar 1917 fikk Søhr telegram fra lensmannen i Karasjok: Han fortalte om noen mistenkelige personer som hadde kommet fra Kautokeino. Den ene var en svensk baron.

Søhr handlet raskt:

– Jeg telegraferte straks lensmannen i Karasjok og bad baronen anholdt, hvis det viste seg at det var Otto von Rosen, rapporterte oppdagelsespolitiets sjef senere.

Politiet fant ingen spor etter den omtalte jaktekspedisjonen

blant von Rosens eiendeler. Derimot fant de utenlandsk valuta, fotografiapparater, detaljerte kart over grensen mot Finland. Og pistol. Von Rosen påsto fortsatt at han bare var på jakt. Men da lensmannen foreslo at de skulle koke buljong på noen hermetikkbokser merket Svea kötthermetikk, sprakk baronen: Boksene inneholdt ikke buljong, men sprengstoffet tulol.

Nå åpnet baronen koffertene sine. Der fant politiet et arsenal med sabotasjeutstyr: eksploderende blyanter, lunter og knallperler og to bokser merket bordsalt som inneholdt sprengstoff. Politiet fant også en liten flaske med giften curare. Blant

AGENTER: Diplomaten Werner von Rautenfels (t.v.) ble mistenkt for å være hjernen i et tysk terrornettverk. Svensk-finske Otto von Rosen hevdet han kjempet for Finlands uavhengighet, men mange mente han var tysk sabotør.

sakene var også en flaske Stomatol munnskyllevann, og merkelig nok en eske med 19 sukkerbiter forsvart pakket inn i bomull.

Forsvant i stillhet

Von Rosen tilsto etter hvert at jaktturene var et skalkeskjul. I virkeligheten kjempet han for Finlands uavhengighet fra Russland. På denne tiden var Finland

UKJENT

«Skulle helvetesmaskinene til Finland – eller om bord i norske skib?

fortsatt en russisk provins. Sabotasjeutstyret skulle brukes mot russiske militærinstallasjoner, jernbanelinjer og havner, hevdet han. Von Rosen insisterte på at ingen av aktivitetene hans var rettet mot Norge eller de allierte.

Norske myndigheter trodde på von Rosen. I Norge sympatiserte dessuten mange med Finlands frihetskamp. Oppdagelsessjef Søhr skrev at «Det var fra høyere hold uttalt ønske om at saken skulle ekspederes hurtigst muligst.» 21. februar 1917 ble derfor baron von Rosen i all stillhet utvist fra Norge. Etter at von Rosen forlot landet, undersøkte rettskjemikeren Charles M. Bruff baronens eiendeler nærmere.

Det burde politiet kanskje gjort før.

Flasken med Stomatol inneholdt nemlig tyfusbakterier. Og sukkerbitene inneholdt små ampuller med miltbrannbakterier. Planen hadde trolig vært å føre hester og reinsdyr med sukkerbitene. Da politiet studerte dagboken til von Rosen, forsto de at han virkelig hadde brukt de biologiske våpnene. 4. januar 1917 skrev von Rosen:

«Tyfus og miltbrand over Norra Finland, hvorfra tyfusen spredte sig over til Alten [Alta], om tilfeldig eller gjennom raiden fra Finland i markedstiden for oss umulig å avgjøre.»

Internt i politiet fryktet mange

GOOGLE STREETVIEW

TERRORCELLE: Sverdrups gate 10 på Grünerløkka i Oslo i dag. Her ble store mengder tyske våpen til terror og sabotasje i Norge lagret under 1. verdenskrig.

UKJENT

BOMBE-BESLAG: På Grünerløkka avslørte politiet et lager med ett tonn bomber og sprengstoff.

at baron von Rosen var del av et større og farligere nettverk. Særlig siden en av hans kumpaner gjentatte ganger hadde sagt «Det er Tyskland som betaler ...»

Mistankene ble bekreftet sommeren 1917. Men da hadde baron Otto von Rosen forduftet.

Bombebeslag

Fire måneder etter at von Rosen ble utvist fra Norge, gikk politiet i Oslo til aksjon mot en leilighet på Grünerløkka. Synet som møtte politifolkene inne i leiligheten i Sverdrups gate 10 «oversteg våre dristigste forventninger» rapporterte politibetjent Redvald Larsen.

Boden de kom over var full av bomber og koffertar med sprengstoff, nok til å sprengne en stor del av Oslo i luften. Leiligheten var bebodd av to finner. Derfor

FARLIG NØYTRALITET

Norge var nøytralt under 1. verdenskrig. Samtidig drev landet omfattende handel med England og de allierte.

I 1917 erklærte Tyskland uinnskrenket ubåtkrig mot nøytral skipsfart.

Historikerne Nik Brandal og Ola Teige skriver at «I løpet av seks måneder senket tyskerne 300 norske skip, drepte nærmere 450 sjøfolk og flere skipskapteiner rapporterte at det virket som de tyske ubåtene hadde forhåndskunnskaper om skipsrutene.»

Avsløringene i 1917 skulle bekrefte rapportene til kapteinene.

stusset politiet over funnet av en stor, låst koffert, forseglet med et blysegl merket Auswertiges Amt, Berlin – det tyske utenriksdepartementet. Det var med andre ord diplomatpost i leiligheten på Grünerløkka i Oslo.

Samme morgen banket politiet på døren til den tyske diplomaten baron Friederich Walter von Rautenfels på Grand Hospits i Stortingsgaten. En søvndrukken von Rautenfels åpnet døren iført nattskjorte. Politiet ransaket diplomaten og hotellrommet. De fant ingen våpen eller bomber. Derimot fant politiet en kvittering fra oppbevaringen på Østbanestasjonen.

Politibetjent Redvald Larsen

ÅRVÅKEN: Sjefen for Oppdagelsespolitiet Jonas Søhr.

husket at baronen ble «noe bøs og gjorde oss på en ettertrykkelig måte oppmerksom på hva vi utsatte oss for ved å anholde en keiserlig tysk kurer som sto under diplomatisk beskyttelse».

Kamouflert

Noen dager etter razziaen på Grünerløkka, innkalte hysj-sjef Jonas Søhr til pressekonferanse. Politiet hadde åpnet kofferten med diplomatpost. Den var full av bomber og tennmekanismer. De hadde også hentet koffertene fra oppbevaringen på Østbanen. De inneholdt også bomber.

Det kunne ikke være tvil: den tyske diplomaten von Rautenfels planla terrorangrep mot Norge.

FORTSATT DØDELIG:

Miltbrannbakteriene i sukkerbitene fra 1917 ble analysert i 1997. Bakteriene levde fortsatt og var like dødelige som da baron Otto von Rosen tok dem med inn i Norge for å sette samer og reinsdyr ut av spill.

Søhr viste pressen bombelageret fra Grünerløkka. Her var urverk til tidsinnstilte bomber, pipetter med syre, forskjellige slags detonatorer og eksplosiver og kjemikalier kamouflert som sigaretter. Søhr forklarte at de også hadde funnet bomber formet som kullbiter.

DØDELIG OPPDAGELSE

I 1997 fant en kurator ved Trondheim politimuseum en eske merket «Sukkertablet inneholdende mildtbrand-baciller anh. hos den tyske smugler Otto von Rosen i januar 1917.»

von Rosens bakterievåpen var gjenoppdaget. Sukkerbitene ble sendt til den britiske hærens forskningslaboratorium for biologiske og kjemiske våpen i Porton Down.

Forskerne fastslo at det virkelig var mildtbrannbakterier i sukkerbitene. Etter 80 år var mildtbrannbakteriene fortsatt levende – og dødelige.

Kullbitene var designet for å sprengte fyrkjelene på dampskip. Han viste en av dem frem for journalistene:

«Her, ser De denne kullklumpen? Den er ettergjort av pappmasjé og vil lett forsvinne i et fartøys kullager ... Bomben vil springe når den har ligget så lenge i varme at pappmachéen er gjennomtrengt og ilden når fenghettene. Kullbombene vil ødelegge hver fyrgang og sannsynligvis drepe folk som arbeider med fyring eller maskin, muligens slå hull i båten eller bringe den i brand.»

Diplomatisk storm

St. Hansaften nådde avsløringen avisførstesidene. Morgenbladet, for eksempel: «Tysk bombelager i Kristiania. Over 1000 kilo sprengstoff funnet av politiet. Hva der fantes på Grünerløkka og i barons koffert. Avsløringer av vidtrekkende betydning. Skulle helvetesmaskinene til Finland – eller om bord i norske skib?»

Pressen raste etter avsløringene. Morgenbladet skrev at «transporten og lagringen av de djevelske utpekulerte saker som utgjorde den keiserlige tyske kurer baron von Rautenfels bagsje er foretatt med det tyske utenriksdepartements vitende, vilje og velbehag ... Som et fritt, suverent og ærekjært folk har vi intet annet å gjøre enn å avbryte den diploma-

tiske forbindelse med Tyskland.»

De diplomatiske forbindelsene ble ikke brutt, men von Rautenfels ble utvist fra landet. I dagboken skrev han fornærmet at han ikke ville savne Norges «fiendtlige holdning som fikk oss til å føle oss som på et fiendtlig territorium.»

Hysj-sjef Johan Sørh var over-

bevist om at begge baronene var med i et tysk nettverk som planla sabotasje eller ville trekke Norge inn i krigen, selv om dette aldri ble bevist. Under en middag etter 1. verdenskrig kom Sørh i snakk med den tyske diplomaten von Rheinbaben. Han var i Norge på samme tid som von Rautenfels. Sørh skrev senere at:

«Første gang jeg traff ham – i et selskap i et privat hjem, sa han med en ubeskrivelig blanding av selvironisk spøk og trussel om sin karriere:

«Jeg var i Brussel til Belgia kom med i krigen, så var jeg i Roma til Italia kom med i krigen. Så var jeg i Bucuresti til Romania kom med i krigen. Nu er jeg her.» □

TYSKE AGENTNETTVERK I NORGE

De to første årene av 1. verdenskrig brukte Tyskland Kristiania og Bergen som base for å sende agenter til Storbritannia.

– Den dårlige kvaliteten på etterretningen sammenholdt med at svært mange ble avslørt, førte til en endring av tysk politikk, med mer vekt på større nærvær i selve de nøytrale landene, skriver historikerne Nik Brandal og Ola Teige.

Tyskerne plasserte spioner langs norskekysten for å observere britisk skipsfart. Tyskland opprettet også en spionsentral i Kristiania. Organisasjon Kristiania skulle overvåke britiske interesser i hovedstaden og selskaper som handlet med de allierte, samt verve spioner.

I 1916 opprettet den tyske etterretningsorganisasjonen N-Abteilung en ny avdeling, NIV, som skulle foreta sabotasjeoperasjoner. De ble ledet fra Stockholm og mesteparten av personalet var eksil-finner.

Avsløringen av von Rosen og von Rautenfels i 1917 var et alvorlig tilbakeslag for tysk etterretning i Norge. Men helt knekket ble den ikke. Brandal og Teige skriver at «et eksempel på dette er at den nye lederen for avdelingen i Kristiania, som tilsynelatende produserte verdifulle rapporter gjennom 1918, aldri ble identifisert, hverken av norsk politi eller britisk etterretning.»

Den tyske agentoffensiven mot Norge var ganske mislykket:

– Selv om flere agenter ble sendt til Storbritannia, samlet de lite verdifull informasjon, lyder historikerens foreløpige konklusjon.

– Tyske operasjoner i Norge virket dessuten mot sin hensikt, særlig siden de bidro til å vende folkeopinionen definitivt mot Tyskland.

DIGITALT MUSEUM

SABOTASJE: Flere havnelagre ble sprengt i Norge under 1. verdenskrig. Mistanken mot tyske agenter var sterk.

TEST

Skoda Elroq 60

Treffer bortimot perfekt

Rimelig, rommelig og lettkjørt. Den nye kompakte SUV-modellen fyller et viktig hull i VW-konsernets utvalg. Og minner oss om en gammel storhet.

Tekst: Terje Bjørnsen

Foto: Terje Bjørnsen

Skoda Elroq har potensial til å bli en av de store bestselgerne på det norske bilmarkedet. Med en slags miks av en kompaktbil, mellomstor sta-

sjonsvogn og SUV, er konseptet perfekt for dem som ikke trenger en større, dyrere bil. Den kan på noen områder ta over rollen til Skodas største suksess her i Norge: Octavia.

Litt enkelt forklart er Skoda Elroq en kortversjon av Enyaq, Skodas populære familie-SUV.

KORTVERSJON: Skoda Elroq har mye til felles med storebror Enyaq. Men er kortere og betydelig rimeligere.

Selv om Elroq er rundt 15 cm kortere, har den samme akselavstand. Dermed er det først og fremst i bagasjerommet det skiller mest. Elroq byr på 470 liter, mens Enyaq har 585 liter.

Elroq er selvsagt priset betydelig lavere enn sin storebror, og den enkleste Elroq 50 starter på

beskjedne 299 900 kroner med batteri på 52 kWh og elmotor på 125 kW/170 hk. Rekkevidden er oppgitt til 374 km. Vår testbil er en Elroq 60, en variant importøren venter seg mye av.

Med pris fra 349 900 kroner får du batteri på 59 kWh, motoren yter 150 kW/204 hk og rek-

kevidden er inntil 426 km.

De to rimeligste variantene har bakhjulsdrift. Vil du ha 4WD er det foreløpig Elroq RS med 250 kW/340 hk til 479 900 kroner som gjelder. Senere i år skal modellspekteret utvides med to 85-varianter og batteri på snaut 80 kWh. Der blir det 286 hk i

den bakhjulsdrevne varianten, mens 85x med 4WD får 299 hk.

Lett tilgjengelig

Førsteinntrykket av Elroq 60 er trivelig; lettkjørt, oversiktlig, med behagelige seter og en fin infoskjerm foran føreren. Skoda gjør stadige fremskritt på ▶

skjermbetjeningen, og du har det meste lett tilgjengelig i midtkonsollen. Vi liker også at viktige funksjoner er plassert rett foran føreren, enten med knapper på rattet, eller via tradisjonelle hendler på rattstammen.

Selv i denne rimelige versjonen føler du ikke at noe mangler eller er gjort på billigste måte. Dashbordet er trukket i grovt stoff og gir en lun følelse. Fjærringskomforten treffer bortimot perfekt, og når veiene begynner å slå krøll på seg, viser oppsettet seg kompetent ved ivrig svingkjøring. Bilen har mer dekkstøy enn vi liker på motorvei, men i forhold til prislappen er nivået likevel akseptabelt.

Ulike, men like

Det er selvsagt store forskjeller på Elroq og Octavia. Den viktigste at vi snakker om en elbil og en med forbrenningsmotor. En annen at Elroq er en mindre bil fra en plattform for større biler, mens Octavia er den rommeligste utgaven på VWs kompaktbilplattform.

Det er gått noen år siden vi testet Octavia sist, og jeg blir litt overrasket over at den faktisk er 20 cm lenger enn Elroq. Et lengre bagasjerom er største forskjell, for ellers er målene ganske like. I kupeen har Elroq bedre takhøyde, noe mer benplass og bredde.

Samtidig får jeg «Octavia-vibrasjoner» etter de første timene bak rattet. Jeg tror det handler om å kjøre en bil med familieegenskaper, samtidig som du har den gode kompaktbilfølelsen. Der du nærmest kler på deg bilen, kjenner at du har god kontroll på alle fire hjørner og ikke sleper med deg mer metall enn du strengt tatt må.

For noe av det Octavia og Elroq har felles, er at det korte panseret gir oversikt og kontakt med fronten i alt fra parkeringshus til svingete småveier.

Kvikkere enn fabrikktallene

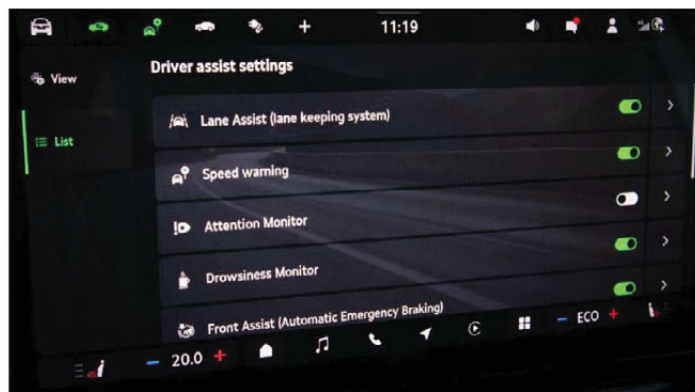
For Elroqs vedkommende hjelper det også at den med sine snaut 1,9 tonn er relativt lett til elbil å være, og virker mer lett-bent enn større slektninger som Enyaq og VW ID.4.

Vår Elroq 60 er også mye kvikkere enn fabrikkens 8,5 sekunder

VELLYKKET: Vi er spesielt fornøyd med førermiljøet i Elroq. En fin blanding av tradisjonell og moderne layout, og enkel betjeningsskjerm i midtkonsollet.

SIKKERHET: Dagens biler har mange sikkerhetssystemer, Elroq likeså. I skjermen er det god oversikt og mulighet for å velge hvilke du vil bruke.

fra 0-100 km/t, og nøyer seg med 7,6 sekunder i vår måling. Også i mellomakselerasjon har bilen bra fraspark, for selv om 204 hk ikke er mye i elbilsammenheng, vil den føles som et lyn hvis du kommer fra Octavia med to-liters dieselmotor på 150 hk. □

FELLES FRONT:
Skoda har lagt opp til ny og felles stil i frontpartiet.

TEKNISKE DATA

Motor: **EL**
Effekt, kW/hk: **150/204**
Dreiemoment, Nm: **310**
Egenvekt, m/fører, kg: **1949**
Tilhengervekt, kg: **1000**
Lengde/bredde/høyde, cm: **449/188/163**
Akselavstand, cm: **277**
Bakkeklaring, cm: **18,6**
Bagasjerom, liter: **470-1580**
Standard dekkdimensjon: **235/55-19**
Batterikapasitet, kWh: **59**
Rekkevidde, WLTP, km: **426**
Forbruk, WLTP, kWh/mil: **1,59**
0-100 km/t, fabrikk, sek.: **8,5**
Toppfart, km/t: **160**
Pris fra, kr: **350 000**

TESTDATA

0-100 km/t, sek.: **7,6**
60-100 km/t: **4,0**
80-120 km/t: **5,5**
Støy 80 km/t, dBA: **67,0**
Støy 100 km/t, dBA: **70,0**
Støy 80 km/t fin asfalt, dBA: **63,0**
Testforbruk, kWh/mil: **1,6**
Rekkevidde i test, km: **360**
Misvisning 100 km/t: **97**

DOMMEN

Skoda Elroq er en likandes bil der egenkapene ofte overgår forventningene til en elbil i prisklassen rundt 350 000 kroner. Den er underholdene og lettmanøvrert på veien, med god innvendig plass. Selv om bagasjerommet ikke like stort som i den tidligere bestselgeren Octavia, tror vi Elroq vil dekke mange av de samme behovene, særlig i variantene med 4WD.

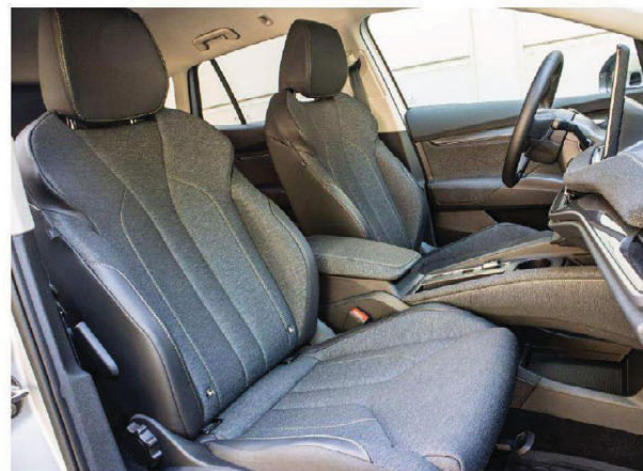
Rekkevidde og lading

Vi kjørte snaut 800 km og hadde stort sett fine sommerforhold med 15 til 20 grader. Da varierte forbruket fra 1,45 til 1,65 kWh/mil, med maksimal rekkevidde mellom 350 til 410 km. Det samsvarer bra med hva man kan forvente av biltypen og batteristørrelse på 59 kWh.

Hurtiglading fungerer fint, med maksimal ladefart på inntil 165 kW. Viktigere er likevel jevnt høy fart over et ganske bredt spekter: Fra 10-80 prosent brukte vi 26 minutter med snittfart på rundt 100 kW.

KLAR FOR LANGTUR:

Setene sørger for god sittekomfort, og har gode justeringsmuligheter.

KOMPAKT:

Med nesten 4,5 meter lengde er ikke Elroq en typisk kompaktbil i størrelse, men den kjennes likevel slik ut på veien.

PRAKTISK:

Bagasjerommet har fin utforming og er lettlastet. Vil du ha ekstra lengde må du til Enyaq eller Octavia.

Volvo Duett var et vanlig syn i Norge på 50- og 60-tallet. Fortsatt har den høy status, men vi vet ikke om så mange unge som elsker Duett. Men det gjør 21 år gamle Sondre Lingjærde fra Kjeller. Hans 1961-modell holder dessuten svært høy standard. Trolig landets fineste?

Tekst og foto: Tormod Granath-Magelssen

Volvo var opprinnelig ikke en bil for folk flest. Produktene var veldig USA-inspirerte og allerede i 1929, to år etter Volvo ÖV4 rullet ut av fabrikken, kom den første Volvoen med sekssylindret motor. Under hele 1930-tallet produserte man store personbiler med sekssylindrede motorer, og taxi-markedet ble viktig for Volvo.

Men noen bil for vanlige folk

var det ikke. Det kom først med Volvo PV444. Der tok den svenske produsenten et viktig steg i retning av mindre og mer folkelige biler.

Duetts spede begynnelse

Volvo hadde alltid levert separate chassiser til kunder som ville lage sine egne karosserier, for eksempel pickuper, større skapbiler og ambulanser. Men PV444 hadde selvbærende karosseri og det var dermed ingen ramme på bilen

KLASSIKER

1961 Volvo 210:

Finstemt Duett

som man kunne bygge noe på. Da kunne de bare tilby chassiser av Volvo PV60 og PV800-serien, men den var litt i største laget for mindre pickuper og varevogner.

Det kom derfor snart ønsket om nettopp det og Volvo tok fram en chassis-variant med betegnelsen 445. Den hadde samme akselavstand som PV444 og det meste av teknikken var også identisk bortsett fra opphengene bak, en endret bakakselutveksling og at bensintanken ble

plassert på innsiden av rammevingen på venstre side.

Modellen ble vist fram i 1949 som en ren chassisvariant med betegnelsen 445. Duetten var på en måte født, selv om det var andre som leverte karosseri/påbygg. Blant de største var svenske Grantorpets Industrier og Valbo Karosserifabrik, men også Norsk Automobilfabrik A/S på Kambo, lagde noen pickuper. Det ble også bygget noen vakre cabrioletutgaver av PV445.

I 1953 kom så Volvo med sitt eget karosseri på PV445 og de tok i bruk betegnelsen «Duett». Navnet var valgt fordi det var snakk om to biler i en; en varebil for arbeid og en personbil for fritid. At Volvo kom med sin egen komplette modell dempet interessen for å bygge på chassise av eksterne.

Duetten skulle bli en stor suksess, ikke minst hos offentlige etater (I Norge hos blant annet Televerket, Posten, NSB og

SONDRES DUETT: Volvo Duett ble lansert i 1953 og introduserte på sett og vis en æra med Volvo stasjonsvogn. Det er litt trist å tenke på at Volvo ikke lenger selger stasjonsvogn i Norge.

NAF), og da den siste rullet ut av samlebåndet i 1969 het modellen egentlig P210. Totalt ble det produsert over 90 000 eksemplarer i løpet av de 16 årene Duett var i produksjon. Etterkommeren ►

Volvo 145 Express oppnådde ikke den samme populariteten.

Volvo-familie

På Kjeller nord for Oslo bor familien Lingjærde. Far i huset, Tore Lingjærde, har en strøken Volvo PV444 fra 1951. Nå er også sønnen Sondre (21) i besittelse av en Volvo-klassiker: En 1961 Volvo 210 A.

– Jeg har alltid hatt kjennskap til PV og Duett, og har hatt lyst på en Duett så langt jeg kan huske tilbake. Den var avbildet på en plakate med Volvo PV og Duett, som Erland Dilling har tegnet. Den plakaten hang på rommet mitt, forteller Sondre Lingjærde.

Jakten på en egnet bil startet opp. Han ville ha en Volvo Duett som sin første bil. Han og faren trålte nettannonser og var å så på flere biler, uten at det ble handel. Det endte med at de fant en bil i Narvik som de kjøpte over telefonen. Planen var å kjøre den hjem til Kjeller, men de valgte i stedet å få den transportert med tog til Drammen.

– Jeg tok det tekniske og bilen ble så brukt av Sondre på høsten i 2022, med ferskt førerkort i lomma.

Premiert med førsteplass

I løpet av vinteren, våren og sommeren i 2023 gikk familien skikkelig til verks. Duetten ble plukket helt ned, rammeløftet og det hele, før alt ble bygd opp på nytt igjen.

– B16-motoren ble erstattet med en B18-motor. Borgersen Billakkering i Oslo tok seg av lakeringen i de samme fargene som Duetten på plakaten. Det var slik Sondre ville ha det, forteller Tore.

Det er han som har stått for den store jobben, men med hjelp av sønnen Sondre som også har fått satt sitt personlige preg på bilen i form av solskjerm, bredda felger, whiteside-dekk og gardiner i alle vinduene.

– Det er ikke så mange på din alder som driver med dette?

– Jeg er veldig glad i gammelbil. Jeg har også kompiser som er ivrige, så dette skaper interesse. Bilen brukes mye og jeg drar stadig på treff, svarer Sondre.

Mer på gang

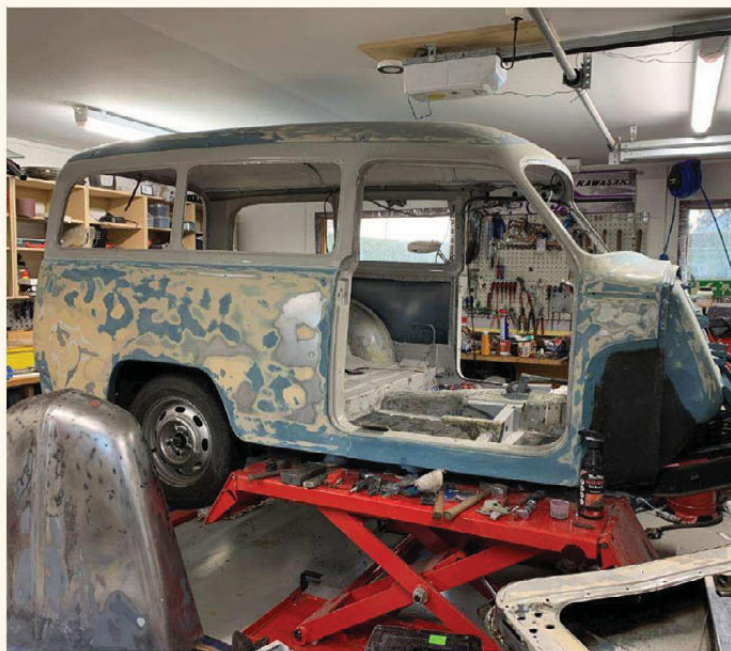
I garasjen er det for øvrig mer på

FØRSTEPASS: Målet for restaureringen var å delta på landstreffet til Norsk PV Klubb i august 2023, noe de så vidt klarte. Sondre tok førsteplassen med sin utrolig flotte Volvo P210A Duett fra 1961.

gang. Det er en av verdens eldste PV444 og sannsynligvis Norges eldste. Det er snakk om en A-modell med chassissnummer 267, så dette er en av de aller første produserte bilene av 444.

– Bilen er ferdig lakkert og står på hjul, og jeg skal montere denne slik at den er klar i løpet av 2026. Den blir selvsagt like fin som de andre bilene. Volvo har 100 års jubileum i 2027, så da skal begge PV-ene og Duetten stilles ut på Hellerudsletta sammen med mange andre Volvo-er, forteller Tore Lingjærde. □

PROSESS: Selv om utgangspunktet ikke var så aller verst ble hele bilen plukket ned i molekyler og restaurert fra bunnen av. B16-motoren måtte vike for en sterkere B18-motor. Lakken er det Borgersen Billakkering i Oslo som har stått for.

UNGDOMSBILEN: Allerede som 18-åring ble Sondre eier av sin Volvo Duett. Etter en omfattende restaurering er bilen nå finere enn den var som ny.

PRODUSENTEN

INSPIRASJON: Det er tydelig at pressebildet fra Volvo har bidratt til fargevalget.

FELLESPROSJEKT: Pappa Tore har stått for restaureringen med god hjelp av sønnen Sondre.

STRØKEN: I 1991 kjøpte Tore Lingjærde en sliten 1951 Volvo PV444 CS. Nå ser den slik ut.

INNVEDIG: Duetten er like fin innvendig som utvendig.

I VINDEN: Tromsø merker stor pågang i overnattinger.

50

prosent har norske hotellovernattinger steget med siden 2019

Hotell-Norge koker

Hotellene i nesten alle norske byer opplever vekst, både i inntekt og belegg.

NYE TALL VISER at både prisene og belegget i de norske storbyhotellene steg i første halvår 2025. Hele 11 av 12 bymarkeder har økt romprisene siden i fjor, og ni av dem har også solgt flere overnattinger. Kort oppsummert: Hotellene får fylt sengene – og de tar også bedre betalt for det.

Tromsø seiler opp som den klare vinneren. Med

et belegg på 72,1 prosent og en prisvekst på hele 14,6 prosent fra i fjor, har byen lagt bak seg en knallsterk vintersesong med nordlys, puddersnø og ark-tisk sjarm som har lokket både nysgjerrige utlendinger og norske reisende som vil ha noe utenom det vanlige. Tromsø har i løpet av få år befestet sin posisjon som helårsdestinasjon – ikke bare for cruise og sommer, men også for vintersafari og storbyferie.

VM-byen Trondheim hadde også en god start på året. Økningen på 8,7 prosent tyder på at byen både tiltrekker seg flere gjester, og klarer å holde på dem over tid. I motsatt ende finner vi Bodø, som opplever en normalisering etter rekordåret 2024. Bodø er den eneste byen i oversikten med negativ prisutvikling – ned 9,6 prosent – og har samtidig den laveste gjennomsnittsprisen per rom blant de 12 storbyene. Sammenlignet med 2023 viser imidlertid Bodø fortsatt vekst i alle de viktigste måltallene.

STØRST ØKNING: Trondheim har hatt den største økningen i belegg så langt i år, med 8,7 prosent.

NTB

Mer om tallene

Samlet sett økte belegget med 3,8 prosent, mens gjennomsnittsprisen per rom gikk opp med 6,1 prosent, viser tall fra Benchmarking Alliance og Wiederstrøm Hotel Consulting. De baserer seg på 2500 overnattingssteder, inkludert hoteller, og omtrent 68 000 rom.

Selv om økningen er stor, er det verdt å merke seg at også kostnadene har skutt i været. Strømregninger, matkostnader og bemanning er dyrere enn noen gang, og mange hoteller jobber fortsatt med å tette hullet som covid etterlot.

NTB

Trøndersk finkultur

Trøndelag er langt mer enn lisseslips, trønderbart og karsk. Nå tas det et solid skritt i motsatt retning. Det gamle posthuset i Trondheim sentrum har blitt forvandlet til PoMo, et nytt museum for moderne kunst og samtidskunst. Det åpnet dørene i vinter, og Monica og Ole Robert Reitan står bak forsøket på å sette byen på det internasjonale kunstkartet.

Med over 4000 m² fordelt på fem etasjer og en samling som spenner fra Munch og Warhol til Simone Leigh, har PoMo blitt hyllet for sin inkluderende og lekne utforming. Interiøret har som mål å forene folkekunst med internasjonal eleganse.

Åpningsutstillingen Postcards from the Future fikk god mottakelse, og fram til 26. oktober blir selveste Picasso å finne i de gamle postlokalene.

POMO

EMERALD LAKE LODGE

Canadas Rockies

Frister ikke USA? Heldigvis byr nabolandet i nord på mye av den samme storslåtte naturen – bare roligere, renere og fri for mas. Vi falt pladask for denne boligen på Hotels.com.

Emerald Lake Lodge ligger dypt inne i Yoho nasjonalpark, på grensen mellom de canadiske delstatene Alberta og British Columbia.

Her, omgitt av fjelltopper og smaragdgrønt brevann, finner du en tømmerlodge uten mobildekning, men med peis i hvert rom og en whiskybar bygget av en gammel Yukon-saloon.

Lodgen ligger på en egen odde i innsjøen og består av små hytter med fjellutsikt, balkong og vedfyring.

Vill, vakker og vernet

Hallingskarvet nasjonalpark ble opprettet 22. desember 2006, og strekker seg over 450 km². Mesteparten ligger i Hol kommune i Buskerud, men den krysser også kommune- og fylkesgrenser inn i Ulvik i Vestland og Aurland i Sogn.

Hallingskarvet ligger høyt, med stupbratte vegger som faller dramatisk ned mot et mykere landskap under.

Toppen er bølget og værbit, med små søkk, koller og fonner laget av årtusener med is og vind. Nedenfor og rundt finner man vidder, stilleflytende elver og mosemyrer.

Store deler av nasjonalparken er utilgjengelig og vill, men mange går til Prestholttskarvet. Toppen, over 1850 moh., er lett tilgjengelig via steintrapper lagt av sherpaer fra Nepal (bildet).

DAN A. NESHEIM/NTB

INNBYGGERE: Navnet fær kommer fra det norrøne ordet for får. Og på Færøyene støter man ofte på får, som seg hør og bør.

Visste du at...
 Det finnes fem
 trafikklys på
 Færøyene?

HOVEDSTAD: Fargerike hus i Undir Bryggjubakka i Torshavn, hovedstaden på Færøyene.

VISIT FAROE ISLANDS

Færøyene

Her bor det flere får enn mennesker og du er aldri mer enn fem kilometer fra havet. Er du glad i vill natur, lave temperaturer og mye vær er Færøyene er eldorado.

Visste du at...
 Det finnes bare to
 internasjonale fast
 food-utsalg på øya?
 Burger King og
 Sunset Boulevard.

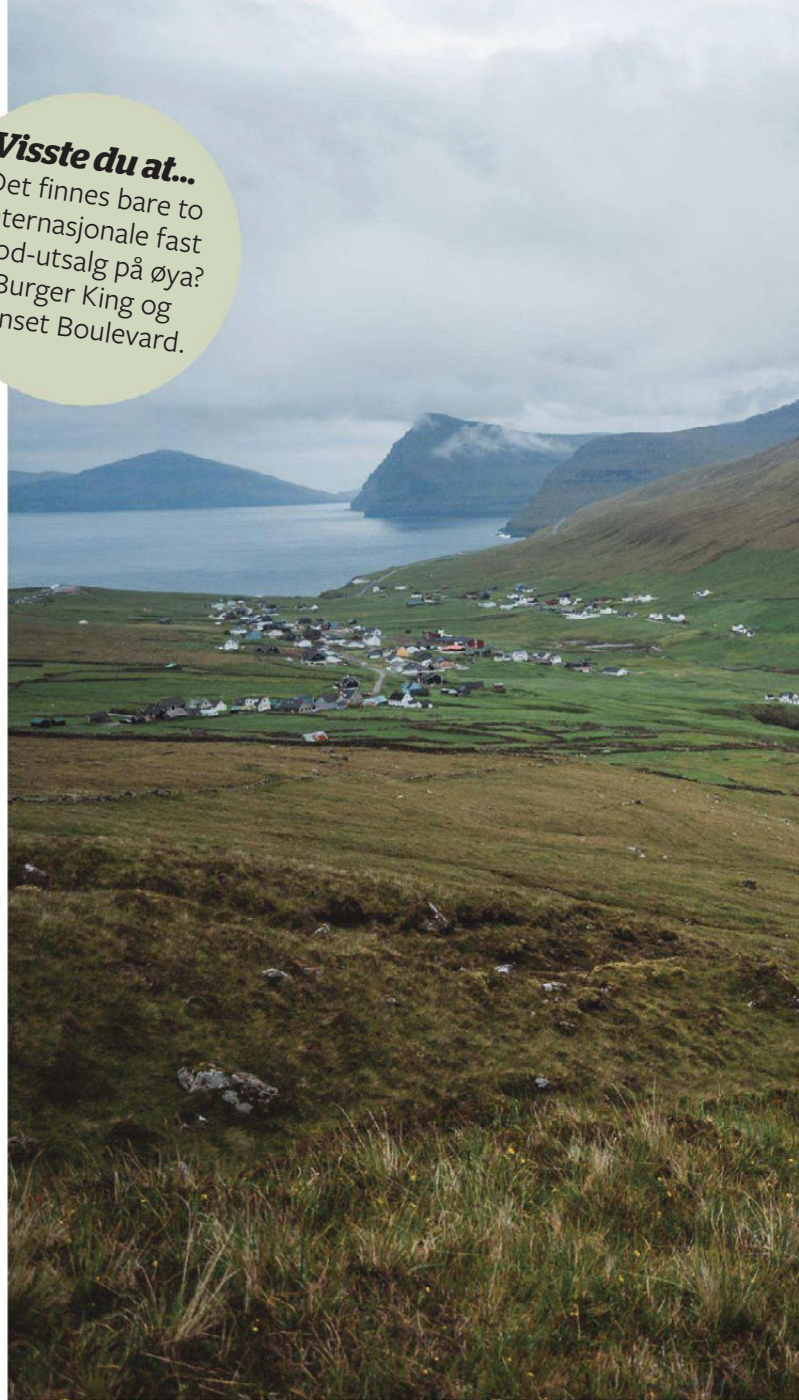
PHILIPP FRERICH

GRØNT: Færøyene er kjent for sin grønne og ville natur. Fossen Mulafossur er blant øyas mest kjente turistattraksjoner av åpenbare årsaker. Fossen har et fall på rundt 30 meter. Bak ses landsbyen Gasadalur.

TOBIAS MEYER

HELT VEST: Øya Mykines ligger helt vest på Færøyene. Fyrtårnet på Mykineshólmur er et populært mål, men fordrer en ganske tøff fottur. Du må blant annet over en bro som ligger 30 meter over Atlanterhavet, som kan være utfordrende for de med høydeskrekk.

Tekst: **Christian Klaffmo**

Fra man lander på Vágar, flyplass og til man vender tilbake til samme sted noen dager senere, blir man møtt av vennlige mennesker og en varm atmosfære som står i deilig kontrast til det ubønhørlige regnet, den bitende vinden samt gradestokken som svært sjelden kryper over tyve grader – selv midt på sommeren.

På den annen side blir det heller aldri særlig kaldt her. Gjennomsnittstemperaturen om vinteren er tre grader. 11 om sommeren. De som bor her sier at man har ikke virkelige årstider, mer variasjoner av høst og vår.

Færøyene er en øygruppe i det nordlige Atlanterhavet, beliggende mellom Skottland og Island, omtrent 600 kilometer vest for Bergen. Øygruppen består av 18 hovedøyer, hvorav 17 bebodde, samt en lang rekke mindre, ubebodde øyer. Innbyggertallet er omtrent 50 000, og av disse bor 20 000 i hovedstaden Tórshavn. Flere av de bebodde øyene er forbundet med broer og tunneler. De første bosetningene på Færøyene kan trolig skrives tilbake til irske munkene som ankom på 500-tallet.

Sent på 800-tallet gjorde vikingene fra Norge sitt inntog, og de koloniserte i kjent stil øygruppen. Således er færøyingene av norsk opphav. I 1035 ble Færøyene offi-

sielt underlagt Norge, og senere ble de en del av unionen Danmark-Norge. Siden 1948 har Færøyene vært en selvstyrt del av Danmark.

Navnet fær kommer fra det norrøne ordet for får. Med andre ord, på norsk blir øygruppen hetende Fårøyene. Og sauer er det mange av på Færøyene, rundt 70 000, noe som innebærer at øya har flere firbente enn tobenne innbyggere. Hvor enn man kjører, risikerer man å måtte stoppe for dem. Og nei, de flytter seg nødvendigvis ikke. Du må pent vente til de har funnet det for godt å krysse veien.

Færøyene er spekket med opplevelser, spesielt naturopplevelser. Vi har plukket ut åtte opple-

velser du bør få med deg på øygruppa som kanskje er Europas best bevarte hemmelighet.

1. Ville Mykines

Færøyenes vestligste øy er også en av dens største attraksjoner. En fantastisk opplevelse venter der man går langs de bratte klippene og beskuer kolonien av blant annet lundefugler. Om du synes det blåser mye på Færøyene, bare vent til du kommer ut hit. Siden Mykines ligger helt vest, har den intet som beskytter den mot det åpne havet. Vindene her er så sterke at man oppfordres til å holde et par meter ekstra sikkerhetsavstand til klippekanten.

Man kommer ut hit med båt,

VIDEO: Landsbyen Viderejde er Færøyenes nordligste landsby, og ligger ved foten av 750 meter høye Malinsfjall.

Kjappe fakta om Færøyene

Øygruppe i Nord-Atlanteren, beliggende mellom Skottland og Island.

Språk: færøysk og dansk (innbyggerne er i tillegg gode i engelsk)

Valuta: Færøyske kroner (tilsva-
rer danske kroner)

Areal: 1399 kvadratkilometer

Grunnlagt: 1. april 1948 (selv-
styrt del av Danmark)

Befolkning: Cirka 54 000 fordelt

på 17 bebodde
øyer

Antall sauer:

70 000

Hovedstad:

Torshavn

(20 000

innbyggere)

Hovednæring:

Fiske og

fiskeoppdrett

Overtro: Over-

tro står sterkt i

færøysk mytologi. Man trodde
blant annet på huldu-folket,
som var alver som så ut som
mennesker, men levde i en
parallell verden.

ROMAN HUBER

men vær klar over at båtavgan-
gene ofte blir avlyst på grunn av
værforholdene. Og om fergen
først går, kan en sjøsyketablett
være lurt å ha med dersom man
ikke er spesielt sjøvant.

Man kan dog også komme seg
til øya med helikopter. Visit Myki-
nes (visitmykines.com) tilbyr
guidet tur på øya. Fyrtårnet helt
ytterst på øya bør besøkes når
man først er her, men man må
påregne en tre-fire timers fottur
tur/retur. Mykines hadde en gang
i tiden nærmere 200 innbyggere,
men er nå nede i ti fastboende.
Stedet har imidlertid to serve-
ringssteder, Mykinesstova og The
Locals.

Fergebillett fra Vágar til Myki-
nes koster cirka 180 kroner én ▶

INGRID HOFSTRA

ANDRE ALEXANDER

AVSIDES: I Elduvík på Eysturoy
har man klynget husene
sammen i beskyttelse mot vær
og vind.

MEST FISK: Sauehold er viktig på Færøyene, men fiske og oppdrett
er viktigst. 90 prosent av eksporten er fisk.

MYKINESSTOVA

VILT: Båtavgangene til Mykines blir ofte avlyst på grunn av værforholdene.

vei. Alle som besøker Mykines må i tillegg betale en egen avgift – dette til bevaring av øya og dens dyreliv. Også denne avgiften kan forhåndsbetales via mykines.fo.

2. Fosser og fjell

Det sies at ingen tur til Færøyene er komplett før man har besøkt det majestetiske fossefallet Mula-fossur ved Gasadalur, beliggende på øya Vágar. Vágar er også øya som besitter Færøyenes eneste flyplass, og det er derfor naturlig å begynne – eller avslutte – oppholdet sitt med en tur hit.

Bilturen fra Vágar flyplass og til den koselige landsbyen Gasadalur tar bare et kvarter. Herfra er det en kort spasertur til Mula-fossur, som er et yndet fotoobjekt. Synet av vannmassene som danser ned de grønnkledde fjellsidene og ut i Atlanteren er noe du neppe vil

glemme med det første. Og hvorfor ikke bo rett ved fossen for en natt? Det trivelige gjestgiveriet Gasadalsgardur tilbyr overnatting og har også en hyggelig restaurant der du kan innta et bedre måltid mens du (atter) beskuer det betagende fossefallet. Innbyggerne i Gasadalur ble først forbundet med omverdenen med bilvei via en tunnel som ble ferdigstilt i 2004. Når man først befinner seg på Vágar er også Bøsdalafossur et mektig skue. Den renner ut i Nord-Atlanteren ved foten av Sørvágsvatn, den største innsjøen på Færøyene.

Sørvágsvatn er kjent for sin optiske illusjon der det ser ut som innsjøen henger over Atlanterhavet langt der nede. Ved klippeveggen like ved, Trælanipa, skal vikingene i sin tid ha dyttet uønskede slaver over fjellkanten.

3. Opplev Torshavn

Færøyenes hovedstad Torshavn ligger sørøst på øya Streymoy, og er et opplagt stopp på reisen. Mange velger seg sågar Torshavn som base, og begir seg ut på sine respektive ekskursjoner herfra. Man kan for øvrig kjøre bil de ni milene fra Torshavn og opp til Vidoy (den nordligste øya man kan kjøre til) på halvannen time. Hovedstaden er definitivt verdt et opphold.

En tur gjennom gamlebyen, Tinganes, med sine gamle trehus med gresstak, er en opplevelse i seg selv. Her finner man også parlamentsbygningen, som samlet vikingtinget alt på 900-tallet. I dag sitter blant annet Færøyenes statsminister her. Det er besnærende å vandre langs de trange smugene i Tinganes.

En tur til festningen, Skans-

Visste du at...
Færøyene ble okkupert av britene under 2. verdenskrig?

RENEE HAHNEL

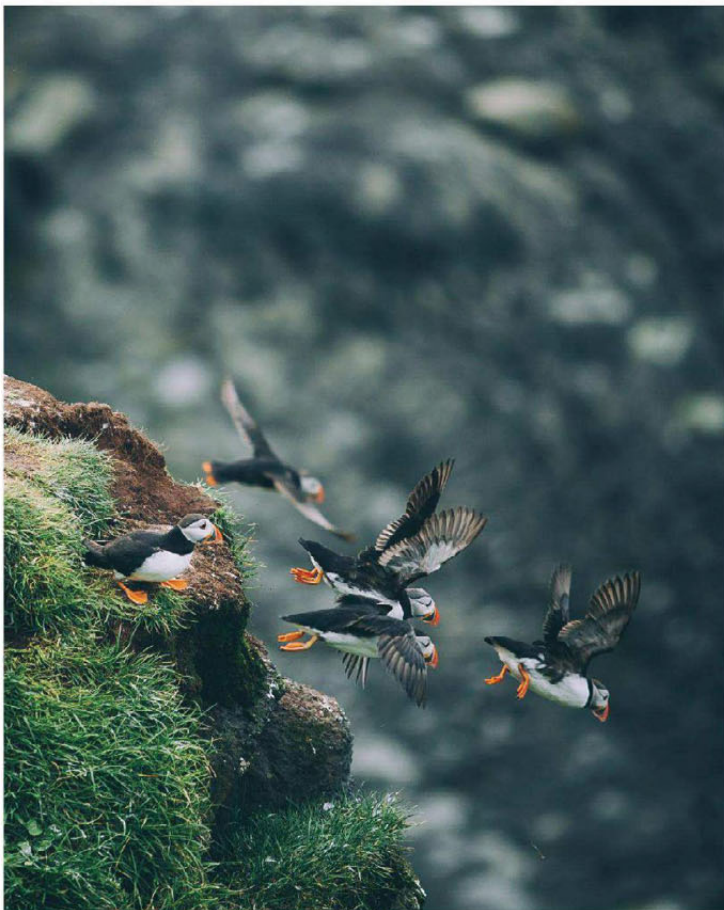
STØRST: Leitisvatn, eller Sørvágsvatn, som det også kalles, ligger på øya Vágar og er den største innsjøen på Færøyene. Klippene som skiller innsjøen fra havet er et veldig skue.

havn fra 1580, er en fin atspredelse før man beveger seg ned til Vestaravag, den fargerike havnen, der de koselige restaurantene og fiskeskjøytene ligger tett i tett. Torshavn har flere trivelige hoteller, men prisene kan være stive i høysesongen, særlig med svak, norsk krone. Om man ønsker å bo i Torshavn sentrum, kan Hotel Torshavn anbefales. Priser fra kroner 2400 kroner natten for et dobbeltrom. Også Hotel Føroyar (som kan oversettes til Hotell Færøyene) anbefales. Hotellet ligger på en høyde over byen – med dertil flott utsikt. Det er noe

RICARDO BRAZ

RÅ NATUR: De imponerende naturformasjoner Drangarnir (klippen med hullet) og klippeøya Tindholmur ligger ute i havet vest for Vágar.

SHAWN OGULU

NORDENS PAPEGØYE: Lundefuglen trives på Færøyene, men det er tjelden som er nasjonalfugl.

over en kilometer å gå ned til byen fra hotellet.

4. Landsbyer

Omtrent tre kvarters kjøring fra Torshavn og lenger nordvest på Streymoy, ligger den lille landsbyen Saksun som er isolert inne i en fjord. Kirken fra 1858 må ses, og byen, med bare 14 innbyggere, regnes, sammen med området rundt, for å være blant de vakreste på Færøyene. Når man først er her, må man også få med seg tidevannsgrotten – som man kan gå ut til når vannstanden er lav. Det finnes også et lite museum her, som kun er åpent i sommermånedene.

Før man forlater Streymoy for å utforske øyene lenger nord, kan en stopp ved Fossa (som ganske riktig er en foss) anbefales. Selv om Mulafoossur (omtalt lenger opp) er Færøyenes mest kjente, er jaggu ikke Fossa noe ugreit skue heller. Vannfallet er med sine 140 meter det høyeste på Færøyene, og man kan følge en sti som tar en helt inntil foten – vel å merke hvis forholdene tillater det.

Når man kjører over broen til Eusturoy, og kommer til byen Gjogv – helt nordvest på øya, begynner man å lure på om man ikke nok en gang har funnet den vakreste landsbyen Færøyene har å by på. Eller Elduvík. Det er lett for et øyeblikk å tro at man er i Lofoten.

5. Nordområdene

Øst for Eusturoy finner man Kalsoy. Med sine 76 innbyggere (tall per 2018) vinner den ingen priser for befolkningstetthet, men faktisk finner man ikke mindre enn fire bygder her. Disse er forbundet gjennom et tunnelsystem fra 1986.

Hovedgrunnen til at turister finner veien hit, er imidlertid det kjente fyrlykten Kallurin. Det sies at når man står her og skuer utover Nord-Atlanteren, føler man at man er ved verdens ende. Pass dog på vindene – ikke gå for nære kanten av klippene. Den enkleste måten å komme seg til Kalsoy er via ferge fra Bordoy (den største øya på Nordoyar).

Kalsoy er ellers avlang og kupert. Det samme går for naboøya Kunoy, som imidlertid har dobbelt så mange innbygg-

Slik kommer du hit

Høysesongen er mai til august, og du risikerer å oppleve at puben eller museet de hadde sett fram til å besøke, har stengt for sesongen dersom du ankommer i oktober. Det meste rettet mot turismen er altså sentrert rundt månedene mai til august og kanskje spesielt juli og august. Det er også da været som regel er best egnet for utflukter.

Farte rundt på Færøyene

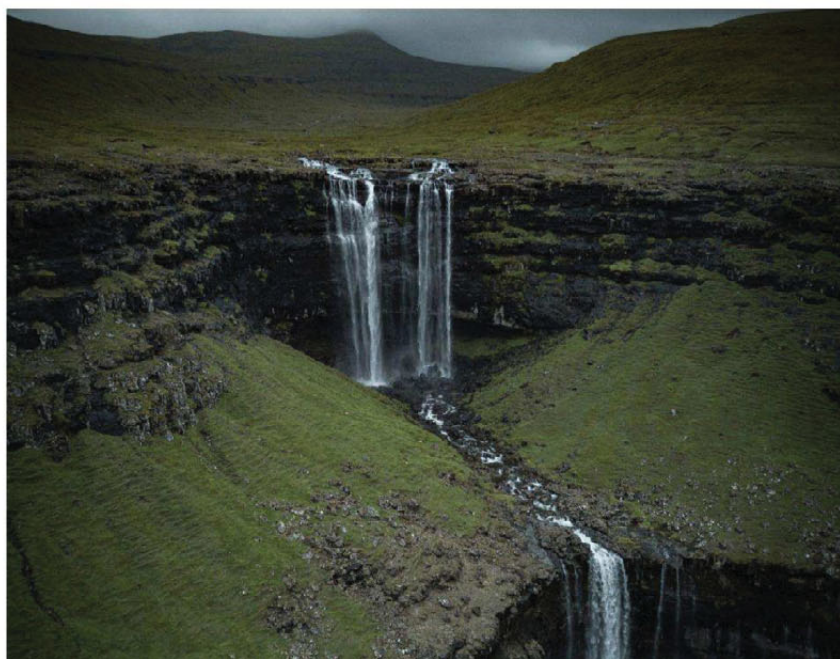
Om du holder deg til øyene som er linket sammen via tunneler og broer, sies det at intet sted er mer enn et par timers kjøring unna. Uansett hvor du befinner deg på Færøyene, er du dessuten aldri mer enn fem kilometer fra havet. Færøyene har et relativt godt utviklet kollektivsystem som innebærer buss og båt. ssl.fo/en/gir deg en fin oversikt over rutenettet med priser.

Innad i Torshavn kommune er bussene dessuten gratis. Atlantic Airways tilbyr også helikoptertjeneste til enkelte av øyene, og den er subsidiert av staten og derfor rimelig. Vær dog klar over at fastboende har prioritet, da helikoptertilbudet først og fremst er en tjeneste til det lokale næringslivets fremme. Men som turist, er du hjertelig velkommen om bord dersom det er plass.

Turen ut til Mykines er den eneste direkteruten med helikopter. De andre øyene kan nås via ruteflyvning med flere stopp underveis. Sjekk atlantic.fo for mer informasjon. Bil gir stor frihet til å farte rundt på egenhånd, men leiebil er relativt dyrt. Du må regne med minst 5000 kroner for en uke i høysesongen. Det finnes et utvalg av tilbydere på flyplassen Vága Floghavn, herunder 62N, Auto-Europe og Avis. Det lønner seg å forhåndsbestille. Veinettet er godt og firehjulstrekket er ikke nødvendig. Men vær oppmerksom på at det flere steder bare er ett kjørefelt, noe som spesielt er viktig å ta hensyn til i tunneler. Er man på vei ned en bakketopp, gir man dessuten fri bane til vedkommende som er på vei opp.

VERDENS ENDE:
Fyrlykten Kallurin på
Kalsoy.

FOSS: Fossa er
Færøyenes høyeste
fossefall og faller 140
meter fordelt på to
trinn.

JASON NESBITT

GOOGLE MAPS

KART: ISTOCK/GETTY

OLAVUR FREDRIKSEN

GRESSKLIPPER:
Mange av husene på Færøylene har torv- og gresstak. Sauene hjelper gjerne til med å frisere takene.

VISIT FAROE ISLANDS

FEIRING:
29. juli feires nasjonaldag på Færøylene, Ólavsøka.

MICHAEL KAGERER

soner bebor for øyeblikket denne 27 kvadratkilometer store øya. Fugloy er Færøynes nordøstligste øy, og de 38 innbyggerne har 11 kvadratkilometer å fordele seg imellom.

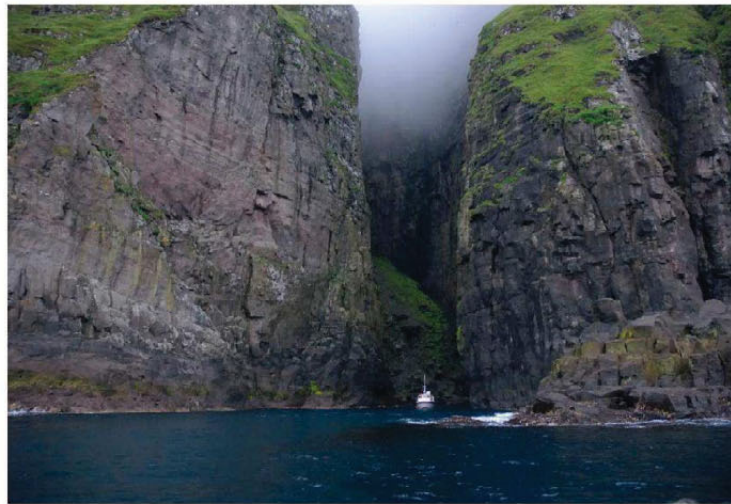
6. Drikke mjød

Færøyingene har naturligvis noe å slukke tørste med. Øygruppen har to ølbryggerier. Föroya Bjor, som har holdt det gående siden 1888, og Okkara, som holder til i nærheten av Torshavn. Uansett hvor du er på Færøylene, kan du føle deg trygg på at ditt legeme vil kunne innta en duggfrisk og leskende halvliter.

Ifølge nettstedet ratebeers.com er det Okkara som har det beste ølet. I alle fall troner deres Okkara Portara øverst. Kan alkoholprosenten på 7,9 ha noe med saken å gjøre, mon tro? Færøysk øl karakteriseres ved at vannet tas rett fra fjellkildene, og at smaken ofte er rik og samtidig noe søt.

7. Opplev Ólavsøka

Færøysk kultur har naturlig nok tette bånd til Norge, og deres nasjonaldag, 29. juli, sammenfal-

VISIT FAROE ISLANDS

FUGLEFJELL: Til Vestmanna på Streymoy kommer mange turister for å ta båt ut til de svimlende fuglefjellene, Vestmannabjörgini.

gere. Man kan imidlertid kjøre fra Eysturoy og over til Kunoy, mens man må ta ferje til Kalsoy.

Bordoy er den største av de nordlige øyene, og her finner man byen Klaksvik som med sine 5000 innbyggere er for en storby å regne i færøysk sammenheng. Her ligger også ett av Færøynes to ølbryggerier – Föroya Bjor. Vidoy, som ligger nord for Bordoy igjen, er den nordligste øya man kan kjøre til. Øya har omtrent 600 innbyggere.

Lenger nordøst finner man de to øyene Svinoy og Fugloy. Begge kan nås med ferje. Svinoy er grønn, med en rik fauna. 31 per-

ler med dagen Olav den hellige falt i slaget på Stiklestad. I slutten av juli arrangeres derfor Ólavsøka (eller, ja, du gjettest riktig, Ólavsøka). Folk fra hele Færøylene valfarter til Torshavn og kler seg i Færøynes nasjonaldrakt. Dette er noe å få med seg.

8. Fottur i fjellene

Det finnes et utall flotte turer man kan gå på øyene. Vær opp-

merksom på at i likhet med Mykines, må man enkelte steder betale en avgift for å få gå inn i områdene. Men på samme tid kan man tenke på at avgiftene bidrar til å bevare den fantastiske faunaen Færøylene besitter. Det finnes også flere operatører som tilbyr guidede turer. Turistmyndighetene (visitfaroeislands.com) har utarbeidet en anbefaling til 23 forskjellige fotturer. □

Ekstra bilag!

32 siders guide med alt du trenger til den engelske ligasesongen.

Seiler opp som norsk fregatt-favoritt

I mai ble Royal Navys første Type 26-fregatt, HMS «Glasgow», døpt i whisky av prinsessen av Wales. Type 26 er også en brennhet kandidat til å bli Norges nye fregatt. Det som kanskje særlig taler til skipets fordel er at en norsk produsent er blant sentrale leverandører: Umoe Mandal har levert skipets komposittmast.

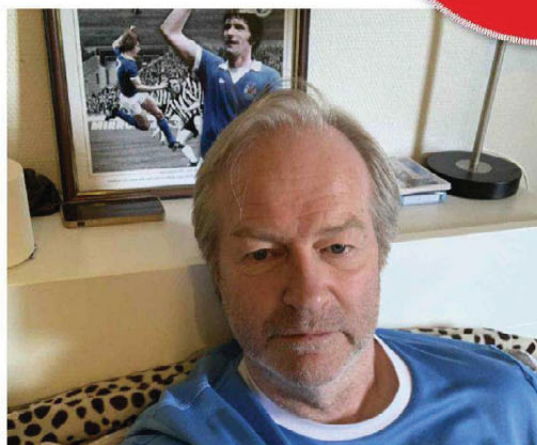

Vi gir deg saker du ikke finner andre steder – hver uke

President Trumps knyttneve

ICE-agentenes aksjoner er blitt filmet av tilfeldige øyenvitner og delt på sosiale medier. Betegnelser som «Trump's hemmelige politi» brukes hyppig. Andre har sammenlignet mennene med Nazi-Tysklands fryktede hemmelige politi, Gestapo.

Drømmen som forsvant

Gi meg 70-tallet tilbake, da tennene lå igjen i garderoben, du så hentesveisen før spilleren og videodømming var like fjernt som en snøfri vinter i Norge, skriver Knut Espen Svegaarden. Han kjenner ikke igjen sitt en gang sjarmende Man City.

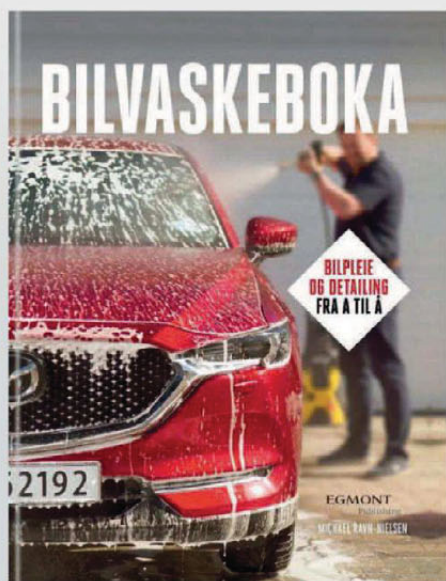
FASTE SIDER

Sløseriombudsmannen
TimeOut
Blinkskudd
Yans 10 på topp
Kule sider
Ny viten
Bilmix
Grafikk
Kryssord
Sudoku
Vi Menn quiz
Reisemix

Er du glad i eldre biler? Prøv et abonnement på

Norsk Motorveteran har siden 1991 vært Norges største og mest profesjonelle magasin for alt som har med motorisert samferdselshistorie å gjøre, med tyngde på gamle biler og motorsykler i Norge.

Få 'Bilvaskeboka' i velkomstgave!

Alt du trenger å vite om bilvask og polering - det man i dag har begynt å kalle «detailing»! Michael Ravn-Nielsen deler sin erfaring og kompetanse i Norges første bok om bilvask og bilpleie. Boka er rikt illustrert av den profesjonelle detaileren Reidar Talset, og alle fremgangsmåter er beskrevet i detalj med forslag til hvilke bilpleieprodukter som kan brukes. Les om hvorfor god bilpleie kan spare deg for tid og penger. Forebygg skader og øk verdien på bilen. Oppdag gleden ved å ha bilpleie som hobby!

**Bestill ved å skanne QR-koden:
Velg mellom:**

**Et halvt år kr 599
Ett år kr 1099**

+ kr 49 i porto i forsendelse for gaven

Abonnementet løper til oppsigelse. Etter introduksjonstilbudet vil faktura for neste periode være kr 679 for halvår og kr 1179 for ett år

Returadresse:
ART AS
Postboks 209
2021 Skedsmokorset

ALT OM
FISKE

PRAKTISK GAVE TIL NYE ABONNENTER

Spar
595 kr

SMS-kode:
**FISK9
TIL 2205**

eller scan
QR-koden

**5 utgaver av
ALT OM FISKE for kr 249***

Sløye- og
fileteringssett
i velkomstgave

**Bli abonnent og få et
sløyese sett i velkomstgave!**

Alt om fiske holder deg oppdatert
på sportsfiske, nyheter, utstyr,
tester, teknikker og reportasjer
fra hele landet. Norges eneste
rendyrkede blad for sportsfiskere!

**Få et praktisk sløye/fileteringssett i fire
deler.** Her har du det du trenger for å gjøre klar
fisken til gryta. Den gode fileteringskniven har
beskyttelsesslire som holder den fin samtidig som
den beskytter omgivelsene for kutt og stikk. Med en
god knivsliper har du alltid skarp kniv tilgjengelig.
Det følger også med kuttsikker hanske, den får godt
grep på fisken samtidig som du beskytter fingrene.
Passer utmerket til både hav og innlandsfiske.
Verdi: 249,-

5 utgaver i butikk	kr 595
Sløyese sett	kr 249
TOTALVERDI	kr 894
DIN PRIS*	kr 249
DU SPARER	kr 595
Porto	kr 49